

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Om ikke å være konfirmant

Ni respondenter sin bakgrunn for ikke å la seg konfirmere

Jørgen Grimelid

Veileder

Professor Harald Hegstad

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved

Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen

Det teologiske menighetsfakultet, [2017, vår]

FORORD

I mange år har jeg møtt på mennesker som kan fortelle meg om at de ikke har vært konfirmant, hverken i Den norske kirke eller andre steder. Dette er en fortelling som jeg har undret meg overfor. Undringen har inneholdt flere ulike aspekter, som jeg ønsker å videreformidle gjennom denne oppgaven. Det har stopper ikke med å fortelle om min undring. Da anledningen bød seg i forbindelse med Masteroppgave i Kristendom syntes jeg undringen skulle finne frem til mulige svar på hvorfor unge mennesker gjør et slikt valg.

Det har vært nødvendig med å bruke litt tid på denne oppgaven. Begrunnelsene ligger på flere plan. Dette til tross så har jeg opplevd en enestående støtte og tålmodighet fra min veileder professor Harald Hegstad. Muligens litt spissformulert men dog sant. Han har vist hva diakoni er i hverdagen. Jeg har det håp for fremtidige studenter ved Menighetsfakultetet at de kan få nytte godt av hans vennlighet og ikke minst faglige kunnskaper.

Et slikt arbeid som denne oppgaver er krever også at jeg anvender tid og krefter som ellers kulle vært anvendt til andre private sysler og oppgaver. I første rekke en oppriktig takk til min kone Ann Brit som alltid har vært lyttende til mine mange tanker i relasjon til oppgaven. Jeg er også så heldig at våre tre voksne barn, Ingrid Helene, Jørund og Vemund har bidratt med oppmuntringer når det har vært behov for.

De siste årene ved Menighetsfakultetet har jeg fått praktisere noe av mine kunnskaper sammen med sokneprest Tor Martin Koppang. Tor Martin har med sin interesse for temaet for oppgaven gikk meg mange gode innspill.

Nå det siste året har jeg også samarbeidet med sokneprest Gunn Berit Gulbrandsen. Flere ganger har hun kommet med spørsmål som har styrket min iver etter å komme nærmere en forståelse for oppgavens problemstilling.

Målet med denne oppgaven er å lære hva som en gang rørte seg i tankene til unge mennesker som valgte bort konfirmasjonen. Jeg har hele tiden mens jeg har møtt på mennesker som forteller om ikke å ha vært konfirmant hatt den oppfatning at de er lik alle andre mennesker. Oppfatningen har ikke låst meg i en eller annen retning mens jeg arbeidet med oppgaven.

En viktig del av kirkens diakonale oppgave er å se de som av ulike grunner der og da ikke makter eller ikke blir trukket til kirken.

SAMMENDRAG

Den norske kirke har de siste tiår opplevd fallende oppslutning om konfirmasjonen. I 2016 var oppslutningen om konfirmasjonen 60 prosent. Ingen tros- og livssyn som arrangerer konfirmasjoner opplever en økning i sine arrangement. Resultatet er at andelen unge som velger bort enhver form for konfirmasjon er økende.

Dette er etter min oppfatning en utvikling Den norske kirke må gripe fatt i. Kirken har mange oppgaver og skal møte mennesker på alle plan og til alle tider. Utfordringen for kirken er å virke i et samfunn som er i rask endring. Kirkens tidligere samarbeidsaktør, skolen faller gradvis bort som formidler av den kristne tro.

Denne oppgaven ønsker å øke innsikten i og forståelsen for hvorfor unge mennesker velger bort konfirmasjonen. Problemstillingen lyder: Hvilke indre og ytre faktorer kan ha medvirket til at respondentene sa nei til konfirmasjonen?

Oppgaven faller innenfor den praktiske teologi. Fagstoff hentes hovedsakelig fra kristendomsfaget, samt religions- og sosialpsykologi. I tillegg benyttes kunnskap ervervet gjennom lang arbeidserfaring i møte med mennesker som tar vanskelige og utradisjonelle valg.

Metodiske tilnærminger er diskutert i metodekapitlet og kvalitativ metode med intervju er valgt.

Oppsummerte funn fra samtalene med respondentene viser at de er som alle andre unge mennesker når det gjelder sosialpsykologiske forhold. Liten eller ingen tilknytning til kirken i ungdomsårene synes være en viktig faktor i deres valg. Kort sagt så hadde ikke kirken fått fotfeste hos de fleste av dem. Noen brakte med seg uheldige opplevelser fra søndagsskolen. Funn som blir tydelig hos de yngre respondentene er kostnadene konfirmasjonen medfører for de foresatte. Tydeligst kom dette fram hos respondenter med kun mor som hovedforsørger. Positivt er at alle respondenter i dag uttrykker en åpen og lyttende holdning til kirken. Noen forventer faktisk mer av kirken med henhold til formidling av dens budskap.

Innhold

Forord	ii
Sammendrag	iii
1. Innledning	1
1.1. Bakgrunn for oppgaven	1
1.2. Struktur, begreper, avgrensning og problemstilling	2
2. Konfirmasjonen	5
2.1. Konfirmasjonens bakgrunn	5
2.2. Konfirmasjonens plass i samfunnet	6
2.3. Kirkens tanker om konfirmasjonen	7
2.4. Dåp og konfirmasjon - en sammenheng	8
2.5. Konfirmasjon, en samfunnsrite	10
2.6. Kirkens plass i samfunnet	11
3. Teoretisk perspektiv	14
3.1. Ungdom, sosiale nettverk og tro	14
3.2. Ungdom, identitet og selvoppfatning	15
3.3. Ungdoms, sosial støtte og sosialt nettverk	18
3.4. Ungdoms kontaktflate	21
3.5. Religiøs orientering, tro hos barn og ungdom	24
3.5.1. Religiøs orientering	27
3.5.2. Troens utvikling hos barn og ungdom	29
3.4.3. Individet i møte med religionen	32

4 Metode	35
4.1. Forskningsmetode	35
4.2. Datatilgang	36
4.3. Forberedelse til intervjuene	37
4.4. Presentasjon av spørreskjemaet og ivaretagelse av respondentene	37
4.5. Metodiske refleksjoner	38
4.5.1. Mulige feilkilder ved bruk av intervju	39
4.5.2. Etske betraktninger relatert til intervjuet	39
4.5.3 Kausalitet	40
5. Resultater og drøfting	41
5.1. Refleksjoner relatert til respondentene og intervjuene	42
5.1.1. Gjennomføring av intervjuene	42
5.1.2. Bortfall av respondenter	44
5.1.3. Et møte med to konfirmanter	45
5.2. Respondentenes presentasjon av seg selv	46
5.2.1 Bakgrunnsvariablene, den gang da og dagen i dag	46
5.2.2. De nære relasjoner	47
5.4. Troen, kirken og respondentene	53
5.4.1. Troen og respondentene	54
5.4.2 De gode ambassadører og rollemodeller	57
5.4.3. Kirken og respondentene	61
5.5. Valget - «Om ikke å være konfirmant»	72
5.5.1. Indre faktorer som medvirkende til valget «om ikke å være «konfirmant»	72

5.5.2. Ytre rammebetingelser for valget «om ikke å være konfirmant»	75
5.6. Praktisk teologi – ringer i vann	81
5.6.1. De fremmøtte	82
5.6. 2. Et resonnement	89
6. Ettetanke og oppsummering av de mest sentrale funn	93
7. Implikasjoner	96

Innledning

1.1. Bakgrunn for oppgaven

En foreløpig tilstandsrapport for Den norske kirke viser at andelen 15-åring som i 2016 konfirmerte seg i Den norske kirke er på 60 prosent (Statistisk Sentralbyrå, 2017). De resterende 15-åringene (40 prosent) valgte konfirmasjon i andre tros- og kirkesamfunn, innenfor livssynssamfunn, eller de lot være å gjennomføre noen som helst form for konfirmasjon. Denne oppgaven handler om den siste gruppen. De som ikke gjennomførte noen form for konfirmasjon.

Fra tid til annen har jeg hørt om og møtt enkeltindivider som valgte ikke å konfirmere seg. Dette har vekket interesse hos meg. En stund antok jeg at dette gjaldt bare noen få. Etter hvert er jeg kommet til, at en relativt stor andel 15-åring hvert år gjør et slikt valg. Jeg bygger dette på gjennomgang av konfirmasjonstall tilgjengelig fra Statistisk Sentralbyrå, tall som strekker seg noen år tilbake i tid, og at det var relativt lett å få tilgang på respondenter. Dessuten viser data at oppslutningen om konfirmasjonen i Den norske kirke har vært fallende de siste tretti årene (Botvard & Urstad, 2011).

Opgaven har som tittel «om ikke å være konfirmant», og er et arbeid som faller innenfor den praktiske teologi. Den praktiske teologi handler om å utøve teologi i hverdagen og i møte med det enkelte menneske. Til hjelp for meg i arbeidet med oppgaven anvendes studier med hovedvekt innenfor kristendomsfaget og støtte i religions- og sosialpsykologi. I tillegg benyttes kunnskap ervervet gjennom arbeidserfaring i møte med mennesker som gjør vanskelige og utradisjonelle valg.

En kvalitativ undersøkelse ble utarbeidet og gjennomført med basis i en intervjuguide (tillegg A). Ni voksne i ulike aldersgrupper lot seg intervju «om ikke å være konfirmant».

Ut fra min interesse betraktes «om ikke å være konfirmant» som et fenomen jeg har mange spørsmål, refleksjoner og undringer til. Målet er å få mer kunnskap om hvilke mekanismer som medvirket til respondentenes valg «om ikke å være konfirmant». En kunnskap det er viktig å få kjennskap til, og også dele med de som arbeider i kirken. Skjevesland (2003) minner om at mennesket sin tankeevne er en gave fra Gud og fornuften er troens diakoni. Samtidig som kirkens framtid ligger godt bevart i Guds hender.

Vi lever i et samfunn hvor kristendommen fremdeles står sterkt og utgjør majoritetsreligionen. Derfor er det naturlig å ha som bakgrunn den kristne kultur, den kontekst kristendommen og Den norske kirke inngår i med det omgivende samfunn. Et samfunn som fremdeles er rikt på kristne tradisjoner og verdier (Stensvold, 2008).

1.2. Struktur, begreper, avgrensning og problemstilling

I kapittel 1 presenterer jeg bakgrunnen for oppgaven og dens struktur, og deretter noen sentrale anvendte begrep, oppgavens avgrensning og problemstillingen. Den teoretiske del av denne oppgaven fordeler seg på kapitlene 2 og 3. I kapittel 2, som har overskriften «konfirmasjonen» blir det gitt en historisk bakgrunn for konfirmasjonen, kirkens tanker for dåp og konfirmasjon, samt en beskrivelse av samfunnsritenes plass i kirke og samfunn. Så et lite avsnitt om kirkens plass i samfunnet. Tilslutt et tilbakeblikk på den endring som har funnet sted i forholdet mellom kirke og samfunn.

Opgavens andre del, teoretiske perspektiv kapittel 3, er relatert til temaer innenfor kristendommens møte med mennesket, religions- og sosialpsykologien hvor ungdoms identitet, selvoppfatning, sosiale nettverk, sosial støtte og trostilnærming gjennomgås.

I metodeavsnittet (kapittel 4) presenteres anvendt kvalitativ metode, begrunnelsen for dette valget, etablering av datatilgang, presentasjon av spørreskjemaet og metodiske refleksjoner.

Opgavens største del er kapittel 5, «Resultat og drøftelser». Intensjonen med dette kapitlet er at kunnskap fra de forutgående kapitler sammen med den empiri de ni respondentene ga gjennom intervjuene skal være et utgangspunkt for drøftingen. Kapitlet starter med refleksjon over intervjusituasjon og bortfall av respondenter. Strukturen i dette kapitlet bygger på hovedpunktene i spørreskjemaet som ble anvendt i intervjuene.

I kapittel 6, blir det gitt en oppsummering av og ettertanke relatert til de mest sentrale funn gjort i kapittel 5. I siste kapittel, kapittel 7, ser jeg fremover og antyder mulige implikasjoner jeg mener å kunne se.

Underveis i oppgaven vil det forekomme ord og uttrykk hvor forklaringen ved første gangs lesning er satt i parentes. I de fleste tilfeller blir benevnelse ved første gangs omtale

presentert ved sitt fulle navn for deretter å gå over til forkortelse, eksempelvis Den norske kirke (Dnk eller kirken).

Ordene tro og religion må forklares. Tro i denne oppgaven blir sett i sammenheng med den livgivende og skapende Gud og den kristne kirkes oppfatning av hvem Jesus er. En konsekvens av denne markering av ordet tro er at ordet religion blir synonymt med den kristne tro.

Et hyppig brukt begrep er «respondenter». Også begrep som «informanter» kunne vært anvendt, for å definere de som i intervjuene har bidratt med erfaringer, informasjon og kunnskap.

Jeg har tatt med meg Aadnanes sin oppmuntring om å tenke gjennom hvor viktig det er at en definisjon skal ha nytte og kunne bli forstått. Jeg minnes dermed på at et viktig trekk ved en definisjon, er å ha kontakt med dagligspråket, og være så presis at den er fruktbar i faglige sammenhenger (Aadnanes, 2002:10).

For lettere å kunne fokusere på og se den sammenheng «om ikke å være konfirmant» står i, er det nødvendig med avgrensning. Helt presist dreier oppgaven seg «om ikke å være konfirmant» i Dnk eller et annet sted. Konfirmasjonen i regi av kirken er dypt forankret i samfunnet og utgjør en vesentlig og sentral del av vår kultur. Det å velge bort konfirmasjonen, presentere valget for sine nærmeste og venner, samt å stå ved valget i all fremtid er viktig å komme nærmere inn på.

Jeg gjør bruk av artikler, avhandlinger, oppgaver og bøker innenfor kirkehistorie, dogmatikk, praktisk teologi, etikk, religionsfilosofi, religion- og sosialpsykologi og KIFO-rapporter. Dette er kildestoff som i stor grad er oppgavens teoretiske referanseramme og inngår som en del av grunnlaget for drøftingen. Kildene er markert med navn, årstall og i noen tilfeller sidetallet. Når jeg har tillatt meg flere steder å utelate sidetallet, er det fordi tematikken som det refereres til omhandles over et større område eller av flere kilder.

En antakelse fra min side er at de som gjør valget «om ikke å være konfirmant», har ulik bakgrunn og begrunnelse for valget. Av den grunn har jeg valgt å formulere en problemstilling som forhåpentlig fanger opp de mange ulike forhold som kan ha medvirket til at respondentene gjorde valget «om ikke å være konfirmant». Det handler om å se valget gjennom to perspektiv, et innenfra og et utenfra.

Konkret formulert er oppgavens problemstilling: Hvilke indre og ytre faktorer kan ha medvirket til at respondentene sa nei til konfirmasjonen?

2. Konfirmasjonen

2.1. Konfirmasjonens bakgrunn

Konfirmasjonen er en gammel kirkeordning med opphav i den reformatoriske bevegelse, innført i 1537. Konfirmasjonen i Norge strekker seg tilbake til 1736 og sto sterkt i kongeriket Danmark / Norge. Et kongelig diktat ble grunnlaget for konfirmasjonen. På denne måten ble konfirmasjonen forankret som en viktig kirkelig handling. En forankring som senere har vunnet innpass på samfunns-, gruppe- og individnivå (Aarflot, 2007; Krupka, 2009).

Luther så behovet for kristendomsundervisning i samfunnet. Undervisningen skulle omfatte alle. Fokuset i undervisningen var å lære de unge å lese ved hjelp av Bibelen. Slik ble konfirmasjonen tatt inn i den evangelisk-lutherske kirke. En videreføring av at det flere steder i Det nye testamentet påpekes oppgaven kirken og den enkelte troende har om kristen opplæring. Minner i denne sammenheng om Misjonsbefalingen (Matteus evangelium, kapittel 28 vers 19-20) «Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn, og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende» (Norsk Studiebibel, 1998).

Ved innføring av konfirmasjonen ble folkeopplysning og kristendomsutbredelse gjort til en og samme sak. Dette brakte skole og kirke inn i et tett samarbeid. Et samarbeid som fra mellomkrigstiden er blitt løsere, for i nåtid å bli minimalisert. Ulike ideologiske aktører og politiske retninger har øvd sterkt press på det styrende maktapparat i samfunnet. Et maktapparat som gjennom sin posisjon overfor kirken har medvirket til endringene (Hareide, 1970; Haraldsø, 1986:18-21; Skjevesland, 2003).

Konfirmasjonen forble en obligatorisk ordning preget av plikthandling frem til 1912. Den som ikke konfirmerte seg fikk ikke tildelt konfirmasjonsbeviset. Uten et slikt bevis kunne den unge heller ikke ta på seg arbeid, inngå ekteskap, avtjene verneplikt eller gå til nattverd. Dette var tydelige juridiske plikter og rettigheter som rammet den «ikke-konfirmerte» (Hareide, 1970; Haraldsø, 1986 :18-21; Høeg, 2009; Krupka, 2009).

I 1912 ble konfirmasjonstvangen opphevet, og erstattet med en frivillighetshandling. Opphør av plikt og innføring av frivillighet var muligens en medvirkende faktor til at Alterboken av 1920 endret konfirmasjonen til en velsigneshandling. Samtidig falt løfteavleggelsen bort.

Konfirmasjonen hadde ikke lengre juridiske konsekvenser. Endringen så ikke ut til å endre oppfatningen av konfirmasjonen som en myndighetsmarkering. Rundt 1950 kom konfirmasjonen på nytt under debatt. Debatten resulterte i at konfirmasjonen og den forutgående opplæring ikke lengre var obligatorisk (Aarflot, 2007; Krupka, 2009).

Siden innføring av Folkeskoleloven av 1889 og frem mot vår tid har kirken sitt forhold til skolen vært gjennom endringer. Skolens formålsparagraf av 1889 bidrog til at barna fikk en åndelig og moralsk oppdragelse. Barna skulle utvikles til nyttige mennesker på det åndelige og legemlige plan. Denne formålsparagrafen sto i stor grad ved lag frem til 1969 da ble det gjort endringer som blant annet presiserte at skolen ikke lengre skulle være en dåpsskole. Senere er det kommet til flere endringer som har medvirket til at avstanden mellom kirke og skole har økt. Det ble innført fritak i kristendomsfaget og senere kom også ordningen om at skolen ikke skulle være arena for forkynnelse. Skolens oppgave ble etter hvert å gi kunnskap om tro, men ikke opplæring i tro (Birkedal, 2005).

Helt fra innføring av konfirmasjonen var båndene mellom stat og kirke sterke. Skolen sin oppgave var å tilføre barna kirkens verdier og normer. På sikt hadde det til hensikt å sikre fellesverdiene i samfunnet og virke nasjonalt samlende (Stensvold, 2008). Utfordrende for kirken er det å ha mistet skolen som medarbeider i formidlingen av den kristne tro. Grunnlaget for dette tapet er de politiske holdninger til kirken som vokste frem i visse deler av det politiske miljøet i mellomkrigsårene. I tiden etter andre verdenskrig fikk disse holdninger enda større feste og innflytelse.

I møte med disse utfordringer valgte kirken å utarbeide egne tiltak, som blant annet trosopplæringsreformen. Fokuset i reformen er å rekruttere barn og ungdom til kirken. Enkelttiltak som får stor oppslutning er dåpssamtalene og konfirmasjonen (Haraldsø, 1986; KIFO, 2012).

2.2. Konfirmasjonens plass i samfunnet

I likhet med Den norske kirke, som tidligere hadde benevnelsen Statskirken, har andre kristne trossamfunn arrangert konfirmasjonsordninger som kan likestilles med dem som finnes i Dnk. I volum utgjør de ulike trossamfunn sine konfirmasjonsordninger en relativ liten prosentandel i Norge.

I 1951 ble det for første gang arrangert borgerlig konfirmasjon i Oslo Rådhus. Dette ble opptakten til den konfirmasjon som fra 1956 skulle bli ivaretatt av Human-Etisk Forbund (HEF) (Eidhammer et al., 2003:46). 55 år senere, i 2006, kom to andre aktører på markedet med konfirmasjonstilbud. Først kom Holistisk forbund etterfulgt av Sosialhumanistene med det som betegnes Akademisk konfirmasjon (Wikipedia.org, 2015).

Foreløpige tall for 2016 viser at Dnk-konfirmantene utgjorde 60 prosent eller 37 420 ungdommer av årskullet. Dessuten viser anslag at Human - Etisk Forbund vil komme til å ha en oppslutning på omlag 16,7 prosent av årskullet på sine konfirmasjonsarrangement. Andre religiøse trossamfunn og livssyn arrangerte konfirmasjon eller arrangement av likende art for 1,8 prosent av ungdomskullet. Dette tilsvarer at omtrent 78,5 prosent av femtenåringene valgte en eller annen form for konfirmasjon (SSB, 2017).

Sett over en 10-års periode er det funn som viser sviktende oppslutning om kirkelig konfirmasjonen i urbane og suburbane strøk av landet. Fallet i oppslutningen til konfirmasjonen i Dnk gir ikke tilsvarende vekst i HEF sine konfirmasjonsarrangement. Her ligger tallene nokså konstant mellom 15 -16 prosent årlig oppslutning (Stifoss- Hanssen, 2010; SSB, 2017).

I 2012 var 77,2 prosent av befolkningen medlem i Dnk. 10,2 prosent oppga medlemskap i andre tros- og livssynsamfunn utenfor Dnk. Litt flere, 12,6 prosent sa de var uten medlemskap i et tros- eller livssynssamfunn (SSB, 2013). Oppslutningen om kirken kan være et utslag av at det finnes en bevisst eller ubevisst form for religiøsitet i livene til vanlige folk (Stensvold, 2008; Dokka, 2007).

2.3. Kirkens tanker om konfirmasjonen

Naturligvis tillegger kirken konfirmasjonen et religiøst innhold med aktiviteter og opplæring som skal ligge nært opp til de erfaringer de unge gjør seg i hverdagen og all sannsynlig vil komme til å gjøre seg senere i livet. Viktig er det også å møte de unge sine behov og spørsmål i en ungdomstid hvor de unge er under påvirkning fra mange kanter. De unge skal, sett fra kirkens side, kunne ta del i trosfellesskapet og vokse og modnes i den kristne tro. 15-åringene står på terskelen til en ny fase i sitt liv. En fase hvor noen unge kan ha en forankring til kirken. For kirken handler det om å etablere og opprettholde kontakt, en kontakt som kan følge de unge videre i livet. Dette er en periode i de unges liv hvor søken etter tilhørighet i et

sosialt fellesskap står sentralt. Konfirmasjonen kan bli døren som åpner for at de unge skal kunne bli en del av den lokale menighet (Botvar & Urstad, 2011).

Gjennom konfirmasjonsundervisningen har kirken en mulighet til å presentere seg selv. Med utgangspunkt i den praktiske teologi, handler det om å fortelle om og forklare for de unge om Jesus. Det kristne budskapet skal utgå fra menigheten. Menigheten skal innta en sentral og naturlig plass i den troendes liv. Det handler om at de unge skal kunne identifisere seg med budskapet når det formidles i det daglige livet. En identifisering som de unge også skal kunne ta med seg videre i livet. Kirken på sin side må ta den kristne tro og lære på alvor og reflektere over hvordan fremstillingen skal gjøres. Det handler om å skape en forståelse av Kristi person og verk, av kirkelig tradisjon og hva et sant kristent liv er. De mange hensyn veies opp mot budskapet og hvordan det formidles i vår tid. Dette er den praktiske teologi i hverdagen. Det forutsetter at kirken arbeider med den praktiske teologi ut fra et innenfra-perspektiv. Med det menes at kirken utøver sin virksomhet med basis i sin egen grunnleggende trosforutsetning (Borgen & Haraldsø, 2003; Sandes, 2008).

2.4. Dåp og konfirmasjon - en sammenheng

Kirken ser en forskjell mellom å være døpt og udøpt. Den udøpte konfirmasjonskandidat er i realiteten en dåpskandidat. Hvert år er det mange ungdommer som døper seg i forkant av konfirmasjonshandlingen. Dåpen er en forutsetning for å kunne konfirmere seg. Den unge må i slike tilfeller selv ta standpunkt til dåpen. Ikke å konfirmere seg, rokker ikke ved medlemskapet i kirken. På den annen side gir konfirmasjonen den unge mulighet til å bekrefte sitt medlemskap i kirken. Senere, som foreldre, skal de som voksne være med å ta stilling til om egne barn skal døpes og i en viss grad legge til rette for konfirmasjon av egne barn (Redse, 2007).

I dåpsliturgien gir dåpen medlemskap i kirken, og er selve grunnlaget for den døptes liv i troen. Kirkens tanke om dåpen er at barnet mottar Guds nåde. Dåpen er en nådehandling og et sakrament, hvor Gud i sakramentet bekrefter sin pakt med sitt folk. Dåpen er en hellig handling (Redse, 2007).

Forskning antyder en mulig sammenheng mellom dåp og konfirmasjonshandlingen 15 år senere. De som ikke er døpt har større tilbøyelighet til å velge bort konfirmasjonen.

Statistikken viser at antallet barn som ikke døpes er økende. Et interessant trekk er at frem til

2011 var det flere døpte i prosent enn antall konfirmerte. Fra da av har det vært økende antall konfirmerte blant de døpte. På bakgrunn av disse tall kan det antas at bortfall av konfirmasjon vil bli et økende fenomen i framtiden (Salthe, A., 2012).

Sentralt i konfirmasjonsopplæringen er at den unge blir minnet om dåpens gave, dens personlige innhold og betydning for den enkelte. Konfirmasjonen kan oppfattes som et folkepedagogisk redskap i kirkens dåpsopplæring. Ved å knytte konfirmasjonshandlingen opp til gudstjeneste eller Høymesse får kirken presentert sin liturgi, sin samlingsform og budskap for et bredere lag av befolkningen. Konfirmantenes foresatte / nære omsorgspersoner inviteres til tilstedeværelse ved gudstjenester hvor konfirmasjonskandidater blir presentert. Uten tvil er konfirmasjonsdagen en dag som trekker mange til kirken. Familiemedlemmer, venner eller slektninger følger som oftest den unge til kirken på konfirmasjonsdagen. På denne måten kommer familieperspektivet til å stå sentralt. Dette kan være med å fremme samholdet innenfor familien og venneflokket. For noen kan det religiøse element falle i bakgrunnen. Da blir kirken en viktig seremonimester (Haraldsø, 1986; Borgen & Haraldsø, 2003:137; Aarflot, 2007; Plan for trosopplæring, 2010; Stifoss- Hanssen, 2010; KIFO, 2012).

Salthe, A. (2012) mener å se en sammenheng mellom dåpen og konfirmasjonen. I denne forbindelse hevdes det å foreligge en avtakende oppslutning til Dnk et sted mellom egen dåp, egen konfirmasjon og dåp av egne barn. Høeg & Gresaker (2015) mener det er belegg for å anta at medlemmer i Dnk oftere viderefører tradisjonen med dåp til egne barn, i motsetning til dem som ikke er medlem i Dnk. Dessuten viser undersøkelser at der det er tradisjon for dåp i en familie, er det større sannsynlighet for at neste generasjons barn også blir døpt. Når en ser på oppslutningen om dåp i forhold til land og by, er oppslutningen om dåp større i områder hvor urbaniseringen ikke preger lokalsamfunnet for sterkt. Interessant er det at kvinner i større grad enn menn er positive til å markere dåpen, og at den skal foregå innenfor et trossamfunn. Religiøsitet i seg selv, nyttes ikke som begrunnelse for kvinners positive holdning til dåp.

Høeg & Gresaker (2015) kommenterer at yngre foreldre legger stor vekt på hvem som er faddere ved dåp. Forventningen er at faddere skal være gode rollemodeller for barna. I tillegg vektlegges det forhold at foreldre og faddere bør være gode venner. Rollemodellelementet er viktigere enn at fadderne er troende.

2.5. Konfirmasjon, en samfunnsrite

Religionspsykologien omtaler ofte dåp, konfirmasjon, vielse og begravelse som samfunnsriter. Noe av samfunnsritenes viktigste oppgaver er å skape rammer rundt det som skjer ved å gi kraft, virkning, effekt og virke samlende for de som deltar. I en viss utstrekning kan selskap og minnesamvær relatert til samfunnsritene bli sett på som en statushandling. Ved de tre første former for samfunnsriter har gaver en sentral plass. Gavene er med å understreke samholdet mellom den som gir og den som får. For konfirmasjonen sin del er markeringen med på å synliggjøre ovenfor omgivelsene, at den unge har gått over i de voksne sin verden. I dette ligger et element som virker sosialt normerende (Michelsen, 1999; Danbolt & Stifoss-Hanssen 2009: 65).

Noen kan oppfatte samfunnsritene som en form for sjelesorg. Andre kan oppleve at samfunnsritene gir dem en mulighet til å la troen bli synlig. Intensjonen er at det skal være en sammenheng mellom samfunnsritene og symbolhandlinger som utøves i relasjon til den enkelte rite. Når symbolikken blir mer fremtredende enn tros-elementet har samfunnsritene en tendens til å bli flyttet ut av kirken (Okkenhaug, 2002; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014; Dokka, 2007).

Gjennom flere generasjoner har konfirmasjonen vært utført på ulike måter med ulikt innhold. Det har gjort sitt til at det har festet seg ulike oppfatninger og tradisjoner i folket i relasjon til konfirmasjonen. Etter hvert som kravet om at den unge skal konfirmere seg er bortfalt, har symbolske handlinger som en markering av at den unge går over i den voksnes verden kommet sterkere frem. Et kjennetegn ved denne type handlinger er at det religiøse innholdet er blitt minimalisert (Haraldsø, 1986; Aadnanes, 2002; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014).

Ettersom konfirmasjonsordningen omfatter en stor del av 15-åringene, deres familie og venner er det interessant å se hva denne ordningen koster. Data hentet fra SR-bank viser gjennomsnittlig kostnader for konfirmasjonsfeiringen mellom 30-50 000 kroner per konfirmant. Særlig er det mødre som er opptatt av det perfekte ved konfirmasjonen. Mange steder er konfirmasjons-arrangement blitt til en kjøpefest. Lavinntektsgrupper og enslige forsørgere synes ut fra data å komme under økonomisk press. Sosialt sett er denne feiring med på å forsterke de sosiale forskjeller som finnes i samfunnet (Langset, 2016).

Langset (2016) argumenterer for at konfirmasjonen blir det første nye klasseskillet de unge møter i samfunnet. Et klasseskille som gjenspeiles i venneflokken og i skolen. Dessuten

finnes det landet sett under ett, en differensiering i hvordan kostnadene til en konfirmasjon endrer seg fra landsdel til landsdel. Nord-Norge er den mest edruelige i sin pengebruk ved konfirmasjonen. På Vestlandet er det konfirmantens antrekk som står i fokus. I Sør-Norge er gavene i fokus, jo dyrere desto bedre. Mens det for Oslo-regionen er kostnader relatert til festen som er det viktige. Et annet interessant funn er at de som tjener under 400 000 kroner (landet som helhet), bruker mest penger i absolutte tall på konfirmasjonen. Dette som et mulig utslag av forventningspress hos foreldrene. Bruken av sparepenger eller opptak av lån gjort av foreldrene relateres til konfirmasjonen. Omtrent halvparten leier lokale til konfirmasjonsfeiringen og gjestelisten er et sted mellom 20- 40 gjester (Langset, 2016).

Muligens er konfirmasjonen den viktigste av de fire samfunnsritene. Et fellestrekk ved alle ritene er at de bekrefter individets plass innenfor en familie eller sosial ramme. De bekrefter vennskap og i mange tilfeller også styrker vennskap. Resultatet er relasjoner som etableres og holdes vedlike. I gjennomsnitt har hver konfirmant 20 følgere til kirken på konfirmasjonsdagen (Michelsen, 1999; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014).

Fremmøte ved ritene er som oftest kulturbetinget og innehar for de fremmøtte et element av å være inkludert. Fremmøte ved en rite er ikke nødvendigvis et uttrykk for den enkelte sin tro. Konfirmasjonen er den av samfunnsritene som taper minst oppslutning i befolkningen (Michelsen, 1999; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014; Høeg & Gresaker, 2015).

Forskning viser at oppslutning om samfunnsritene i regi av kirken varierer med utdanningsnivå og hvor en bor i landet. De med høyere utdanning går sjeldnere i kirken og har lavere deltakelse ved samfunnsritene. Jo mer urbant et individ bor, desto lavere er dets oppslutning til kirken og samfunnsritene. Samtidig viser forskningen at yngre voksne er mindre religiøse enn de over 55 år. De over 55 år har lettere for å beskrive seg som religiøse og tar oftere del i religiøse handlinger. Det er vanskelig å peke på aldersforskjeller når det gjelder folks holdninger til religiøse samfunnsriter (Høeg & Gresaker, 2015).

2.6. Kirkens plass i samfunnet

Kirken har en sentral plass i det norske folks bevissthet og er en betydelig samfunnsaktør. Mange søker til kirken når behovet for omsorg og støtte melder seg. Kirken sin kontaktflate i møte med samfunnet er nokså bred. Den mest vanlige kontakt folk har med kirken er gjennom

gudstjenester og samfunnsriter. For mange kan kirken være et samlingssted ved sosiale aktiviteter gjennom barne- og ungdomsarbeid eller ved ulike former for kulturelle tiltak i den lokale menighet. Kirken sin deltakelse i den offentlige debatt er med årene blitt mer synlig. Den møter enkeltmennesker hvor behovet melder seg. Gjennom internett, andakter og gudstjenester i fjernsyn og på radio på nasjonalt plan. Fra kirkens side er det et uttalt mål å være åpen, romslig og mangfoldig. Kirken lever etter kallet om å nå ut til alle med sitt budskap og sin tjeneste. Vesentlig i denne sammenheng er å samle folket til gudstjenester, omkring ordet og sakramentene (Borgen & Haraldsø, 2003; Botvar & Urstad, 2011; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014).

Kirken har vært i endring, er i endring og står foran nye endringer. Delvis er endringene initiert av kirken selv og delvis fra samfunnet på lokalt eller nasjonalt plan. Ved avviklingen av statskirkeordningen i 2012, er det kirkens intensjon å presentere seg som en folkekirke (Brottveit & Holberg, 2013). Et trekk ved dagens kirke er de mange ytre krav om endringer. Krav utformet av individer eller grupper søken etter selvrealisering eller ønske om å kunne definere sin egen identitet, fristilt fra kirkens tradisjonelle normer og autoritative påbud (Guneriussen, 2002).

Kirken i dag møter et samfunn og en virkelighet som er forskjellig fra den virkelighet som møtte kirken for noen tiår tilbake. I en slik situasjon må kirken ta sitt budskap og sin presentasjon av budskapet opp til revisjon. Dette for å unngå at kirken blir en statisk institusjon og mer og mer fremmed i samfunnet. Det handler om dialog med det enkelte samfunnsmedlem. Det er nettopp i dialogen at livet i vår kultur har sin fulle utfoldelse. Når kirkens syn vinner innpass hos et individ, økes kirkens innflytelse og reelle autoritet (Heiene & Thorbjørnsen, 2011).

Flere talsmenn innenfor kristenlivet i Norge ser nødvendigheten av at kirken går i dialog med samfunnet rundt seg. En dialog hvor kirken er tydelig på sin tro og dermed legitimerer den kristne tros identitet i samfunnet, slik at det kristne budskapet kan fremtre som normgiver for det enkelte individ. En viktig oppgave for kirken i møte med samfunnet er å fremstille og tolke den kristne tro med utgangspunkt i Bibelen. Med dette utgangspunktet kan den kristne lære tolkes og kirkens ritualer utføres i henhold til kirkens lære og normer. På denne måten setter kirken sitt særpreg på det religiøse landskapet. Kirkens egenforståelse av hva kirke er, vokser frem når kirken går inn i verden med evangeliet. En viktig oppgave for kirken blir å være brohode mellom den kristne tro og det samfunnet den lever og virker i, ved å ha fokus på

å plante den kristne tro og samtidig være dynamisk evangeliserende (Birkeli, 1968; Asheim, 1994; Austad, 2008; Stensvold, 2008; Iversen, 2012).

Samfunnsendringer viser seg også i den måten unge mennesker har tatt i bruk nye måter å kommunisere på. Nye trender vinner innpass hos de unge. Muligens er dette et signal på at de unge aktivt søker etter det som rører seg i tiden. Dagens unge har en annen måte å komme i kontakt med hverandre på enn for bare et tiår siden. Lokalmenighetene har i slike sammenhenger en viktig rolle og samtidig en stor utfordring. Det som står på nettet blir ofte betraktet som sannheter (Gunleiksrud, 2014).

Et økende kulturelt mangfold, som bærer med seg andre trosformer, er med å transformere samfunnet. På samfunnsnivå finner det sted en sekularisering med basis i endrede politiske holdninger til kirken. Alle er forhold som preger kirkens plass i samfunnet (Botvar & Schmidt, 2010).

Gjennom tros- og livssynssamfunn skapes det en slags form for tilhørighet. Dessuten legges det føringer for hvordan viktige hendelser i livet markeres, samt at individet minnes på sin egen kulturelle og til en viss grad etniske bakgrunn. Derimot griper ikke tilhørighet inn i hvordan individet etablerer meninger i hverdagen eller dets oppfatning av verden rundt en. Fremmøte blir ansett å være utøvd av de aktive i menighetene som på denne måten bekrefter sin kirketilhørighet, mens de passive tilhørerne kjennetegnes ved bruk av kirken når de selv trenger den. Den sistnevnte bruk av kirken, forbindes med liten eller ingen forpliktelse i å støtte kirken på det praktiske eller økonomiske planet. Kirketilhørighet blir ofte sett i sammenheng med fremmøte på gudstjenester og aktiv deltakelse i ritualene og nattverden. Fremdeles er det grunnlag for at Den norske kirke med rette, kan betraktes som en folkekirke, både ut fra medlemstall og dens tilstedeværelse i samfunnet gjennom sine samfunnsriter og deltakelse i den offentlige debatt (Stensvold, 2008; Salthe, A. 2012; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014:43; Taule, 2014).

3. Teoretisk perspektiv

3.1. Ungdom, sosiale nettverk og tro

Sosiale nettverk representerer en viktig del av kontaktflaten for unge mennesker. Viktig i denne sammenheng er den sosiale støtten nettverket formidler. I dette kapitlet ser jeg nærmere på den nære familie som primærkilde til de unges kunnskap om etablering av egne sosiale nettverk. Hvordan slike nettverk vedlikeholdes og utvikles gjennom den erfaring og kunnskap de gjør seg i utvidelsen av eget nettverk. Språkets anvendelse er et medium eller informasjonskanal for meddelelse av budskap mellom individene i nettverket. I hver av endene av denne informasjonskanalen befinner det seg en avsender og mottaker. Er språket entydig vil mediet fungere optimalt. En annen god egenskap ved optimalt fungerende informasjonskanaler er at avsender og mottaker veksler om å være i de ulike rollene. Når denne veksling faller naturlig og ikke setter det ene individet i en underlegen posisjon i forhold til det andre, betraktes individene å stå i et jevnbyrdig forhold til hverandre. Jevnbyrdighet i enhver kommunikasjon fremmer åpenhet og trygghet. De som er i en slik kommunikasjon opplever det lettere å ta opp kommunikasjonen på et senere tidspunkt. En annen viktig kunnskap jeg ønsker å se nærmere på er hvordan tro blir etablert og hvordan bønn blir utøvd hos barn og ungdom. Som hjelp for meg i dette arbeidet anvendes særlig litteratur innenfor fagområdene religion- og sosialpsykologi.

Den første og viktigste sosiale arenaen ungdom har befatning med er den helt nære familie, det vil si mor, far og eventuelle søsken. Mor og far sin religiøse holdning vil påvirke den unge. I møtet med religion og livssyn kan det foregå påvirkning som skaper tilhørighet, tillit og opplevelse av sammenheng som gir den unge erfaring og kan prege atferden og utøvelsen av religionen og livssynet seinere i livet.

Religionspsykologien som fag tar ikke stilling til hvorvidt det finnes en personlig Gud eller ikke. Dessuten setter religionspsykologien et skille mellom religion og teologi når det snakkes om den religiøse erfaring. Faget ser på hvordan religionen fungerer psykologisk for mennesket, blant annet gjennom indre gudsrepresentasjon. Hvordan mennesket knytter bånd til Gud gjennom troens utvikling. En utvikling med røtter i en omvendelse. For noen handler det om å mestre de religiøse opplevelser, mens andre slites mellom gudsrelasjon og gudsbilde. Troen kan ha evnen til å knytte mennesker sammen. Viktig i denne sammenheng er ritualer og

symboler (Henriksen, 2003; Danbolt, 2014; Halstensen, 2014; Peter la Cour, 2014; Stålsett, 2014; Torbjørnsen, 2014).

Sosialpsykologien har fokus på individet ut fra et sosialt perspektiv. En antakelse er at individets sosiale tenkning blir formidlet til omgivelsene gjennom tilgjengelige informasjonskanaler. Språket kan bli erstattet eller kombineres med verbale eller nonverbale uttrykksformer med innslag av emosjonelle uttrykk eller fysisk uønsket atferd. Enten som støtte, inneholdende ressurser for individets vekst og utvikling, eller som krav og behov fra omgivelsene til individet. Formidlet som press eller annen lignende uttrykksform. Alle individer har behov for tilhørighet og tilgang på sosial støtte i et sosialt nettverk. Der kan individet oppleve aksept, sosial støtte og utvikle seg som menneske. Dessuten ser sosialpsykologien på hvordan et individ forholder seg og samhandler i sosiale relasjoner, særlig hvor individet utøver handlinger eller er i besittelse av holdninger som er brudd på normene innenfor en sosialgruppe (Ilstad, 2004).

3.2. Ungdom, identitet og selvoppfatning

Lied (2004) beskriver identitet som et resultat av individets livserfaringer. Identitet skapes og formes gjennom hele livet og er resultat av den enkeltes tolkninger og forståelse av omgivelsene. Etablert identitet har begrenset varighet, med mulighet for endringer. Individets fremtreden kan beskrives som individets ytre identitet, dets offentlige «jeg». Luther oppfattet individets sanne identitet som et resultat av relasjonen mellom Gud og det enkelte menneske. Denne form for identitet knyttes opp til at individet får kunnskap om evangeliet og dets intensjon (Dokka, 2007).

Fra omgivelsene, beskrevet som den ytre verden, henter individet erfaringer og opplevelser. Det handler om å få kjennskap og kjenne seg selv og vite hva en står for. Gjennom dette skapes den enkelte sin identitet som legger grunnlaget for integrasjon med andre mennesker og skaper mening i livet. Identiteten blir til en selvforståelse som etableres i menneskets indre verden. En selvforståelse som befinner seg i spenningsfeltet mellom slik livet var ønsket, og slik det er eller ble (Henriksen, 2003:73; Westby, 2010; Lende, 2012:12).

Når identiteten bygger på et dårlig eller overdrevent selvbylde, kan resultatet bli vansker i tilknytningen til mennesker og gi liten mulighet for å bli invitert inn i sosiale fellesskap.

Guttene kan i slike tilfeller få redusert evne til å uttrykke sine tanker og følelser. Et annet trekk med gutter er at de har ofte lett for å sammenligne seg med andre. Resultatet kan bli forsterkning av en allerede etablert mindreverdighetsfølelse, som kan komme til uttrykk blant annet ved uro og annen lite ønskverdig atferd. Årsaken ligger som oftest i manglende anerkjennelse og oppmerksomhet fra de nære omgivelsene. Konsekvensen kan bli alvorlige skader på den unges identitet og selvfølelse. En negativ utvikling er i verste fall i ferd med å feste seg. I skolen eller andre steder hvor den unge kommer tett inn på jevnaldrende kan dette komme til syne ved adferd som reduserer selvfølelsen. Avstanden til mennesker i miljøet rundt den unge vil kunne øke. Barneskolen har som oftest flest kvinnelige lærerne. Guttene har behov for å bli møtt av mannlige rollemodeller de kan identifisere seg med og bli gjennomskuet av (Wormnes, 1996; Sæbø, 2010).

Ungdom og identitet henger sammen. I ungdomstiden pågår det en kontinuerlig prosess hvor den unge utforsker seg selv i forhold til omgivelsene. Et kritisk punkt i denne utforskningen er hvordan oppgaver blir løst, og samtidig om den unge må, eller selv ønsker å løse oppgaven. Løsningen som fremkommer blir gjenstand for vurdering fra familie og venner, og kan være det som åpner for innpass i venneflokket. Dersom oppgaveløsningen ikke vinner aksept eller på annen måte mislykkes, kan i verste fall identitetsutviklingen stagnere med identitetsforvirring som konsekvens. En annen måte den unge i etterkant forholder seg til slike oppgaver er å unngå oppgavene. Unngåelse kan videre være årsak til sosial isolering (Sæbø, 2010).

Religionen kan være en viktig del av mennesket sitt sosiale fellesskap. Et fellesskap hvor individet søker sin identitet. Det religiøse bindes sammen av blant annet de rituelle handlinger som finnes i religionen. Den ytre identiteten kan for noen være vanskelig å vise frem på det religiøse området. Samtidig kan det oppleves at kirkens samværsformer er av en slik art at det åpner eller stenger for fellesskap. Der hvor kirkens samværsform åpner for fellesskap, kan dette medvirke til at individet søker og får bekreftet sin identitet. Der hvor identiteten oppleves som bekreftet, åpnes døren inn til det sosiale nettverket som finnes innenfor kirkens rammer. En egenskap ved religionen og dermed kirken, er at den har med seg en sosial side og derigjennom fremtrer som et kollektivt fenomen. Tanken om å forstå en religion behøver ikke innebære erkjennelsen av Gud eller høyere makter. Det er nok å ta utgangspunkt i gruppen for å forklare religionen som et fenomen. Religionen er gruppens normer og verdier, som æres gjennom riter. På denne måten kommer religionen til å bety mye for mennesket. Gjennom religionen får individet innprentet grunnverdier og normer som kan være

bestemmende for individets tenkning og adferd. Således er religionen med å forme individets totale virkelighetsforståelse (Michelsen, 1999; Dokka, 2007).

Selvoppfatning kan forstås som et samlebegrep for den følelse, tro eller viten et individ har om seg selv. Beslektede begrep i denne sammenheng er selvrespekt og selvfølelse. Det å ha en positiv selvoppfatning er et mål som søkes, og er en del av individets selvbeskyttelse som bekrefter at individet er i besittelse av en positiv egenverdi. Individets egne forventninger er en viktig faktor som er med å forme selvoppfatningen og egenakseptasjonen (Ystgaard, 1993; Dalby, 2009).

Selvoppfatningen er en prosess hvor den ytre verden tolker og blir tolket. Det som kommer ut av denne prosessen, viser hvordan individet forholder seg til seg selv og til omverden. En grunnleggende teori er at selvoppfatningen etableres ved at andres reaksjoner kommuniseres direkte eller indirekte til individet. En annen teori er at selvoppfatningen dannes ved at den unge sammenligner seg selv med andre. Tilbakemelding blir sentralt i denne sammenheng. Denne prosessen er sårbar etter som den unge har med seg en grunnkapital fra hjemmet. I møte med venner og den ytre verden kan det oppstå påkjenninger som individet reagerer negativt på (Ystgaard, 1993; Dalby, 2009).

I et fellesskap forekommer ulike former for handlinger og løsninger på oppgaver.

Handlingsmønsteret og oppgaveløsningsatferden i fellesskapet formidles gjennom signaler som overføres og blir forankret hos den enkelte. Disse signalene er med å danne individets normer og ferdigheter, som igjen er basis for det selvbilde den unge etablerer. Et sunt og godt selvbilde fremmer individets evne til å søke hjelp i vanskelige og belastende livssituasjoner (Dalby, 2009; Lande, B, 2014; Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014).

Ungdom er i en fase av livet hvor identifiseringen med de nære omsorgspersoner ikke synes å være nok. Samtidig møter de utfordringer fra flere hold. Det handler om å finne sin plass og identitet innenfor en større samfunnsmessig sosial kontekst. Sentralt i denne identitetsutvikling er det som kalles den indre kjerne. Et element i identitetsutviklingen er at individet posisjonerer seg i forhold til omgivelsene. Til hjelp i denne fasen har de med seg erfaringer som er gjort i barndommen og fra det nære omgivende miljø. Personlighetsutviklingen er som en spiral mellom sosiale relasjoner og påvirkninger, personlig tolkning og forståelse av omgivelsene. I enhver samhandling med andre vil posisjoneringen endre seg etter hva som er normen i den gitte relasjon. På sett og hvis handler det om å innta roller. Roller som aktivt søkes og prøves utøvd (Aarum, 2008; Lande, B, 2014).

3.2. Ungdom, sosial støtte og sosialt nettverk

Konfirmasjonstiden kan være en arena for etablering av sosiale nettverk. Familiære relasjoner kan bli revitalisert og / eller bli etablert. Den unge kan få bekreftelse på tilhørighet i et familiært nettverk utover den nære familie og således står familieperspektivet sentralt.

Hauge (1986) beskriver ungdomskulturen som stadig mere sammensatt. På den ene siden finnes de ungdommer som uten videre slutter opp om foreldrenes verdiprinsipper. På den andre siden er det unge som avviker fra verdier foreldrene står for. Felles for begge grupperinger er at problemer hos de unge er skapt i voksensamfunnet. De voksne erfarer lettere at livsvilkårene i samfunnet gjennomgår omfattende forandringer. Dette kan ha som resultat at avstanden mellom eldre og yngre blir stadig økende. De voksnes sosiale og kulturelle identitet blir i økende grad påvirket av arbeidet og de materielle livsvilkår som omgir dem. Salthe, A. (2012) omtaler en rekke faktorer som påvirker individets livsvilkår. I livsvilkårene inngår faktorene; utdanningsnivå, boforhold, etnisitet, nyinnflyttet til et område, kontakt med barnevernet, økonomiske forhold relatert til arbeidsløshet og sosialhjelp.

I kontakt med nye miljøer presenteres de unge for nye og ulike spilleregler. Spilleregler opptrer som adferdsregulerende og inkluderende eller ekskluderende mekanismer. I tilfeller hvor de unge har med seg sosiale ferdigheter preget av regelbindinger, kan resultatet bli at de unge blir stilt overfor utstøtningssignaler. Dette er signaler den unge må ta hensyn til og gjøre et valg i forhold til. Det kritiske moment for innlemmelse i et sosialt nettverk er om det individ som søker integrasjon matcher samspillet med det aktuelle miljø. Det handler om jevnbyrdighet. I alle sosiale nettverket hvor det er tilstede en jevnbyrdighet mellom individene i nettverket finnes det en potensiell tilgang på støtte, eller at individet selv kan være en kilde til støtte for andre (Bøe, 1993; Sørensen et al., 2002; Fyrand, 2005; Dalby, 2009).

I tidlige barneår fremtrer den nære familie som det første relasjonelle bånd barnet forholder seg til. Gjennom disse relasjonelle båndene oppstår det psykologiske bånd mellom barnet og nære omsorgspersoner. Oftest er det mor som inntar rollen som den nære omsorgspersonen. Disse relasjoner er med å fremme barnets mulighet til å være seg selv i den indre verden og å finne fotfeste for seg selv i møte med den ytre verden. Denne form for relasjoner gir barnet mulighet til å etablere egne sosiale relasjoner senere i livet (Halstensen, 2014).

Fra hjemmet får de unge med seg en sosial- og kulturell grunnkapital. En måte å forstå grunnkapitalen på, er at den inneholder informasjon og kunnskap om hvordan den unge skal

eller bør forholde seg til andre. Grunnkapital dekker områdene innenfor det funksjonelle, emosjonelle og verbale plan. Videre er grunnkapitalen med på å hjelpe den unge til å oppfatte seg selv. Kjennetegnet ved en familie er at den preges av uformelle relasjoner hvor jevnbyrdighet ikke er særlig sentralt. Et kjernemoment som kjennetegner den nære og trygge familie er en optimal og regelmessig samhandling, preget av intimitet og gjensidighet. Under slike betingelser vil de unges grunnkapital inneholde opplevelse av kontakt, selvrealisering og selvbestemmelse. Barn og ungdom har en tendens til å ta etter foreldrenes utdanning og livsstil. Likeså preges de unge sitt tankesett og handlingsmønster av det de oppfatter som verdifullt innenfor deres sosiale klasse eller gruppering. Finske studier viser at ungdom med bakgrunn i ikke-intakte familier, dvs. skilsmissefamilier eller aleneforeldre, opplever større grad av problemstillinger i ungdomsårene (Dalgard, 1993; Finset, 1993; Wold, 2003; Sæbø, 2010).

Trygghet er en viktig faktor for barn og ungdom når de søker å etablere forutsigbarhet i hverdagen. Tilhørighet til familie og venner, opplevelse av positiv kontakt med skole og fritidsaktiviteter, øker mulighetene for de unges velvære i ungdomsårene. Den positive opplevelsen i skolen og på fritidsaktiviteter kommer ofte som et resultat av opplevelsen å mestre tildelte oppgaver i hjemmet, på skolen og i fritidsaktivitetene (Lande, B. 2014).

Sosial støtte virker forskjellig for kvinner og menn. I uformelle relasjoner kan individet akseptere tilgang på støtte over lengre tid uten å føle behovet for å gi noe tilbake. Kvinner er i besittelse av flere kilder for støtte enn menn. Dessuten varierer kildene mer i styrke og kvalitet hos kvinner enn hos menn. Menn henter støtte i større grad utenfor hjemmet og familien. Kvinnene legger mer vekt på støttens emosjonelle element (Berthelsen, Hjalmer & Soderfeldt, 2008).

Begrepet «sosial støtte» defineres og anvendes ulikt innenfor flere fagfelt. I psykologien relateres det å ha tilgang på sosial støtte gjennom sosialt nettverk som et mulig redskap for utvikling av god psykisk helse. Når det i denne oppgaven fokuseres på sosial støtte er det med tanke på et individs tilknytningsmønster (underavsnitt 3.5.2) og det sier noe om hvordan individet benytter tilgang på sosial støtte på ulik måte (Dalgard et al., 1995).

Det finnes ulike grupperinger og former for sosial støtte, hvor sosial støtte lar seg gruppere inn i to hovedgrupper med trekk av funksjonell og strukturell art. Det funksjonelle element i den sosiale støtte handler om hvorvidt støttেকilden er av formell eller uformell art. Hvordan støtten gis. Det handler om jevnbyrdighet i giver- og mottakerrollen, om det er akseptasjon for

en ulikhet i dette forholdet, som eksempelvis mor- barn forholdet. Akseptasjonen i denne sammenhengen ligger i at det svake knytter seg opp til det som er sterkere. Det strukturelle element inneholder momentene tilgjengelighet, størrelse og omfang av støtten, og reell tilgang på støtten når behovet melder seg.

Flere forskere (Cobb, 1976; House, 1981; Cohen & Syme, 1985) har gjort en inndeling av den sosiale støtte i fire hovedkomponenter;

1. Emosjonell støtte handler om verdsettelse, tilgang på tillit og omsorg, det å få oppmerksomhet og bli hørt. Denne komponenten har et sterkt sosialt element.
2. Instrumentell støtte handler om tilgang på praktisk hjelp og hjelp til å løse problemer. I denne komponenten finnes det ingen sosiale elementer.
3. Informativ støtte handler om å få råd og veiledning, det handler om tilgang på klare retningslinjer og sann informasjon.
4. Vurderings støtte handler om tilbakemelding på seg selv, andre bekrefter individet.

I noen tilfeller kan nettverket være lite egnet for den unge å hente støtte fra. I slike situasjoner blir nettverket belastende og skaper påkjenninger (Mittelmark et al., 2004)

Gundersen (1995) beskriver sosiale nettverk som fiskegarn hvor trådene i garnet fungerer som forankringspunkter i et sosialt fellesskap. Fra tid til annen er noen forankringspunkter av større betydning enn andre, og opptrer dermed som viktige brobyggere. Gjennom slike forankringspunkt blir den unge eksplorert for de andre medlemmene i nettverket (Gundersen, 1995).

Bøe (1993) referer til forskning som indikerer at der hvor foreldre har høyere utdanning er nettverkene åpnere, større og mer varierte, men samtidig lite familieorienterte. Når foreldre har lavere utdanning er homogeniteten i nettverket tettere og sterkt preget av fellesskap. I de tilfeller hvor foreldre har middels utdanning er deres nettverk mere venneorientert og mer preget av aktiv søken etter støtte. For alle individer vil det å være i et sosialt nettverk gi opplevelse av å ha noen å samarbeide med. Det sosiale nettverket blir i seg selv en arena for sosial støtte og anerkjennelse. Noen unge har lite eller ingen følelse av å være seg selv og takler ikke samspillet med andre. Gjerne resultat av sviktende samspill med nære omsorgspersoner, eller et samspill som har utviklet seg annerledes enn forventet (Wormnes, 1996; Sæbø, 2010; Nygaard, 2014).

Venner har en viktig rolle i forhold til å inkludere eller ekskludere den unge i venneflokket. Normer og regler kan oppstå internt i venneflokket eller komme som en ytre påvirkning. En sterk påvirkningsfaktor i vår tid er den digitale verden hvor det globale element i kommunikasjon er sterkt fremtredende. Effekten av denne påvirkningsfaktoren er at den kommer det enkelte individ svært nær (Aarum, 2008; Botvard & Urstad, 2011).

I de tilfeller hvor de unge sin egenkontroll eller valgmuligheter reduseres innenfor et nettverk, kan dette virke skadelig for den unge. Likeså i de tilfeller hvor det er bortfall av gjensidighet i relasjonene eller hvor antallet relasjoner er relativt få. Fra en undersøkelse gjort blant norske ungdommer 15 år tilbake ble det påvist at ikke å ha tilgang på relasjoner er svært skadelig. Et annet trekk ved denne undersøkelsen viste at det å ha mange relasjoner, mer enn 10-12 også er skadelig. I begge tilfeller vil fravær av relasjoner eller for mange relasjoner kunne gi dysfunksjonalitet hos den unge (Arøe, 2016 muntlig overlevert).

Eksempel på sosial- og kulturell grunnkapital finnes innenfor det som på Vestlandet mot slutten av 1800-årene gikk under betegnelsen bedelag, bestående av flere gårder eller hus i den nære omkrets. Bedelagene hadde to hovedoppgaver, å regulere adferden innenfor bedelaget og dernest å regulere samhandlingen mellom bedelagene. Da bedelagene omfattet de voksne i hver husstand eller gård, var de med å forme meninger og gi den enkelte troserfaringer i et fellesskap. De sosiale relasjoner og samhandlinger innenfor bedelaget ble styrt av normer og meninger som fantes i bedelaget, samt bidro til å avgrense bedelaget i forhold til omverden. Bedelagene vokste frem i de områder som på Vestlandet ofte blir kalt Bibelbeltet (Schieflo, 1993).

Foreldrekontakten er å betrakte som en primærkontakt for de unge. Når de unge etterhvert begynner å orientere seg i møte med verden rundt seg, trappes foreldrekontakten ned. I denne fasen søker den unge etter sitt eget «jeg». Samt at de unge eksponeres for påvirkninger som på en eller annen måte påvirker deres identitetsutvikling. Med referanse til Maslow sitt fokus på behovshierarkiet er trygghet, tilhørighet og selvrealisering sentralt for individet (Westby, 2010).

3.4. Ungdoms kontaktflate

De unge lever i sosiale sammenhenger med en strøm av informasjon gjennom media og data. Her møter de et stadig sterkere krav om likhet i atferd, klesdrakt og verdier fra den nære

omgangskrets. Derfor kan vi snarere snakke om en familie-, venne-, historisk-, kulturell- og nasjonalidentitet. Individets identitet blir da forståelsen av egne individuelle særegenheter og muligheter i møte med den sosiale virkelighet og det sosiale fellesskap som individet er en del av. Således blir identiteten individets kjerne, en kjerne som forteller individet hvem det egentlig er. Denne identiteten skaper grunnlaget for de unge sin kontaktflate (Okkenhaug, 2002:55).

Konfirmasjonstiden og ungdomstiden faller sammen med at de unge er i en brytningstid. Her søkes kontaktflaten utvidet. Unge som har det vanskelig, er særlig på vakt eller oppmerksom på voksne omsorgspersoner sine reaksjoner og kroppsspråk. Særlig hvor den unge har behov for å betro seg til en voksen. Sårbarheten hos den unge er fremtredende (Lindseth, 2004).

Dagens unge lever i en åpnere verden enn noen annen ungdomsgenerasjon tidligere har gjort. Det kommuniseres gjennom andre medier og på andre måter enn tidligere. Gjennom mediene tilegner og etablerer de unge handlingsmønstre og samhandling med andre. Media spiller en viktig funksjon i hvordan den kristne tro blir tolket og ivaretatt i samfunnet. De religiøse symboler kan bli løsrevet fra sin kontekst og omformes slik media selv ønsker det. Det språk og holdninger som føres i media har stor rekkevidde på meget kort tid. Mediespråket har stor innvirkning på enkeltindividets opplevelse av hva som er sant og rett. I tilfeller hvor språket er problemorientert kan det medvirke til forsterking av eksisterende problemer hos den unge (Løvland & Repstad, 2014:229).

Den kristne tro møter et samfunn preget av livssynspluralisme og av sterke individualistiske trekk hos mange mennesker. Individet kommer i spenningsfeltet mellom å beholde sin individuelle frihet og invitasjonen om å tilhøre et fellesskap. Når det individuelle vinner frem kommer medbrakte handlinger og holdninger som grunnkapitalen fra hjemmet har etablert, under press (Høeg & Gresaker, 2015). Hegstad, Selbekk & Aagedal (2008) betrakter dagens fellesskap på en annen måte enn hva som kjennetegnet fellesskap for noen tiår tilbake. Endringer i hvordan og på hvilken måte mennesker kommuniserer med hverandre på, åpner for andre sosiale fellesskapsformer. Det sosiale felleskapet står sentralt i oppbyggingen av menigheter. Kunnskap om hvordan det sosiale felleskap bygges opp og menigheter etableres er viktig for den praktiske teologi.

Det er naturlig for den som er ung å rette oppmerksomheten mot det som rører seg i de nære og fjerne omgivelser. Internett er et informasjonsmedium og et møtested. Det å være tilstede på nettet er en form for uniformering. Å ha den rette oppfatning skaper vennskap og åpner for

formidling av meninger og holdninger. Ved å få og gi respons og «likes» bekreftes individets plassering i den sosiale sammenheng. En annen egenskap ved «likes» er at denne responsen lett kan øke individets egenfølelse eller medvirke til at jevnbyrdighet i dialoger forrykkes. For mange unge handler det om hvem de er i forhold til omgivelsene. Omgivelsenes tilbakemeldinger er viktig for den selvfølelse de unge etablerer (Aarum, 2008; Aalen, 2013; Bjørnstad, 2013).

Lindseth (2004:37) poengterer betydningen av at voksne som har en underviserfunksjon må lære seg å se de unge sine signaler og aller helst ha evnen til å tolke og forstå signalene. Hvor den unge sine signaler blir feiltolket, kan den unge lett bli tildelt holdninger, verdier og atferd som den unge ikke kjenner seg igjen i. Dette kan raskt skape uriktige oppfatninger som blir til selvoppfyllende profetier. I møte med ungdom, må voksne ha evne til og også være åpne for å redefinere tildelte oppfatninger hos de unge, nettopp for å gi den unge nye muligheter.

Aarum (2008) viser tall som indikerer at 70 % av dagens unge deltar daglig i nettsamfunn og har i snitt medlemskap i 3,4 nettsamfunn. Det ligger en utfordring for foreldrene hvor deres kontaktflate inn mot de unge erstattes med nettsamfunnens enveiskommunikasjon. På den annen side oppfattes det å være på nettet som en fritidssysse.

SSB (2017) viser at strømming på nettet i form av lydmedie er sterkt økende. Mens strømming av video og TV holder seg forholdsvis stabilt på henholdsvis 26 og 12 prosent. Det mest brukte sosiale medium i dagens samfunn er Facebook og anvendes av 72 prosent av befolkningen. Bruken av internett omfatter hele 89 prosent av befolkningen. I 2016 brukte gjennomsnittsinbyggeren 140 minutter daglig på nettet. Det er et fall i antallet abonnenter på aviser med 6 prosent til 44 prosent i 2016. Bare 39 prosent av befolkningen leser en eller flere papiraviser daglig. I fremtiden er vanlig TV-titting mest utsatt for reduksjon i antall seere, mens strømming antas å vokse. Dagens unge søker ofte svar på sine spørsmål gjennom noen tastetrykk. Dagens unge søker ofte svar på sine spørsmål gjennom noen tastetrykk.

Et annet trekk ved dagens samfunn er at endringene kommer raskere og raskere og det forutsigbare reduseres til et minimum. Penger vinner terreng fremfor det meningsfulle i tilværelsen. Det kreves av mennesket «å være noe» som gir menneskets sin identitet. Idealene ligger som en underliggende styringsmekanisme for den enkelte (Asheim, 1998:141).

3.5. Religiøs orientering, tro hos barn og ungdom

I denne oppgave blir begrepet religion benyttet synonymt med den kristne tro, vel vitende om at kristendommen er en av flere religioner. Karl Barth hevdet at den kristne tro er det motsatte av all annen religion. Trosbegrepet i religionen inneholder elementet om at Gud har åpenbart seg, mens det religiøse element er menneskets forsøk på å nå frem til Gud. Kristendommen kan også omtales som et livssyn. En slik betraktning av begrepet kristendom, antyder at livssynet bare fanger opp avgrensede moment og funksjoner i den helhet som kalles religion (Aadnanes, 2004:12: 51-52).

En annen avgrensning er å fremheve forskjellen mellom religion og livssyn. Henriksen & Christoffersen minner om at det finnes mange fenomener og virksomheter innenfor det religiøse området som kan samles under betegnelsen religion. Det har vært en lang tradisjon i vårt samfunn å oppfatte ordet religion synonymt med den kristne tro (Henriksen & Christoffersen, 2010:13). Etter Michelsen sin oppfatning inneholder livssynet et jeg-element, noe som øker individets opplevelse av hva det vil si å leve. Etablering av et livssyn kan bygges på individets livsopplevelser, erfaringer og være en ubevisst ballast hos individet. Denne ballasten er et system av vurderinger, verdier eller normer som et individ finner riktig å legge til grunn for sine holdninger og handlinger i møte med livet og virkeligheten. Livssynet kan være et operativt element i personligheten (Michelsen, 1999).

I oppgaven legges det til grunn en forståelse av at det i religionen finnes et substansielt og funksjonelt element. Videre anvendes den psykologiske oppfatning av religionen, som innebærer at religionen gir individet erfaringer og påvirker dets atferd. På sikt kan religionen bli en form for sikkerhet som kan anvendes i hverdagen. Sikkerheten kan gi individet en opplevelse av kontroll over eget liv som i en viss grad kan forme sitt eget liv (Danbolt, 2014:18; Halstensen, 2014).

Undersøkelse gjort i 1998 viste at andelen av medlemmene i Dnk som trodde på en personlig Gud var lavere enn hva den var blant medlemmer som tilhørte kristne samfunn utenfor Dnk. Omlag halvparten av de spurte i undersøkelsen og som var medlem i Dnk sa seg enig i den kristne kirke sin Jesus- oppfatning. Et annet moment ved undersøkelsen viste at det var de samme individene som ikke trodde på Gud, som heller ikke trodde på kirkens Jesus- oppfatning (Birkedal, 2008).

Kirken er å anse som en sentral premissleverandør for det jevne samfunnsmedlem sin oppfatning av tro og livssyn. Denne tilstand er på ingen måte statisk. Etter hvert som nye livssyn og nye religiøse strømninger kommer til syne i samfunnet vil kirkens sentrale posisjon bli satt under press. Som en konsekvens av dette øker mobiliteten på tro – og livssynsområdet (Aadnanes, 2004).

Michelsen (1999) beskriver religionen som en sentral aktør i et samfunn og har en sentral plass i folks bevissthet. I et slikt samfunn spiller religionen en legitimerende rolle på mange samfunnsområder. I denne sammenheng fremheves religionens funksjon som en viktig normgiver i samfunnet. Denne normgivende rolle svekkes dess mer et samfunn dreier seg i retning av pluralisme og sekularitet.

Stensvold (2008: 8 - 9) reflekterer over om vi lever i et kristent eller sekulært samfunn. Bakgrunnen for denne refleksjon er at stadig færre slutter opp om kristne tradisjoner, aktiviteter, ritualer eller deltar i kristne trossamfunn. Et forsterkende element er at kristne verdier ikke lenger er normgivende i politiske beslutninger. Momenter som taler mot en oppfatning av at landet er sekularisert, er at begrepet den kristne kulturarv med opphav i den kristne tro står sterkt i samfunnet. For å presisere kristenkulturarven sin posisjon i samfunnet er det riktig og viktig å omtale kristendommen som den dominerende religionen i landet. På den annen side må det erkjennes og inntas fra kirkens side, et bevisst forhold til at det store flertall av befolkningen er passive kristne.

Religionen i møte med menneskets verden, kan inneha ulike roller. Det handler om å skape og fremme forventninger og forestillinger om mening, om det gode og om orden. Livserfaringer kan finne sine svar gjennom religionen, samtidig som individet kan oppleve ressurser i møte med meningstap. På den andre siden kan de erfaringer mennesket gjør seg i verden være en utfordring og problematisk for religionen (Henriksen & Christoffersen, 2010:13).

Livssyn består av hovedgruppene det religiøse og det verdslige. Det som skiller disse to formene er at det religiøse livssynet inneholder en åndelig komponent. Noen forfattere velger å betrakte begge formene for livssyn som en trostradisjon. Felles for trostradisjoner er at de søker å gi svar og mening på eksistensielle spørsmål i livet til det enkelte individ. Meningen kommer til syne gjennom ritualer, symboler og fortellinger (Aadnanes, 2002; Eidhammer et al. 2010; Danbolt, 2014).

Et tydelig tegn på religionen plass i samfunnet kan bli synlig når det oppstår kriser og sorg i lokalsamfunn, familier eller hos det enkelte individ. Mange handlinger og tiltak i kirken er

ofte vevd inn i hverandre. Det er vanskelig å si hva som trekker mest, gudstjenesten eller handlingen. Det at mange søker seg til kirken i krisesituasjoner, kan være et uttrykk for at den enkeltes sårbarhet lett kan finne trøst, og få den nødvendige støtte i samvær med andre der. Å kunne møtes i kirken blir et legitimt grunnlag for mange, å vise sårbarhet og gi mulighet for å vokse i relasjon til andre. Muligens er dette et uttrykk for at kirken er kommet tilbake til den offentlige arena. Dette kan begrunnes med latent religiøst behov eller behov for samhold i samfunnet (Botvar & Urstad, 2012; Taule, 2014)

De rituelle handlinger er et uttrykk for de hellige ting som finnes i religionens dyp. Slike handlinger gir individet en religiøs opplevelse. Denne opplevelsen er et viktig aspekt og sentralt kjennetegn på religionen (Michelsen, 1999).

En kirke som formidler tro ut i samfunnet, kan medvirke til at trosutøvelse ikke skyves over i det private rom. Når trosutøvelsen skyves ut i det private rom, blir den reelle religionsutøvelsen vanskeligere. Kirkens oppgave må være å hjelpe folket til å tro, og gi troen et språk som individet kan forstå og anvende i hverdagen. På denne måten kan individets religiøse identitet og selvtilitt økes (Birkelid, 1968; Dokka, 2007; Iversen, 2012; Gunleiksrud, 2014).

Botvar & Schmidt (2010) mener å kunne se et samfunn i endring på det religiøse planet. Endringen kommer særlig til syne som avtakende oppslutning om den Lutherske tro. Muligens finnes forklaringen i økende multireligiøsitet fremfor en klar sekularisering. I 2012 oppga 55 prosent av befolkningen å tilhøre en religion, deltakelsen på religiøse møter i løpet av en fire ukers periode var på 18 prosent (Taule, 2014).

Det er flere forhold som kan forklare de endringer som finner sted på det religiøse planet. Særlig trekkes den økende sekularisering av samfunnet frem (verdsliggjøring). Dette kan sees i sammenheng med økende innvandring til landet. Dessuten finner det sted en økt oppslutning til de sekulære livssyn, særlig de med røtter i Asia. Likeså er det vekst i andelen nyreligiøse grupperinger. Når den tradisjonelle religion utøvd av kirken, ikke lengre er enerådende, dannes det nye religiøse oppfatninger som ofte er sammensatte og formet av individet selv. Dette resulterer i at vårt samfunn er blitt bredere på det trosmessige og religiøse plan, noe som formuleres best med ordet multireligiøsitet. Det mangfold som trer frem på religions- og livssynsarenaen kan gi den enkelte en oppfatning av motsetninger. Den kristne felleskultur er blitt erstattet av flere religiøse og sekulære livssyn. Mangfoldet innen livssyn er et uttrykk for pluralisme, som kan ha sekularisering av samfunnet som konsekvens. Multireligiøsitet kan dermed formuleres som pluralisme. En annen mulig forklaring er at en økende andel av

befolkningen, som tidligere var registrert som medlemmer i kirken, velger å melde seg ut av kirken. Utmeldelser faller ofte parallelt med store spørsmål som debatteres i kirken. Noen kirkelige spørsmål blir ofte politiske (Eidhammer et al., 2010; Botvar & Urstad, 2011; Danbolt, 2014).

Samfunnet kan på mange måter beskrives som pluralistisk og sekulært, med den konsekvens at den kristne enhetskulturen blir satt under press. Konsekvensen vil ha betydning for oppslutningen og holdningen til kristne verdier og kirkelige handlinger, samtidig som etiske verdier taper terreng i samfunnsdebatter. En mulighet blir at den kristne tro ikke lengre er grunnlaget for de ritualer den enkelte velger å utøve sin tro eller livssyn gjennom. Det autonome aspekt ved troen blir mer fremtredende. Og troen i seg selv blir mer uforpliktende. Oppfatningen av Gud endres fra den strenge Gud til en mildere Gud. De mange livssyn og religiøse standpunkter møter det enkelte samfunnsindivid på ulike måter, særlig gjennom massemediene (Aadnanes, 2002; Heiene & Thorbjørnsen, 2004; Eidhammer et al., 2010; Høeg & Gresaker, 2015).

Danbolt (2014:20) ser tilhørighet til religionen som svært sentralt for å forstå religionens funksjon. Det er nettopp gjennom steder som kirker, ritualer, fortellinger relatert til hellige skrifter og personer som representerer det hellige, at tilhørighet fremtrer.

3.5.1. Religiøs orientering

I sin religiøse orientering er de unge på søken etter noe som kan bekrefte dem og støtte oppunder den identitet de er i ferd med å etablere. Dokka (2007) argumenterer for at kirken må i møte med samfunnet og de unge, finne sin stil. En stil som er naturlig for kirken å presentere seg gjennom og samtidig tydeliggjør kirkens berettigelse i samfunnet. En sann og ekte stil bygger ikke på kopier som er lite velegnet for kirken å presentere seg gjennom. Samfunnsfrykten må parkeres, budskapet og liturgien må presenteres ved hjelp av et språk som forstås av dagens mennesker.

Andre forskere referer til at oppslutning om kirkens samfunnsriter er avtakende i befolkningen. Samtidig kan en se søkning til kirken når det oppstår kriser eller traumer i samfunnet. Med bakgrunn i flere forskere sitt arbeid kan det skilles mellom åndelighet og religiøsitet. Begge begrepene er uttrykk som relaterer seg til det hellige. I begge begrepene finnes det en åndelighet, hvor religionen og det religiøse strekker seg lengre enn til kun å ha det hellige som mål. Noen forskere argumenterer for at den religiøse tankegangen omfatter

mer enn det hellige som mål, ved at religionen har betydning på alle livets områder. Muligens er det slik at fremmøte ved samfunnsritene har en annen betydning i folks bevissthet enn det religiøse aspektet (Danbolt, 2014:22-23).

Rimehaug (2009:12) snakker om den lengselen som finnes i menneskets dyp. En lengsel som ikke noe menneske kan fylle. For å sitere Augustin så er det Gud mennesket dypest sett lengter etter. Når denne lengsel blir rettet bevisst mot Gud, skapes troen i et menneske. Ytre påvirkninger får dette til å skje. Hendelser i livet eller opplevelse av et fellesskap kan møte menneskets lengsel etter tilhørighet. Gjennom dette blir mennesket dratt mot Gud, og i denne draging vokser det frem et valg. Den religiøse orientering hos ungdom handler om de unges tanker om Gud og religionen. Tanker som kommer til uttrykk gjennom deres spørsmål om tro og livssyn. Denne orientering finner ikke sted i et vakuum, men påvirkes av de nære omgivelser og det omliggende samfunn. I ungdomskulturen vil det til enhver tid være tilstede en form for skjult tro.

Bibelen sier oss at dette er Den Hellige Ånds gjerning. Den Hellige Ånd må komme i kontakt med mennesket. Det er nettopp lengsel i kombinasjon med trygghet som skaper den plattform Den Hellige Ånd trenger, der troen kan finne grobunn i menneskets hjerte. Tro kan gi forankring, mening og fellesskap (Roness, 1998).

Sandnes (2008) minner om at vi befinner oss i en bestemt kontekst. Innenfor denne konteksten finnes det variasjoner som preger den enkelte sine oppfatninger og forståelse av den kultur individet lever innenfor. Dette i motsetning til kirkens teologi som er kontekstløs, ved å være felles for alle mennesker til alle tider. Samtidig kan den religiøse orientering blant de unge betraktes som påvirket av den økende pluralisering og livssynmangfold i samfunnet. I løpet av ungdomstiden endrer mange unge sitt syn på kirke og tro (Lorentzen, 2007:8).

Individets religiøse orientering påvirkes av flere faktorer og kommer til uttrykk på mange måter. I en fersk rapport fra England gjengitt i avisen Dagen, vises det til en negativ sammenheng mellom månedlig kirkegang og betydelig lønnsøkning for husholdningen. Desto mer lønnen øker for husholdningen, desto sjeldnere går familien i kirken. Lavere kirkegang kompenseres med aktiviteter innenfor andre sosiale medier (Gudvangen, 2017).

Her til lands er det en sammenheng mellom religiøsitet på den ene siden, utdanningsnivået og inntektsnivå hos husholdningen. Når husholdningens inntekt øker frem mot 1,2 millioner kroner øker også den faste kirkegang. Den faste kirkegang forklares som kirkegang minst en gang i måneden. Når inntekten stiger over dette beløpet, avtar kirkegangen. Lavest kirkegang

finnes der hvor husholdningens inntekt ligger mellom 200 000 til 400 000 kroner. Også utdanningsnivået påvirker fremmøte i kirken. Det viser seg også at ved høy utdanning synker søkningen etter det religiøse. Og også lavt utdannede har et lavere fremmøte i kirken (Langset, 2015).

Muligens er det slik at ansatte på høyere nivå i det private næringslivet og tradisjonelle representanter fra arbeiderklassen går sjeldnere i kirken. Selvstendig næringsdrivende skårer høyt på fremmøteandelen i kirken. Det er en overrepresentasjon av offentlige ansatte og middelklassen. Et annet trekk ved det religiøse kartet er at på steder preget av urbanisering, finnes det lavere religiøs aktivitet i befolkningen. I de deler av landet hvor det er høy utdanning og urbanisering fremkommer den laveste religiøsiteten i befolkningen.

Familieøkonomi virker negativt inn på familiens indre liv, med mindre gjensidighet og åpenhet. Konfirmasjonstiden skalerer opp konfliktnivået i familier med lav samlet inntekt. Samlet inntekt avgrenses i denne sammenheng til 400 000 kroner i året. Alt i alt betyr familieinntekt mer enn foresattes utdanningsnivå når en undersøker kvaliteten på relasjonene mellom foreldre og barn (Botvar, 2010; Langset, 2014; Gudvangen, 2017).

Salthe, A., (2012) sin dåps- konfirmasjonsmodell viser en sammenheng mellom kveldsbønn og det å komme fra et religiøst hjem. Botvard & Urstad (2011) referer til en undersøkelse hvor 14 prosent av konfirmantene kom fra det som kalles religiøse hjem. I barndommen ba 19 prosent av ungdommene kveldsbønn.

Endringer i folks trostilhørighet og religiøse ståsted finner særlig sted blant de som er født i Norge. Gruppen innvandrere velger i større grad å beholde sin tro eller livssyn, også etter å ha vært i det norske samfunn over lengre tid. Dette gjelder uavhengig hvilket land innvandrerne kommer fra (Taule, 2014).

3.5.2. Troens utvikling hos barn og ungdom

Halstensen (2014) viser til forskning relatert til hvordan tilknytning mellom barnets nære omsorgspersoner, fortrinnsvis mor, har en parallell i hvordan mennesker knytter seg til Gud. Mellom mor og barnet bidrar tilknytningen i form av relasjon til at det utvikler seg et psykologisk kraftfelt. Bak denne tanke er at noe svakere knytter bånd til noe som er klokere, sterkere og større. Den måten barnet blir møtt på resulterer i et formet tilknytningsmønster som lager spor i barnets indre arbeidsmodell. Det som tegnes ned i sporene inneholder kimen til signaler som kan vise seg i barnets tilknytningsmønster i form av at barnet kan fremvise

ulike former for atferd som en polaritet mellom trygg tilknytning og utrygg tilknytning. Den utrygge tilknytning har form av at barnet fremtrer; engstelig og unnvikende, engstelig og ambivalent eller en tredje variant desorganisert. I dette kraftfeltet styrkes barnets behov for kontakt, nærhet, trøst, trygghet, tilhørighet og affektregulering. Dette kan forklares som et psykologisk bånd som gir barnet tilhørighet, trøst og beskyttelse. På denne måten sikres barnets psykiske og fysiske overlevelse. Det er barnet som er den aktive part i å oppnå tilknytning, en medfødt aktivitet. Forskning viser at denne søken etter kontakt fra barnet sin side har en analogi i hvordan mennesket søker kontakt med Gud. Teorien omkring tilknytning handler om barnets opplevelse av det relasjonelle forhold til den nære omsorgspersonen og innholdet i dette forholdet. Dessuten handler det om barnets utvikling av selvstendighet og funksjonsevne i nære relasjoner senere i livet (Halstensen, 2014).

Et viktig moment ved tilknytning er at det å knytte seg til noe som er større og sterkere etter hvert blir en del av individets selvbilde. Viktig i denne sammenheng er om barnet hadde, eller ikke hadde mulighet for å knytte seg til en voksen omsorgsperson. Ainsworth vektla kvaliteten på tilknytningen, og mente det fantes tre forskjellige tilknytningsmønstre. Antakelsen er at tilknytningen finnes i individets indre verden som indre representasjoner som mønstre av refleksjoner, automatiserte tanker og følelser. En konstruktiv tilknytning reduserer individets sårbarhet og øker individets evne til å utforske omgivelsene. Når det oppstår tapsopplevelser og kriser, vil de med trygg tilknytningsatferd aktivisere en søken tilbake til dem som sto dem nær i livet. Den indre arbeidsmodellen er sentral for individets virkelighetsopplevelse. De indre arbeidsmodeller følger individet gjennom livet (Halstensen, 2014:115-118; Lande, B., 2014).

Lorentzen (2007) anser at veien til troen går gjennom den personlige relasjon med integrering i et felleskap. Samtidig kan tro være en viktig støttekilde. I andre tilfeller en belastning ut fra forhold som finnes i samfunnet. Tro er individuelt, historisk betinget og relateres til situasjoner og hendelser, sammenhenger og situasjoner (Danbolt, 2009; Iversen, 2012).

Noen kan streve med å forstå seg selv og samtidig ha en forankring og tilknytning til en tro og et fellesskap der de kjenner tilhørighet. Okkenhaug (2002:56) trekker frem at innenfor troens perspektiv får mennesket sin identitet av Gud. Det er gjennom troen på Gud at mennesket kan si ja til seg selv. Dette forutsetter at mennesket kan oppdage eller gjenoppdage at Gud er vår Herre. I dette ligger at individet ser at målet for våre liv er å elske Gud og vår neste som oss selv.

Den religiøse orientering handler om flere forhold. Sett i lys av tilknytningsteorien, handler det om relasjonen til Gud. Ved å anvende objektrelasjonsteorien vil Gud bli å betrakte som en indre representasjon, vil en dialog i relasjonen være mulig selv om det ikke er et ytre fysisk samspill (Stålseth, 2014).

Jo tryggere den unge er i seg selv, dess enklere er det for den unge å etablere et bevisst forhold til trosspørsmål. Et individ som er trygt, har evnen til å utforske omgivelsene på egenhånd eller sammen med andre enn tilknytningspersonene som omga den unge i oppveksten. Glede og hengivenhet, tillit og selvtilit preger den unge når dets erfaringer fra nære tilknytnings-personer viser seg i en trygg tilknytning. I slike tilfeller vil de følelsesmessige bånd og det indre bilde hos den unge være preget av sikkerhet (Lande, S. & Lande, B., 2014).

Utenlandske studier viser 56 prosent av de voksne har et tilknytningsmønster preget av trygghet, 19 prosent tilkjenner en engstelig eller ambivalent tilknytningsatferd hvor opplevelsen er at mennesker i den umiddelbare nærhet ikke kommer så nært som ønskelig. De resterende 25 prosent vil helst unngå nærhet fordi det fremmer ubehag i form av engstelse eller tilbaketrekning (Lande, B., 2014).

Mangel på livssynsidentitet gjør individ usikre og skaper resignasjon når individet stilles overfor spørsmål om sentrale livsspørsmål. Forklaringen på denne tilstand kan muligens forklares gjennom to sentrale forhold. Det første er at samfunnet har vært igjennom en sterk urbanisering, med fraflytting fra bygder og småsamfunn. De kulturelle røttene er blitt klippet over og individet må reorganisere sine livssynsoppfatninger. Vilårene for livssynsoppfatningene blir satt under press med økende informasjonspress og stor informasjonsmengde i samfunnet. Dette skaper et trykk mot individet som lammer eller blokkerer dets evne til å ta livssynsvalg uten å bearbeide den informasjon som forekommer. Gjennom denne informasjonsstrømmen tilkommer det individet oppfatninger som er aktuelle og nye, noe som skaper et aktualitetspress for individet. Et press som har sine røtter i den tid en lever i. Dermed tapes de historiske røttene for livssynets opprinnelse. Et siste moment som bør trekkes frem er den kommersialisering som finner sted i samfunnet og som presenterer livssyn som et tilbud i et marked. Tilbudet preges av det sensasjonelle, det som gir glede, harmoni i tilværelsen og håp for fremtiden. Resultatet blir tap av de helhetlige tradisjoner (Aadnanes, 2004).

3.5.3. Individet i møte med religionen

Et kjennetegn ved religionene er at de kan være mer eller mindre organiserte. Dette synliggjøres ved ulike ritualer og sosiale samværsformer. Etterhvert har begrepet «personlig religiøs eller personlig kristen» funnet sin plass i samfunnet. Begrepet «personlig religiøs» anvendes når individet synes å ha mistet kontakten med religionens organiserte former og dens sosiale ytring (Aadnanes, 2004:13).

Religionens sosiale fremtreden forteller oss om dens kultus, mythos og ethos. I dette ligger religionens gudstjenestelige handlinger, språklige fremstilling (teologi), grunnverdier for normer og livsførsel som inngår i religionen på ulike måter. Religionen beholder ikke disse elementene for seg selv, men søker de uttrykt gjennom handlinger, holdninger og tanker (Aadnanes, 2004:12). Det sentrale er at religionen hører med til menneskets livsverden med en samling av språk, verdier, tankeformer, overbevisninger, forestillinger og utøvelse. Dette er elementer som er viktig for mennesket i møte med verden og i forsøket på å forstå og fortolke de erfaringer mennesket gjør seg med religionen. I den livsverden mennesket befinner seg i savnes ofte refleksjonen og ettertanken (Henriksen & Christoffersen, 2010:13).

Møtet med troen foregår både på individ- og gruppenivå. Det er mulig å se fellesskapet som et sentralt element i hvordan kirken skal og kan forstås. I hovedsak er det to måter et fellesskap blir etablert på. Det ene er gjennom tilslutning til det evangelium kirken står for. Dernest handler det om at individet tar evangeliet med seg inn i hverdagen og søker å leve et hellig liv. Det er viktig at kirken også markerer at det kristne fellesskapet består av mennesker med styrker og svakheter. Samtidig som individet gjennom deltakelse i dette fellesskapet kan fange opp verdier som er styrkende for troens liv. Det å fange opp disse verdiene er mulig for den enkelte ved å samhandle med andre i det kristne fellesskapet.

Gjennom det kristne fellesskap formes en slags tilhørighet. Dessuten legges det føringer for hvordan viktige hendelser i livet markeres, samt at individet minnes på sin egen kulturelle bakgrunn. Tilhørighet virker i mange tilfeller inn i hvordan individet etablerer meninger i hverdagen og dets oppfatning av verden rundt (Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2014).

I møte med troen kan de unge stille seg mange trosspørsmål. Slike spørsmål oppleves lettest og tryggest å diskutere sammen med jevnaldrende, da voksnes svar ofte oppleves som sikre og tenderer mot belærende kommentarer (Krupka, 2012).

Det som holder noen igjen fra å stå frem med sin tro, kan være frykten for sanksjoner og tap av sosial status. For dagens unge handler det om sosial status innen egen omgangskrets, det å ikke skille seg ut og ofte også kulhet. Kulhet hever terskelen for å synliggjøre sin tro.

Muligens er det slik at hvor det enkelte individ kan relatere sin kristne tro til en gruppe eller samfunn, er det lettere å gi tilkjenne sin tro. Da blir troen tilskrevet individet ut i fra tilhørighet. Det enkelte individ får på denne måten en tilskrevet identitet. Denne beskrivelsen er interessant med hensyn til minoriteters tilkjennegivelse av sin tro. Religionen og troen er blitt etnisifisert. Derimot, de som tilhører en majoritet i en befolkning tillater individet selv å identifisere sin tro. Ved det må individet selv stå ansvarlig for sin tro. For majoriteten i en befolkning blir troen i dag en privat sak (Heimsvik, 2009; Iversen, 2012:5-6).

For de unge kan konfirmasjonen være den plattform hvor de kan begynne å identifisere seg med den kristne tro. Her har kirken en mulighet for selvpresentasjon (Lorentzen, 2007). Den tydeligste form for trosutøvelse kommer til syne når individet fremlegger sitt forhold til Gud gjennom bønn (Danbolt, 2014).

Kirken møter de unge i et tros – og livssynsmarked som ingen annen generasjon har opplevd. Noe av årsakene finnes i det økende antall tros – og livssyn som presenterer seg, en presentasjon som ikke lengre er på den tradisjonelle måten. Iversen (2012) ser konturene av en konkurranse mellom de sekulære og religiøse livssyn i landet. I denne konkurransen handler det om å ha størst mulig takhøyde. I dette ligger det en utfordring for Dnk. En utfordring som handler om å fremstille den kristne tro som en del av den norske identitet.

Kirkens oppgave i møte med samfunnet er å gi en fremstilling og tolkning av den kristne tro på grunnlag av det bibelske kildemateriale. Det handler om å møte dagens mennesker med den kristne tro slik den fremtrer i det apostoliske trosvitnespyrd (Asheim, 1994:53). Etter hvert som kirken har mistet skolen som medarbeider for å formilde den kristne tro, har kirken utarbeidet egne tiltak for å rekruttere barn og ungdom til kirken. Disse tiltakene er samlet under trosopplæringsreformen. De av enkelt tiltakene som får størst oppslutning er dåpssamtalene og konfirmasjonen. Dåpssamtalene handler om samtaler i forkant av selve dåpshandlingen. Når det gjelder konfirmasjonen er invitasjonen til den unge sine foresatte om tilstedeværelse ved gudstjenester der konfirmasjonskandidater blir presentert. Dessuten samler både dåp og konfirmasjon deltakere ved gudstjenesten (KIFO, 2012).

Det samme skjer når kriser og sorg rammer lokalsamfunn, familier eller det enkelte individ. Det å møtes i kirken blir et legitimt grunnlag for mange til å vise sårbarhet og gi mulighet for

å vokse i relasjon til andre. Muligens er dette et uttrykk for at kirken er kommet tilbake til den offentlige arena (Botvar & Urstad, 2012). Taule (2014) begrunner dette med latent religiøst behov eller behov for samhold i samfunnet. Den høye andel oppslutning om de tradisjonelle samfunnsritene og ved tragiske hendelser i storsamfunnet og lokalsamfunnet viser at folk har en eller annen relasjon til Dnk (Brottveit & Holberg, 2013).

Taule (2014) beskriver kirketilhørighet som det å gå til gudstjenester. Med dette settes det skille mellom gudstjenester og kirkelige handlinger hvor samfunnsritene er hovedtemaet. På denne måten forteller de at slik holder de kontakten med kirken og vedlikeholder sin tro (Stensvold, 2008).

4. Metode

4.1. Forskningsmetode

Min antakelse er at de som gjør valget «om ikke å være konfirmant», har en fortelling å fortelle. For å komme nærmere inn på den enkelte respondent sin fortelling synes kvalitativ metode å være hensiktsmessig. En metode som kan anvendes på mindre utvalg respondenter. Dersom respondentene tillater, gir metoden muligheten for å gå dypere inn i svarene.

Hellevik (1991:119) hevder at spørsmål der respondentene blir brukt som informant om faktiske forhold, er mer uproblematisk enn hvor formålet med intervjuet er å klarlegge respondents holdning i en gitt sak. Det er nettopp slik at i denne oppgaven er formålet å få frem respondentenes tanker relatert til valget «om ikke å være konfirmant».

Aarøe (1990) beskriver to måter å innhente kvalitative data på. Begge måtene bygger på intervju, enten hvor respondent og intervjuer møtes, eller de snakker sammen over telefon. Begge måtene kan sees på som uformelle intervju. Spørreskjemaet er utformet på forhånd og åpner samtidig for åpne spørsmål. Denne type spørreskjema gjør det lett å følge opp et tema som dukker opp, eller forfølge et svar når respondenten åpner opp for det.

Dalen (2004) minner om spenningsforholdet som ligger i intervjusituasjonen. Spenningsforholdet oppstår i forespørselen om å delta i intervju. Dette kan lett skape betingelser for svarene. Temaet som undersøkes kan i seg selv skape en oppfatning av hvem som spør og hvorfor. En mulig måte å redusere spenningsforholdet på er å skape trygghet og åpenhet hos respondenten. Fortelle om at det ikke finnes gale eller rette svar. Som intervjuer var det min oppgave å ikke å medvirke til at svarene ble endret i innhold og betydning. Respondentens eierskap til et utsagn øker, jo mere respondenten tillates, og er villig til å fortelle i relasjon til spørsmålene.

4.2. Datatilgang

Det ble vurdert ulike måter å komme i kontakt med respondenter på, alt fra veggplakater på høyere utdanningssteder, til forespørsel rettet til nøkkelpersoner i eget nettverk. Den siste fremgangsmåten ble valgt. Nøkkelpersoner forklares med personer som i kraft av sitt yrke har kontakt med mange mennesker. Denne kontakten måtte være slik at det å forespørre om mulige deltakelse i en undersøkelse, ikke kunne ansees som brudd på yrkesetiske retningslinjer.

Nøkkelpersonene, omtrent likt fordelt på kvinner og menn, befant seg i Nord- Norge, på Vestlandet og innen ulike yrkesgrupper. I informasjonen til nøkkelpersonene ble det gitt en orientering om bakgrunn og formål med undersøkelsen. Informasjonen skulle videreformidles til antatte mulige respondenter. Det ble poengtert at de som var relevante respondenter, hadde valgt bort en konfirmasjon som ellers kun skulle vært gjennomført i Den norske kirke. Det var nøkkelpersonene som meldte tilbake respondentenes navn og mobilnummer.

Til den innledende samtale med respondentene, kom det inn totalt 16 navn. I denne samtalen ble bakgrunn og formål med undersøkelsen på nytt forklart for de aktuelle respondenter. For å sikre respondentenes reelle villighet til å delta i undersøkelsen avtalte vi at jeg tok kontakt på et avtalt tidspunkt i etterkant av den innledende samtalen. I denne delen av undersøkelsen ble det fra min side stilt spørsmål som avklarte om respondentene forsto formåle og bakgrunnen for undersøkelsen, dernest spørsmål som avklarte om respondenten reelt sett var relevant som bidragsyter. Det kunne tenkes at den som ble spurt enten av personlige, familiemessige familiebånd mellom respondentene, under myndighetsalder eller av andre åpenbare grunner ikke var relevant som respondent.

Jeg gjorde en vurdering om intervjuet skulle byttes ut med et spørreskjema. Dette fordi Hellevik antyder at ved bruk av enquête (skriftlige spørsmål sendt respondentene) vil respondenten muligens føle seg friere til å svare sannere på spørsmål som er sosialt uakseptable eller er av en privat karakter. Dessuten unngår en feil i datainnsamlingen som skyldes at intervjuer påvirker respondenten eller at intervjuer feiltolker respondenten. En utfordring med enquête, er at respondentene lar være å returnere skjemaet, eller lar noen av spørsmålene stå ubesvarte. Intervjuet har den fordel, at det er mulig gjennom dialog å få i gang samtale rundt spørsmålene, en samtale som kan gå dypere inn på enkelt svar dersom

respondenten tillater det (Hellevik 1991: 105). Det var nettopp det å komme i dialog og ha mulighet for å komme dypere inn på enkelte områder, som medvirket til at valget falt på intervju.

4.3. Forberedelse til intervjuene

Spørreskjemaet ble utformet i to etapper. Det endelige oppsettet for spørreskjemaet ble utformet i samarbeid med veileder professor Harald Hegstad ved Menighetsfakultetet. Sluttresultatet er å betrakte som en intervjuguide som sikret at samtalen ble gjennomført mest mulig likt.

I forkant av den første forskningssamtalen ble oppsettet for intervjuet gjennomgått på nytt. Det ble utarbeidet et minuttbudsjett for de enkelte elementer i intervjuoppsettet og en totalramme på 20 minutter. Minuttbudsjettet skulle ikke stå i veien for at det ble åpnet opp for respondenten til å gå dypere inn på et område.

4.4. Presentasjon av spørreskjemaet og ivaretagelse av respondentene

Spørreskjemaet er inndelt i seks områder og finnes i sin helhet i vedlegg A. Spørsmålene er veiledende for intervjuene, og blir presentert som tema og undertema i avhandlingens drøftings- og resultatdel.

Alle som deltok i intervjuet ble gitt løfte om anonymisering. Anonymisering av respondentene mens tilgangen på informasjon pågår og forsikringer om at de i ettertid vanskelig kan gjenkjennes av andre enn av seg selv er svært viktig. Undersøkelsen handler om personlige ting som kan oppfattes som negativt i samfunnet. Usikkerhet om hva undersøkelsen skal brukes til og utfordringen med gjenkjennelse. Trygghet i intervjusituasjonen, sikkerhet mot gjenkjennelse, skaper trygghet hos respondenten og spesifikke spørsmål på et vanskelig eller negativt område lettere blir besvart (Thyholdt, Eide & Hellesøy, 1986).

4.5. Metodiske refleksjoner

I denne oppgaven gjøres det et forsøk på å gjøre arbeidet med oppgaven mest mulig kumulativ. Det som trekkes frem i teoridelen bygger på hva andre forskere har kommet frem til eller har gjort antakelser om. Ut fra dette har jeg gjort meg noen tanker om mulige medvirkende årsaker til at noen unge valgte bort konfirmasjonen, tanker som legges til grunn for spørreskjemaet. Ved å reflektere over respondentenes svar, vil jeg i drøftingsdelen forsøke å knytte hovedtrekkene sammen med det som presenteres i teoridelen.

I denne oppgaven gjøres det ikke forsøk på å sammenligne respondentenes svar. Sammenligningen av svar kalles for komparativ forskning. Ut fra de svar som ble gitt, blir hovedinnholdet i svarene samlet i større eller mindre grupperinger. Svarene blir oppfattet som prevalente, i den forstand at det avgitte svar har en gyldighet for den enkelte respondenten der og da. Brinkmann og Tanggaard (2012:10) poengterer at prevalente svar er hentet fra individer i den sammenheng de befinner seg i. Denne gyldighet innebærer at deres svar er en formidling av sannheten om deres valg. Dette stiller så igjen krav til forskningen om å være så presis som mulig i den videre formidlingen av svarene.

Vanligvis er det slik at kvantitative undersøkelser hvor et fenomen ønskes nærmere belyst, er både kostnadsreduserende og tidsbesparende. Hvor det er mulig gjennom dataanalyser å si noe nærmere om årsaks - virkningsforhold innenfor en større populasjon. Det er en klar forutsetning i slike sammenhenger at populasjonen er relativt lett å identifisere (Ebeltoft, 1990). For denne oppgaven sin del er respondentmassen et sted der ute, men ikke så lett å finne frem til for å anvendes i en kvantitativ undersøkelse. Derfor falt valget på den kvalitative metode. Dette resonnementet må ikke tolkes dit hen at den ene metoden er bedre enn den andre.

De som lot seg intervjuet har konfirmasjonstiden på en avstand som varierer innenfor 10 - 30 år. Svarene som respondentene gir, er erindringer de selv sitter med som bakgrunn for valget om at de ikke konfirmerte seg, samt deres opplevelser og erfaring relatert til valget i etterkant. Da må det antas at de fremkomne svar ikke gir den hele og fulle forklaring på hvorfor oppslutningen om konfirmasjonen som kirkelig handling synes å avta.

I intervjuet var jeg opptatt av den ærlige respondent. Kjennetegnet på en ærlig respondent er at vedkommende gir sammenhengende fremstillinger og ikke sporer av. Holder seg til intervjuet og ikke motsier seg selv (Kvale & Brinkman, 2009: 176-178).

4.5.1. Mulige feilkilder ved bruk av intervju

Intensjonen med denne oppgaven er å beskrive, forklare og forstå valget «om ikke være konfirmant». Etersom det handler om en kvalitativ undersøkelse er dette med å generalisere fra et utvalg til en større populasjon noe som må gjøres med varsomhet. Hellevik (1991:7) sier at når en ønsker å kunne innfri en eller flere av disse målsetningene står en overfor et empirisk problem som en ønsker å få klarhet i, om hvordan det forholder seg i den virkelige verden. De svarene respondentene gir er å betrakte som deres opplevelse av virkeligheten.

Som intervjuer skal en være oppmerksom på at språket kan tolkes ulikt, kan være styrt og kontrollert av samfunnsmessige og kulturelle rammer som språket fungerer innenfor, og kan styres og kontrolleres i interaksjonen og samarbeidet mellom intervjuer og informant. Som intervjuer må jeg være sensitiv for det som sies og ikke blir sagt. Særlig gjelder dette der hvor en av partene i en samtale kan oppleves å være i besittelse av makt (Dalen, 2004).

Det standardiserte intervju er på forhånd formulerte spørsmål som skal stilles til alle respondenter. Med de samme ord og i samme rekkefølge. På denne måten reduseres ulikheten i spørsmålene. Likeså bør spørsmålene presenteres innenfor en relativt kort tidsperiode for alle respondenter.

4.5.2. Etske betraktninger relatert til intervjuet

Det å stille respondentene så personlige spørsmål som ble gjort i denne avhandlingen reiser noen etiske betraktninger. Felles for de alle, det var en reise tilbake i tid, kanskje en tid som helst vil bli glemt. Dette kan være en mulig årsaken til at fire av respondenter ikke ønsket å gjennomføre forskningssamtalen. Kvale & Brinkmann (2009:80) påpeker at forskning må ha som grunnregel at dens formål er å tjene samfunnet og mennesket. Intervjuer må tenke kontekstuellet i stedet for å kalkulere ut fra abstrakte og universelle prinsipper. Det handler om å betrakte respondentene som kloke mennesker med kloke beslutninger. Gjennom den kvalitative metode handler det om å få frem det dilemma og ambivalens og den konflikt som

muligens var tilstede for noen av respondentene sitt vedkommende. Om slike forhold ikke var tilstede så skal de ikke konstrueres. Det handler om at intervjusituasjonen ikke skal virke forførende på den enkelte deltaker. Opplysninger som er for sensitive, kan åpne gjengrodde sår og skape anger hos respondenten.

4.5.3 Kausalitet

Med kausalitet menes at det er en sammenheng mellom årsak og virkning. I denne oppgaven er det 9 respondenter som hver for seg forteller om hvorfor de ikke å konfirmerte seg. Det bør etter min oppfatning utvises litt varsomhet med å trekke for bastante forklaringer om bortfall fra konfirmasjon i Den norske Kirke. Det kan tenkes at det vil foreligge tolkningsvansker, da respondentene ikke helt er seg selv bevisst den reelle forklaring til at de sto over konfirmasjonen. For de yngste av konfirmantene ligger konfirmasjonen ti år tilbake i tid, mens det er omtrent 30 år tilbake for den eldste respondenten. Denne oppfatning kan muligens finne sin støtte i en av de yngre respondentene som sier at «jeg går gjerne i kirken ved samfunnsritene, opplever de som sterke. Det er så mange følelser som trenger på». Kanskje er det slik at det bastante årsaks- virkningsforholdet skal tonens ned for å legge mer vekt på overføringsverdien som finnes i respondentenes utsagn (Høeg & Gresaker, 2015).

5. Resultater og drøfting

Spørreskjemaet favner nokså bredt. Hensikten og begrunnelsen er å få størst mulig tilfang av informasjon som kan være med å belyse valget «om ikke å være konfirmant». Fra 1960 og frem til i dag ser det ut til å ha foregått en avskalling i ungdoms oppslutning til konfirmasjonen. Tall fra konfirmasjonsundervisningen i Oslo 1968 viser en oppslutning på 86 prosent. En tid da HEF sitt tilbud på dette feltet var i sin spede begynnelse (Hareide, 1970). Men det er først etter tusenårsskiftet at denne avskallingen er blitt tematisert gjennom statistikk. Respondentene i denne undersøkelsen faller på begge sider av tusenårsskiftet, hvor de fleste har konfirmasjonen på denne siden av tusenårsskiftet.

Ut fra intervjuene prøver jeg å belyse problemstillingens tematikk og få innsikt i og kunnskap om respondentenes begrunnelse for deres valg «om ikke å være konfirmant». Svarene respondentene har gitt er ikke generaliserbare for de ungdommer som hvert år ikke konfirmerer seg. Andelen ungdommer i konfirmasjonsalderen som gjør valget «om ikke å være konfirmant» kan anslagsvis variere fra et maksimum på 21,5 prosent av ungdomskullet og nedover i 2016. Anslaget bygger på konfirmasjonstall for 2016 rapportert fra flere tros- og livssyn som arrangerer konfirmasjon (SSB, 2017).

Alle respondenter ble lovet full anonymisering. Et løfte jeg vil etterleve. Det er ikke bilde av den enkelte respondenten som er sentralt. Deres direkte utsagn gjengis i kursivskrift, og i størst mulig grad også anonymisert med hensyn til demografiske forhold. For det meste blir respondentenes svar ikke presentert i kvantitative termer. Andre ganger gjengis svarene på en måte som muligens kan oppfattes som gjentakelse, men som ikke er det. Det er utsagnenes innhold som for det meste er det vesentlige.

Alle svar gir etter min oppfatning mulighet for å tenke fremover, og senere i oppgaven tenke over hva som er formidlet til meg gjennom intervjuene. Den lærdom jeg mener å kunne stå inne for, formidles i kapitlet om «Implikasjoner».

5.1. Refleksjoner relatert til respondentene og intervjuene

5.1.1 Gjennomføring av intervjuene

I dette avsnittet ønsker jeg å «tenke høyt» om hvorvidt jeg har lyktes i å skape jevnbyrdighet, trygghet og åpenhet i intervjusituasjonen. Intervjuet handlet om forhold som angår respondentene, forhold som muligens kan være vanskelige å meddele til en fremmed person.

Når ting er vanskelig å snakke om eller hvor der er lite refleksjoner rundt et tema eller saksforhold, kan en samtalepartner lett prøve å komme på høyde med situasjonen ved å bruke ord og uttrykk som i det daglige ikke er vanlig for dem. Her viser jeg til den måten forskning synes å ha registrert hvordan noen respondenter snakker om sin tro på. Dokka (2007) trekker frem tilbøyeligheten hos mennesker til å anvende fagterminologi som ikke beherskes når usikkerheten trenger på. Heller ikke dette syntes prege intervjusituasjonen. For ikke å røpe sin usikkerhet eller en antatt manglende troskunnskap velger mange voksne å snakke om sin barnetro (Dokka, 2017). Ingen av respondentene tok i bruk begrepet barnetro. Sagberg (2003) beskriver barnetro som sanger som ble sunget i barndommen eller med termer de hadde i barndommen som ga en fornemmelse av hvem Gud er og hvordan Gud opptrer i verden. Dessuten var det ingen selvmotsigelser i de svarene de ga.

Respondentene var i en annen sosial og individuell kontekst enn hva de befant seg i på intervjutidspunktet. Derfor var det viktig å gi den enkelte respondent tid og mulighet til å hente frem sin egen oppfatning av bakgrunnen for hvorfor de gjorde valget «om ikke å være konfirmant». På denne måten fikk respondentene mulighet til å formulere seg i dag, om den gang da valget «om ikke å være konfirmant» ble fattet. Selve valget om ikke være konfirmant ble i intervjusituasjonen tillagt tiden før oppmelding til konfirmasjon skulle finne sted eller en tid ut i konfirmasjonsundervisningen. Det kunne tenkes det fantes respondenter som hadde påbegynt konfirmasjonsundervisning som etter en tid trakk seg fra konfirmasjonsopplegget i kirken. Respondentene befinner seg i dette i det tidsrommet Peter la Cour (2014) siterer fra den danske psykologen Grønbæk, betegner som overgangsalderen (13-15 års alderen). En tid da respondentenes livsverden eller livsoppfattelse, og dermed deres identitet og selvfølelse er i endring.

Viktig i denne oppgaven er å beskrive eller gjengi deres svar uten å forklare svarene. Mitt utgangspunkt er at ingen eier sannheten om det var rett eller galt av respondentene å gjøre valget «om ikke å være konfirmant». Det søkes etter indre og ytre faktorer som medvirket til at respondentene sa nei til konfirmasjonen.

Atmosfæren som var tilstede mellom respondentene og meg, under intervjuet, oppfattet jeg som meget god. Det kan selvsagt anføres mot denne oppfatning at den er subjektiv. En slik anføring til tross mener jeg min oppfatning er så nær virkeligheten som mulig. Fordommer skaper lett tunnelsyn og kan lede oppmerksomheten og oppfatningen av det som snakkes om i gal retning. Et svar er et svar ut fra den virkelighet respondentene mente de var i på det tidspunktet valget «om ikke å være konfirmant» fant sted.

En utfordring for meg var hvilke tidligere erfaringer respondentene hadde med intervju der de skulle fortelle om seg selv. For å kunne fortelle om seg selv, og i en fortelling berøre sin tankeverden, et tidligere valg, handler det om å kunne forstå seg selv.

Hver av respondentene har i tiden fra valget «om ikke å være konfirmant» utviklet seg som individer, en utvikling som også har påvirket deres måte å kommuniserer med andre mennesker på. Noen har muligens latt være å tenke mer over valget, mens andre har kanskje skubbet tankene om valget under teppet. Håpet er at intervjuene ga respondentene anledning til å sette ord på hvordan de selv opplevde valget «om ikke å være konfirmant»

Intervjuene ble gjennomført over mobiltelefon. Det utelukket at, respondenten og jeg kunne ha øyekontakt med hverandre. Likevel forhindret ikke dette meg i å gi respons til respondenten. Eksempel på respons var gjentakelse fra meg til respondentene av svarene / utsagnene. Det å gi respons og lytte, gjør det lettere å holde seg til temaet for intervjuet. Det handlet for min del om å være en lytter som ikke brakte inn meg eller mine kunnskaper i intervjuet.

Skal jeg lytte til et menneske sine valg, må jeg også lytte til deres forutsetninger eller begrensninger for valget som i denne sammenheng handlet «om ikke å være konfirmant». Både forutsetninger og begrensninger kan være meget ulike. Alt fra samfunnsmessige, det mellommenneskelige eller forhold på individnivå. Spennet er stort, noe som hele tiden måtte tas i betraktning. Annen forskning viser at sosialt eller økonomisk fattige individer har lett for å falle utenom samfunnet i mange sammenhenger. Dessuten gjør de valg som andre ikke ville ha gjort (Langset, 2016).

For meg var det viktig at respondentene fikk en opplevelse av å være på hjemmebane, da min antakelse er at svarene dermed blir gitt mer i tråd med deres virkelighet. Det var en fremdrift i intervjuene som styrker mitt håp og oppfatning av at respondentene ga meg sann kunnskap «om ikke å være konfirmant».

5.1.2. Bortfall av respondenter

Studiepopulasjonen var i utgangspunktet 16 mulige respondenter. Spørsmålet om å delta i intervjuet ble rettet via en annen person (nøkkelperson). Dette for å gjøre det lettere for mulige respondenter å trekke seg. I alt var det fem kvinner og to menn som utgjorde frafallet i mulig respondentmasse. Fire mulige respondenter trakk seg etter å ha brukt noen dager til å tenke seg om. Dette gjorde de uten å ha vært i kontakt med meg. En av respondentene ekskluderte seg selv fra undersøkelsen ved ikke å følge opp avtalt tidspunkt for selve intervjuet. Ytterligere en kandidat hadde et søskenforhold til en av de som allerede hadde latt seg intervjuet. Den siste som falt fra som kandidat, ble ekskludert grunnet alder under 18 år. Et interessant trekk er at alle de sju som falt ut som respondenter, befant seg i de to yngste alderssegmentene. Et annet trekk med fem av de sju, var at de kom fra det som beskrives som Bibelbeltet på Vestlandet.

Et spørsmål jeg stilte meg meget tidlig i arbeidet med intervjuene var om en undersøkelsespopulasjon på 9 respondenter var tilstrekkelig. Bortfall i respondentmassen er et kjent begrep for den som driver forskning. I en annen sammenheng kom jeg over skriftlig materiale innenfor den kvantitative forskning hvor svarprosenten var på 47 prosent. Flere forskere viste i den sammenheng til kvantitative undersøkelser hvor svarprosenten var like under 50 prosent. Deres konklusjon var at svarprosent på dette nivå ble sett på som fullt ut akseptabelt (Ilstad, 1987; Einarsen & Raknes, 1991).

Når jeg bestemte meg for å gå videre, er det fordi mange avhandlinger av kvalitativ art bygger på mindre respondentmasse enn den jeg hadde tilgang til. Høeg & Gresaker (2015) argumenterer med at intervju med respondenter i underkant av ti kan ha en overføringsverdi når de svar som fremkommer har tilstrekkelig bredde og variasjon til å belyse den aktuelle problemstilling. Etter gjennomføring av intervjuene kom jeg til den konklusjon at svarene fra respondentene var av en kvalitet og et innhold som kunne bringe meg nærmere problemstillingen. Svarene hadde etter min oppfatning tilstrekkelig bredde og variasjon.

Uten å gå for langt i mine refleksjoner rundt frafallet av respondenter i undersøkelsen, må noen tanker trekkes frem. Det kan tenkes at noen av de mulige respondenter fant temaet undersøkelsen omhandlet for vanskelig, da temaet kunne omhandle positive eller negative forhold hos den enkelte kandidat. Frykten for at anonymisering ikke ville bli tilstrekkelig, og at de kunne bli gjenkjent er et annet argument. Et tredje forhold som trekkes frem er at det gjøres undersøkelser og stilles spørsmål om meningsholdninger uten at de som svarer får noe tilbake, eller hvor de lokkes med en eller annen form for kompensasjon.

Det kan tenkes at noen respondenter gjennom årene har endret eller moderert sin egen oppfatning av hvorfor de tok valget «om ikke å være konfirmant». Når jeg lyttet til respondentene var jeg hele tiden klar over at de svar som ble avgitt, på ingen som helst måte kunne oppfattes som en objektiv beskrivelse av «om ikke å være konfirmant». Det ville hele tiden være tilstede en viss grad av subjektivitet. En av to søsken som var villig til å la seg intervjuet ble ekskludert. Dette fordi jeg antok at de i forkant av intervjuene, kunne ha snakket sammen om bakgrunnen til «om ikke å være konfirmant». En slik samtale kunne medvirke til mer ensartede svar «om ikke å være konfirmant».

5.1.3. Et møte med to konfirmanter

Et møte med to konfirmanter faller utenom problemstillingen i oppgaven. Det til tross så tillater jeg meg å ta med historien til to ungdommer jeg snakket med om konfirmasjonen. En historie som rørte meg, og som lærte meg at alle i de hvite kappene på konfirmasjonsdagen nødvendigvis ikke har det samme design for dagen eller opplevelse i ettertid av dagen. Deres historier viser at konfirmasjonsdagen også kan ha en annen side enn det store familiære fremmøte eller de mange gaver, taler og selskap. Deres historier viser at konfirmasjonsdagen kan være en dag som øker den unges sårbarhet.

En forteller «*jeg møtte alene opp i kirken. Mor var ikke i stand til å møte frem for hun har en psykisk sykdom og far var langt borte på arbeid. Om han hadde vært hjemme så hadde ikke han heller møtt frem. Han sliter med angst og i perioder drikker en del. Mine tre eldre søsken ville helst ikke komme hjem. De har ikke vært hjemme på flere år. Jeg gikk i kirken, etterpå syklet jeg hjem, lagde min egen middag og så på TV. På skolen dagen etterpå unngikk jeg å komme i samtale med andre hvor gaver og besøket ble diskutert*». Den andre fortalte, «*Mor var tilstede i kirken, jeg vet ikke hvor far var. Den nære familie er for splittet til at noen ville komme i selskapet. Sammen med mor reiste jeg på en ukes tur til England*»

Disse to utsagn lar jeg stå uten nærmere kommentarer.

5.2. Respondentenes presentasjon av seg selv

Gjennom bakgrunnsvariablene presenterer respondentene seg på to nivåer. Det første nivået handler om den kontekstuelle sammenheng de vokste opp i. Med det forstås deres bosted, skolegang, hvem de levde sammen med (de nære omgivelser) i oppveksten og deltakelse i fritidsaktiviteter. Det dreier seg også delvis om det som Asbjørn Salthe (2012) beskriver som livsvilkår relatert til levekårsindikatorer. Livekårsindikatorene på dette nivå i spørreskjemaet handler om svar som angikk de nære omsorgspersoners sin økonomi eller sosiale forhold som berørte dem.

Det andre nivået er prevalent (om dagen i dag) slik livet er for dem i dag formulert gjennom noen av levekårsindikatorene (Salthe, A., 2012). For de fleste har det gått en tid fra de gjorde valget «om ikke å være konfirmant». Relasjoner kan ha endret seg, gjerne som en konsekvens av det valget de gjorde. Det handler også om dagen i dag og kontakten med nære omsorgspersoner og eventuelle egne barn. I løpet av intervjuene fortalte to respondenter om barnebarna. Det er også interessant å høre mer om den relasjonen og dens innhold mellom respondenter som besteforeldre og barnebarn.

Sett fra avhandlingens problemstilling er dette meget essensielt. Høeg & Gresaker (2015) anser bakgrunnsvariabler av denne art som vesentlige for å kunne si noe om bakgrunnen til trosforestillinger og religiøs praksis hos voksne mennesker.

5.2.1 Bakgrunnsvariablene, den gang da og dagen i dag.

Respondentene har en aldersspredning på tredve år. Dette er forhold som kan virke inn på de svar som respondentene gir. Mye har skjedd i samfunnet i løpet av disse årene, likeså hos den enkelte respondent. Av den grunn har jeg delt respondentene inn i tre alderssegmenter. I parentes settes antall år siden respondentene kunne ha vært konfirmert. Det øvre segmentet (30 -15) inneholdt to respondenter, det midtre segmentet (14- 9) inneholdt fire respondenter, mens det nedre segmentet (8 -6) bestod av tre respondenter.

Av ni respondenter er det fem kvinner og fire menn, en nokså balansert studiepopulasjon. Kvinnene finnes representert i de to yngste alderssegmentene.

Hvert av de tre nordligste fylkene er representert med en respondent. Seks respondenter hadde sin oppvekst på Vestlandet. To vokste opp i typiske urbane strøk. De øvrige respondentene kommer fra suburbane eller det som kan kalles landsbygda. Mer spesifikt er bibelbeltet på Vestlandet representert med fire respondenter. Ingen av respondentene kjenner hverandre.

Seks av respondentene er i arbeid. De øvrige tre er under utdanning. Utdanningsnivået synes samlet å ligge litt i overkant av postgymnasialt nivå (høyskole, praktisk yrkesutdanning med påbygging og universitetsutdanning.) Familieforhold i ungdomsårene eller oppvekst sted syntes ikke ha betydning for senere utdanning.

Fem vokste opp sammen med begge foreldre og søsken. Fire vokste opp med mor som eneforsørger. Ingen av respondentene opplevde at en av foreldrene døde mens de selv var ung. I to tilfeller hvor mor var eneforsørger spilte besteforeldre / bestemor en viktig støttende rolle, som økonomiske bidragsytere og nær støtte for mor, respondenten selv og dens søsken.

Familiene hadde varierende størrelse. Fem av respondentene kom fra små familier bestående av respondenten, en eller to søsken og mor og /eller far. Det er et gjennomgående trekk ved familiene til respondentene, at jo yngre respondenten er, desto oftere fremkom det at de vokste opp med kun mor som nær omsorgsperson. To av respondentene var enebarn. En respondent kom fra en familie hvor det var flere enn to søsken. I tre av tilfellene hvor mor var eneforsørger, var kontakten mellom mor og far dårlig.

To av respondentene var enebarn. En respondent kom fra en familie hvor det var flere enn to søsken. I tre av tilfellene hvor mor var eneforsørger, var kontakten mellom mor og far dårlig.

Alle forteller at de er etnisk norske. Dette er i og for seg interessant med henblikk på senere spørsmål om tro og tilknytning til kirke, både den gang da og i nåtid. Forskning indikerer sterk sammenheng mellom å være etnisk norsk og sterk grad av tilbakeholdenhet med å fortelle om sin tro. Muligens er det også en sammenheng mellom å ha vokst opp i et samfunn hvor kristendommen tilhører majoritetsreligion, og hvor tro ofte bli betraktet som en privat sak (Iversen, 2012:5-6). To av respondentene er kristne. Det er i voksen alder de beretter om sin tro, riktignok på forskjellige måter. Dette skal senere beskrives.

5.2.2. De nære relasjoner

Det er i respondentenes nære omgivelsene begrepene «motstand, støtte og akseptasjon» i relasjon til valget «om ikke å være konfirmant» kan forventes bli brakt på banen.

Operasjonalisering av «de nære omgivelser» innebærer foreldre, søsken og besteforeldre. For noen kan tanter og onkler med deres barn komme til å inngå i operasjonaliseringen.

Utsagnet respondentene *snakker godt om sine foreldre, eventuelle søsken og besteforeldre. Likeså om nære slektninger og venner*. Blir forsterket gjennom utsagn som «*ho mor eller ho bestemor*» eller «*hem / hjem til mor og de*». Dette siste uttrykket er typisk for visse deler av Vestlandet og innbefatter at respondenten skal «hem/hjem» til noen flere enn bare mor. Samtidig viser også uttrykkene den sentrale plass mor og / eller far og i visse tilfeller bestemor har i respondentenes liv.

Mor var den respondentene henvendte seg til når de hadde det vanskelig eller da de presenterte avgjørelsen «om å ikke være konfirmant». Flere steder i kapittel 3 «Teoretisk perspektiv» vises det til at mor kan ha en meget sentral plass i unge mennesker sitt liv. Det er også mor som er pådriver til å markere samfunnsriter og at de skal foregå i ordnede former (Høeg & Gresaker, 2015; Langset, 2015). Mor betraktes som er en viktig bidragsyter til den sosiale grunnkapital de unge får i gave fra hjemmet. Denne grunnkapitalen gjør det mulig for den unge å være seg selv i den indre verden, beholde sin identitet i møte med de reaksjoner som måtte komme fra den ytre verden.

I Halstensen (2014: 113- 116) sin beskrivelse av tilknytning vises det til at i tilknytning mellom det som er svakere til det som er sterkere oppstår det et psykologisk bånd og et psykologisk kraftfelt. I de indre arbeidsmodeller hos de unge (i dette tilfellet) finnes det informasjon om den unge selv, om de nære omsorgspersoner og samspillet mellom dem. Det at ingen respondenter ga uttrykk for skam eller frykt for å fortelle mor «om ikke å være konfirmant» kan indikere en trygg tilknytning mellom respondentene og de nære omsorgspersonene.

Kontakten med den nære omgivelse vitner *om tilhørighet til familie hvor det var relativt lett å snakke om det aller meste*. Noen respondenter fortalte *om det sterke fellesskapet* det var enten mellom foreldre og den unge, eller *de unge som fantes i familien*. En respondent fortalte om en eldre søster som hadde vært konfirmant. Gjennom samtale med henne ble respondenten tryggere på sin egen beslutning. I ikke-intakte familier og hvor bestemor eller bestefar var tilstede fikk mor mye støtte fra sine foreldre. Alle respondenter gir en beskrivelse av mor som gjorde sitt beste for at familiene skulle ha det så godt som mulig.

I litteraturen (Bøe, 1993) blir det beskrevet en tydelig forskjell i familiekontakt mellom landsdelene og forskjell mellom urbane strøk på den ene siden og suburbane / landsbygda på den andre siden. På Østlandet er det lavest samhandling innenfor familiene. I Nord- Norge er familiekontakten mest utbredt. Det er ingen forskjell på respondentene sine beskrivelser av familiesamhandlingen og om de vokste opp i urbane- eller i suburbane strøk eller på landsbygda. Muligens kan dette forklares ved at respondentene som nå bor i urbant strøk har tatt med seg verdsett og holdninger fra sine hjemsteder utenom urbane strøk.

Selv om respondentene er blitt voksne og har flyttet ut av hjemmet, har de beholdt kontakten med sine foreldre, søsken og besteforeldre. En av respondentene forteller: *de gode samtalene med mor gjennom hele oppveksten fortsatte jeg med også etter at jeg ble voksen, giftet meg og fikk egne barn. Har også ansjoret egne barn til å snakke mye med mor.*

Det finnes respondenter som berettet om at der mor var eneforsørger / ikke-intakt familie ga mor et inntrykk på et eller annet tidspunkt en viss form for vanskeligheter med å gjennomføre konfirmasjonen. I ettertid har noen av respondentene oppfattet mor sine forsiktede antydninger om vansker med å arrangere konfirmasjonen, som en medvirkende faktor til valget. Disse antydninger ble oppfattet som meget svake. Muligens har dette med en morsrelasjon å gjøre og respondentens varhet overfor de signaler mor fremmet.

Det kan tenkes at en oppvekst i bibelbeltet på Vestlandet har gitt respondentene et møte med den bedehusorienterte kristendomspraksis. I visse deler av bibelbeltet henger det fremdeles igjen viktig trekk som fantes innenfor bedelagene. Noen av respondentene forteller om bestemor og /eller bestefar som formidlet en gudstro til dem på ulikt vis. Jeg har ikke spurt om respondentenes foreldre har flyttet fra landsbygda eller suburbane strøk til mere urbane strøk. Det kan tenkes at dette har forekommet, og troen og erfaringer blant annet fra bibelbeltet har fulgt med dem ut i verden. Dette begrunner jeg med samtaler av mennesker i urbane strøk som ikke har noen gudstro, men som i løpet av en samtale kan fremlegge en stor innsikt i den kristne tro sine begreper og normer.

Flere har beskrevet en mulig sammenheng mellom verdier og livsstil de unge inntar, og de som finnes hos foreldrene (Hauge, 1986; Wold, 2003). Indirekte kan overførte verdier skape trygghet og forutsigbarhet for den unge og være en brobygger mellom den unges verden og verden utenfor den unge. Den unges «jag» kan prøves ut og dets substansielle innhold bli bekreftet eller avkreftet. Utfallet av denne utprøving påvirker identitetsutviklingen og de

holdninger unge har i gitte sammenhenger. Det handler om trygghet, tilhørighet og selvrealisering som en helhet.

Bibelbeltet på Vestlandet i dag kan vanskelig sammenlignes med for tiår tilbake i tiden. Lokalsamfunnene i dette området lever ikke lengre så avgrenset som tidligere. Livs-
synspluralisme gjør sitt inntog også der, og vil påvirke verdisetten som etableres hos det enkelte individ. Muligens kan dette skape et spenningsfelt mellom de verdier og holdninger individene i de lokalsamfunnene en gang hadde. Hva de fikk seg fortalt og forelagt. Et mulig utkomme av dette spenningsfeltet, er å søke en slags form for frihet ved å stå på avstand til det etablerte norm og verdsett. Friheten behøver nødvendigvis ikke medføre brudd med nære omsorgspersoner. Dette kan muligens begrunnes ved at fire av respondentene som kommer fra bibelbeltet alle *snakker godt/ pent om sine foreldre, spesielt om den av foreldrene som var deres nære omsorgsperson*. De har eller hadde besteforeldre i ungdomstiden som de fremdeles velger å omtale i positive termer. Der hvor besteforeldrene fremdeles lever er det god kontakt mellom de eldre og respondentene. Ingen respondenter fra bibelbeltet beskriver seg som troende. Det til tross, så har de et godt forhold til kirken. Et forhold de ønsker å bringe videre til egne barn og barnebarn. Det spres som ringer i vann.

Muligens er det slik for disse respondentene at de av andre årsaker har kommet inn i nye miljøer hvor det fantes andre oppfatninger som ble formidlet til dem på en non-verbal eller verbal måte (Sørensen et al., 2002). Respondentens oppvekst fant sted i en tid da internett var lite eller ikke tilstede. Det som måtte være av eksterne normpåvirkninger fantes innenfor vennegruppene, hvor sterke talspersoner sin oppfatning i liten grad kunne settes spørsmålsteget med.

Et trekk ved bedelagene på Vestlandet var storfamiliens sterke posisjon. Her kunne holdninger overføres fra generasjon til generasjon. Det at noen respondenter hadde sin oppvekst eller røtter fra dette området, kunne gjerne være en kilde til konflikt mellom den unge som velger bort konfirmasjonen og dens nære familie. En antakelse er at det å vokse opp i en storfamilie eller ha røtter i dette området, kunne føre til sanksjoner fra de nære omsorgspersoner mot den unge som unnlot å konfirmere seg. Informasjon for å avkrefte eller bekrefte denne antakelsen fremkom ikke av intervjuene. Derimot kan det reflekteres over om noen av respondentene som falt fra, kunne gitt informasjon på dette feltet.

Et spørsmål som reiser seg er om respondentene levde sosialt isolert i forhold til nærmiljøet og hadde et svakt familiært nettverk, slik (Dalgard, 1993) definerer sosial isolasjon. På fritiden

hadde de noen å være med og hjemme var alltid mor en viktig og tilgjengelig lytter. I tillegg opplevde to respondenter det å være hos bestemor som trygt og godt. Det var hos henne de fikk større armslag og mindre justerende tilbakemeldinger. Mens mor til disse respondentene ikke snakket så mye om tro, så kunne bestemor fra tid til annen trekke frem fortellinger om sin tro. Som eksempel ble nevnt at bestemor alltid takket Gud for maten.

To av respondentene har flyttet etter at de ble voksne. Fem respondenter er gifte eller samboende og alle har barn. I to tilfeller har respondentene barnebarn. Dette indikerer at alle respondentene er vel integrerte i samfunnet og har evnen til å knytte kontakt med det annet kjønn. Ingen respondenter syntes å leve isolert eller alene. Alle forteller om gode sosiale relasjoner, utover familiene. Et interessant trekk ved guttene er at alle gjennomførte militærtjenesten. Mulig bortfall fra militærtjeneste kunne for guttene som kom fra ikke-intakte familier i respondentens ungdomstid vært et mulig signal om problemstillinger i ungdommen. Peter la Cour (2014) beskriver ungdomstiden 13- 15 årene som en tid da de unge tar farvel med sine nære autoriteter, tvil melder seg på mange felt også på det religiøse feltet. Sett bakover i tid kunne dette være en mulig indikator på hvorfor valget «om ikke å være konfirmant» ble fattet.

Det at respondentene etter ungdomstiden ikke har levd sosialt isolert kan være et argument for at deres identitet ikke ble rokket ved eventuelle reaksjoner eller sanksjoner på deres valg «om ikke å være konfirmant». Mulige sanksjoner og reaksjoner på valget «om ikke å være konfirmant» ville ha tilkommet respondentene fra det Henriksen (2003) benevner som den ytre verden. Den mulige erfaring respondentene i så tilfelle ville ha gjort kunne tenkes forplantet seg til respondentenes indre verden. Jeg skal senere komme tilbake til at to respondenter opplevde reaksjoner og sanksjoner som følge av sitt valg. Det kritiske punkt for disse to respondentene er at identitetsutviklingen kunne ha stagnert. Det en opplevde var at reaksjoner og sanksjonene opphørte relativt raskt, muligens som en indirekte anerkjennelse eller akseptasjon for valget «om ikke å være konfirmant». Det kan også tenkes i denne sammenheng at funksjonell emosjonell støtte hjemmefra og fra andre styrket respondentenes selvfølelse og trygghet på valget «om ikke å være konfirmant». Det kan også tenkes at bufferhypotesen virket beskyttende på respondenten og gjorde den i stand til å møte reaksjonene og sanksjonene. Sanksjonene innebar utestengning fra venneflokk for fire måneder. Da tiden var omme ble respondenten innlemmet i venneflokk og lengre ut i forløpet invitert i konfirmasjonsselskap til sine venner. Reaksjonen venneflokk utøvde kunne bygge på en sterk emosjonalitet.

Fritidsaktiviteter blir ofte i sosialpsykologien satt i sammenheng med et sunt og proaktivt individ. I de tidlige ungdomsårene er det ofte slik at barn og tidlig ungdom må ansføres til deltakelse i slike aktiviteter. Respondentene deltok i ulike former for fritidsaktiviteter. Dette forteller også om foreldre som tidlig så deres unges behov for å eksplorere sin sosiale hverdag utover den nære familie. Det forteller også om respondenter som var i besittelse av sosiale ferdigheter som bidro til at de ble inkludert i aktivitetene. Respondenten synes å ha lyktes i sin kontaktsøken til de nærmiljøene som på den tiden fantes rundt dem.

Det å være inkludert i fritidsaktiviteter behøver nødvendigvis ikke være en indikator på at individet er fri for ensomhet. Ensomhet kunne tenkes å være en medvirkende faktor til valget «om ikke å være konfirmant». Derfor må begrepet ensomhet operasjonaliseres slik jeg anvender det. En brukbar operasjonalisering er å se ensomhet som «alenehet», som gir seg utslag i «tristhet» og «å være lei seg». Både «tristhet» og «å være lei seg» kan være indikatorer på depressivitet (Halvorsen, 2005; Aarø, muntlig berettet). Alenehet stikker mye dypere i personligheten og gir utslag som å leve isolert, ha få venner og liten sosial omgang. Ingen av respondentene faller innunder begrepet «alenehet». I sosialpsykologien med basis i teoriene relatert til sosial støtte, kan deltakelse i fritidsaktiviteter være en bekreftelse på tilgang på materiell støtte i form av transport eller økonomiske midler til å komme seg til fritidsaktivitetene (Cohen, S. & Wills, T. A., 1985). Overført til problemstillingen for oppgaven lå det antakelig ikke materielle begrensninger av nevnte art i bunn for valget «om ikke å være konfirmant». En av respondentene fortalte at valget sto mellom fritidsaktiviteter og konfirmasjonstimen: *Valget sto mellom fritidsaktiviteten eller å være med på konfirmasjonsundervisningen. På fritidsaktiviteten hadde jeg mine venner. Venner som også ville være der etter at konfirmasjonstiden var omme.* Det interessante er at ingen av respondentene setter konfirmasjonsundervisningen opp mot skolegangen. De hadde ressurser til eventuelt å kombinere konfirmasjonsundervisningen og skolegangen med dertil lesker. Muligens har dette med at det var de samme som gikk til konfirmasjonsundervisning som respondentene gikk på skolen med. Det å delta i fritidsaktiviteter forteller noe om de miljø respondentene søkte mot. Det forteller også litt om hvilke fritidsaktiviteter som var tilgjengelige og hvem som sto for disse aktivitetene.

Et fellestrekk hos respondentene og trekk forskere (Høeg, 2009; Krupka, 2009) beskriver hos de som konfirmerer seg, er tilgangen på mulighet til å utvide sitt sosiale nettverk. Dette behovet for tilgang styres av en indre motivasjon og forventninger hos den unge selv.

Respondentene gir tilkjenne en oppfatning av seg selv i ungdomstiden som proaktiv og at de kunne stå for egne handlinger. Dette gjør de på måten de omtaler andres og egne sosiale aktiviteter, både indirekte eller direkte. Ingen av respondentene levde sosialt isolert. De hadde venner.

Alle fikk spørsmål om fritidsaktivitetene hadde direkte eller indirekte relasjon til kirken. *Ingen fortalte om en lokal menighet som inviterte til aktiviteter.* Dette ble av de fleste respondentene forklart med *liten viten/info* om at slike aktiviteter fantes. Muligens finnes et manglende kulhetstrekk hos de yngre respondentene med det å gå i kristne miljøer. Iversen (2012) trakk frem at dette med å stå frem som kristne i ungdomsmiljøene, muligens kan virke inn på den sosiale status som tilkom dem. Det er i disse miljøene den sosiale status blir rangert. En rangering som muligens kan kombineres med skoleprestasjoner (Sæbø, 2010).

Flere av respondentene ga uttrykk for den store betydningen fritidsaktivitetene hadde i ungdomsårene. Forskning (Wormnes, 1996; Sæbø, 2010; Westby, 2010; Lande, 2012) viser at den som deltar i slike aktiviteter i stor grad står for noe. Gjerne i form av at de indirekte viser for omverden at de er integrert i et sosialt nettverk. De kan oppnå et meningsskapende element ved å delta i et sosialt nettverk. Det øker mestringsevnen og motvirker sosial isolering. Det hindrer utvikling av mindreverdighetsfølelse. Lav selvfølelse øker terskelopplevelsen om ikke å strekke til. Det å være i besittelse av slike følelser fremmer ikke søken til felles aktivitet sammen med jevnaldrende. Individet kan i slike sammenhenger fremstå med særegenheter som reduserer dets kontaktflate.

I konfirmasjonsundervisningen legges vekt på det sosiale fellesskap (Krupka, 2009). Lindseth (2004) minner om å ha fokus på unge som har det vanskelig. Konfirmasjonsundervisning handler også om å se dem som ligger i grenselandet til å falle ut. Et utsagn fra en respondent handlet om å ha vært med på konfirmasjons-undervisningen en kort tid. Denne respondenten begrunnet sitt frafall fra undervisningen med at *den ikke virket inspirerende* på vedkommende, og fortsatte *dessuten hadde mor dårlig råd så konfirmasjonsfeiring var ikke aktuell.*

5.4. Troen, kirken og respondentene

Temaet i dette avsnittet handler om respondentenes «tro på Gud» og deres «tilhørighet til kirken». Et av spørsmålene i intervjuet handlet om nære omsorgspersoner (nære relasjoner), venner eller andre i respondentenes omgangskrets som delte sin «tro på Gud» med respondentene, og hvordan de opplevde deres måte å formidle sin tro på. Dette avsnittet deles i tre underavsnitt for å få en mer oversiktlig beskrivelse og drøfting.

5.4.1. Troen og respondentene

Et av hovedspørsmålene handlet om «troen på Gud». Ordet Gud forekommer ofte i Bibelen, siteres ofte i kirken i form av bønner, liturgi og preken og anvendes mye i folks dagligtale, riktignok med forskjellig innhold. Men det er «tro på Gud» slik den fremstilles i Bibelen med et klart utsagn om Guds tilstedeværelse i verden og i den enkelte respondent sitt liv det søktes etter i intervjuene. Det ble også spurt om hva denne troen innebar i hverdagen da respondentene var unge og senere i livet.

Spørsmålet «om tro på Gud» ble svært ulikt besvart av respondentene. To respondenter har i dag et bevisst forhold til begrepet «tro på Gud». En fortalte «om tro på Gud» fra tidlig ungdom av. Slik denne respondenten beskriver sin tro, var den tilstede alt fra de første årene på søndagsskolen. Peter la Cour (2014) beskriver tiden før overgangsalderen 13- 15 årsalderen som en religiøs hvileperiode. Et kjennetegn med denne perioden er at barnet har funnet seg til rette i den voksne verdens verdier, den religiøse inderligheten avtar mens troens verdier ikke betviles.

Respondenten fortalte med tydelig stemme *jeg tror på Gud*. Utsagnets tyngde lot jeg stå som et uttrykk for en gjennomtenkt tro. Videre berettet respondenten. *Da jeg vokste opp lærte vi salmevers og bibelhistorien utenat. Oppfatning om hvem Jesus er ble først tydelig tidlig i voksen alder*. Denne respondenten la vekt på troens relasjonelle element. Det å være i en bevisst relasjon til Gud. En relasjon som ga trygghet i livet. En relasjon som nødvendigvis fremkom gjennom bønn. Bønn ble for respondenten en måte å *henvende seg til Gud på* og *representerte en trygghet i hverdagen*. Det var trygt å kunne be til Gud.

Danbolt (2014) fremhever bønn som den mest tydelige trosmessige utøvelse hos et troende menneske. Bønn, i større grad enn annen trosutøvelse, kan inngå som en daglig manifestasjon

av tro. Bønn ble for respondenten en måte å *henvende seg til Gud på og representerte en trygghet i hverdagen*. Dette kan oppfattes som en implementert tro som anvendes i de ulike livssituasjoner og virker inn på den måten respondenten tenker og handler i hverdagen. Slik respondenten formulerer sin tro gjennom livet virker den å være erfaringsbasert.

Respondenten er i besittelse av en tro som har, etter respondentens utsagn, gitt trygghet i hverdagen og håp for fremtiden.

Den andre troende respondenten fortalte om en ungdomstid med sterk avstandstakning til Gud «Gud eksisterte ikke». Et budskap respondenten hadde fanget opp i en politisk bevegelse og funnet frem til via lesning av radikal litteratur. Respondenten tilhørte det øvre alderssegment av respondenter. Barne- og ungdomstiden lå nær opp til dønningene fra studentopprørene på 60 – 70 tallet der datidens «likes» og inngangsbillett til noen miljøer var å være bærere av sterke ideologiske begrep og uttrykk. Dette var en tid da internett ikke fantes, og sannheten om samfunnet og dets verdier fantes blant annet i de tilgjengelige skriftlige materialene som ble delt ut på ungdomsskoler, særlig i urbane strøk av landet.

Respondentens beskrivelse av ungdomstiden faller sammen med det Peter la Cour (2014:178) beskriver som individuativ - refleksiv tro i perioden fra sen ungdom til tidlig voksen. Et kjennetegn for denne perioden er at den unge kan oppleve den som forvirrende og destabiliserende. Dette frembringes av usammenhengende og konfliktfylte erfaringer om tro og verdier. Det oppstår et påtrengende behov for å undersøke, reflektere og foreta valg relatert til sentrale elementer i den personlige identitet og tro. Resultatet blir en kritisk nyorientering av selvoppfatningen og sortering av egen tro og verdier. Selvoppfatningen har tidligere hatt utgangspunkt i roller og verdier tilkommet utenfra, gjerne fra individets nettverk. I denne fasen blir individet sin egen autoritet og trenger ikke lengre tilpasse seg andre roller.

Halstensen (2014:121) beskriver bønn som et redskap til å søke nærhet til Gud, og at det i bønnen finnes et tilknytningselement til Gud. Tilknytningselement til Gud kan etter Halstensens (2014) beskrivelse deles i to hovedkomponenter i form av korrespondanshypotese eller kompensasjonshypotese. «Tesene» er interessante for den respondenten som «trodde på Gud» i tidlig barndom, og som uttrykker seg meget positivt om sine kristne foreldre (nå døde). For respondenten var det lett å snakke med mor «om ikke å være konfirmant». Dette er i seg et synlig tegn på åpenhet og trygghet i relasjonen til sine nære omsorgspersoner. Foruten å være gode rollemodeller har foreldrenes trygghet i sitt trosspørsmål hatt betydning for respondentens trygghet i sin bønn til Gud.

Det som skiller disse to respondentene er deres bevissthet omkring Jesus, eller det som kan kalles Jesus oppfatning. Felles for disse respondentene er at i løpet av intervjuet var det lett å identifisere dem som kristne. Iversen (2012) anvender begrepet selvidentifikasjon som kristne. Begge går ofte til gudstjenester og er med i trosfellesskap utenom kirken. Stifoss-Hanssen (2014) fremhever at deltakelse i kristne fellesskap kan skape tilhørighet, der individet tar opp i seg meninger og holdninger. Likeså kan slike fellesskap justere, bekrefte eller avkrefte et medlem sine meninger eller holdninger.

Indifferent holdning (Peter la Cour, 2014) betraktes å inntreffe hvor religionen ikke forteller individet noe som helst. Tro, religion og kirke har jeg i dette avsnittet valgt å sette et likhetstegn mellom. Det er i kirken, helt presist Dnk, at de fleste ungdommer konfirmerer seg. Når respondenten sier *kirken (den) vekket ingen interesse hos meg* kan spørsmålet reises om det er troen og dermed religionen som ikke vekket interesse eller om det var kirken som bygning. Svaret kan muligens ligge på trosaspektet ettersom respondenten senere fortalte om å ikke tro på Gud i ungdommen. Det utsagnet synes å vise er hvor viktig det at barn og ungdom har gode rollemodeller som bærere av troen rundt seg. Det viser også hvor viktig det er å drive et oppsøkende barne - og ungdomsarbeid opp mot grupper som av ulike årsaker faller utenom kirkens tilbud.

På spørsmålet om å «tro på Gud» svarte de andre respondentene mer utydelig. I denne gruppen respondenter var det noen få som trakk opp til en utvidet samtale om sammenheng mellom «om tro på Gud og bønn til Gud» To av underspørsmålene handler nettopp om «tro på Gud eller bønn til Gud». Et paradoks er at mens flere har problemer med «å tro på Gud» så forekom utsagn som indikerte «bønn til Gud» når de hadde det vanskelig. Kanskje kan «bønn til Gud bli et strategisk støtteelement» i vanskelige situasjoner, slik Halstensen (2014) beskriver det. Bønn til Gud i slike tilfeller kan utøves selv om individet har mistro eller er usikker i sitt forhold til Gud.

Bibelbeltet på Vestlandet er representert med fire respondenter i avhandlingen. Ingen av dem beskriver seg som troende. Troen på Gud ble av disse sett i sammenheng med det «å be til Gud». Kun to av respondentene svarte klart og tydelige *jeg trodde ikke på Gud*. Hvorpå den ene fortsatte *jeg tror fremdeles ikke på Gud*. Det var respondenter som ga tilkjenne en slags tro på Gud, men ble famlende når Jesus- oppfatningen slik den kristne kirke fremstiller den, ble et tema. Deres famlende utsagn var gjerne slik jeg ser det uttrykt ved manglende kristendoms-kunnskap. Noen begynte forsiktig å snakke om julen og påsken. Slik Knudsen

(1998:80) ser det er det muligens en viss sammenheng mellom det å tro på Gud og ha klarhet i kirkens fremstilling av Jesus.

Det må sees som en viktig faktor i respondentenes oppfatning og tro på Gud at de yngste respondentene gikk på skolen i en tid hvor skolen underviste i kunnskap om tro. Dette gjenspeiler seg i stor variasjon hos respondentene da vi kom til trosspørsmål i intervjuene.

5.4.2. De gode ambassadører og rollemodeller

I dette avsnittet vil jeg trekke frem nødvendigheten av at kristne fremstår som gode ambassadører i hverdagen for den tro de er i besittelse av. Det handler om å være rollemodeller, rollemodeller som ikke skjuler sin tro. Mangel på rollemodeller er ikke med å øke interessen for kirken og dens budskap.

Iversen (2012) anvender uttrykket «skapkristen» om de som har en tro men ikke står frem med den. Som det fremkommer gjennom mange av respondentene sine svar så er det heller ikke alle unge som har rollemodeller hjemme som kan svare eller skape interesse hos barn og unge på dette feltet. Begrepet «skapkristen» synes ikke være dekkende for disse de to kristne respondentene da deres tro lot seg identifisere blant annet gjennom språket de førte. Språket til disse to respondentene identifiserte dem som kristne. Det var naturlig å stille dem et av underspørsmålene «om de presenterte sin tro for familie eller andre?» Begge var tydelig om sin tro i hjemmet. Ute blant folk holdt respondenten som kom til tro i sen ungdom, en lav profil som det ble uttrykt. Respondenten som hadde troen med seg fra barndommen ga ikke uttrykk for å holde en lav profil, men heller ikke å trenge seg innpå noen.

I denne sammenheng trekkes frem en historie fortalt av respondenten med tro fra barndommen av. *Tidlig i arbeidslivet hadde jeg en sommerjobb i studietiden. Mange år etterpå hadde det seg slik at jeg fremførte det kristne budskapet i en samtale. Da kom en som jeg arbeidet sammen fra denne sommerjobben bort til meg. Sa på en positiv måte, «det var det jeg tenkte den gang, du er en kristen».*

Respondenten fortsatte; *Mor ba hver kveld i barndommen Fader Vår sammen med meg. I respondentens vennekrets var det ingen å snakke om tro med. I ungdomstiden og tidlig voksen alder og senere i livet, har troen hjulpet meg til å unngå dumme handlinger. Opplevelsen av å komme fra et kristent hjem hvor vekten ble lagt på Fader Vår skapte en form for tillit til troen i respondentens bevissthet. Denne bevissthet ble et redskap til å mestre livets utfordringer og regulere vedkommende sin atferd. Respondenten uttrykte søndagsskolen sin betydning som*

fellesskap med andre barn, stjerner på et kort og det viktigste av alt, et hefte med kristent innhold. Dette heftet dannet en link frem mot neste søndagsskole. Lorentsen (2007) nevner integrering i et fellesskap som sentralt på veien til troen. Ytre forhold og nære omsorgspersoner sine holdninger til troen kan være med å lage interesse for barn og unge.

Den andre troende respondenten som i ungdommen «ikke trodde på Gud» ut fra holdninger lært i ungdomsmiljøet rundet seg, fortalte om en troende lærer og noen troende klassekamerater, foruten en troende bestemor. Halstensen (2014) beskriver betydningen av lærer, bestemor og klassekamerater som tilknytningssurrogater når kontakten med mor har hatt karakter av å være utrygg. Respondentens mor (enslig forsørger) ble også i dette tilfellet beskrevet i meget positive vendinger og lyttende når behovet var tilstede. Mor ga aldri uttrykk for en tro, på dette feltet ble hun utydelig.

Denne respondenten hadde en bestemor som var troende. En tro hun formidlet gjennom små samtaler. Samtaler som ga respondenten et innblikk i hva det ville si å tro. Den store nysgjerrighet til troen våknet på gymnaset. En kristen lærer og noen kristne medelever ble til en inspirasjon for respondent til å begynne å lese i Bibelen. Muligens er det slik for denne respondenten det Roness (1998) fremhever. Et individs gudsbilde kan være ervervet fra nære omsorgspersoner, personer som har betydd mye for individet, og dermed hatt en positiv påvirkning på individet.

Det var rollemodellene som brakte respondenten inn i et oppgjør med tidligere oppfatninger om Gud. Thorbjørnsen (2014) snakker om troskamp i form av konflikter med nære omsorgspersoner og om tvil og spørsmål omkring Gud. Dette ble ikke tatt opp i intervjuet. Etter min oppfatning ville det ligge i grenselandet til problemstillingen i oppgaven.

Ungdom opplever det lettest og tryggest å diskutere trosspørsmål med jevnaldrende Det å ta opp slike spørsmål med voksne medfører lett svar som virker sikre og tenderer til å være belærende (Krupka, 2012). Det finnes innspill fra sosialpsykologien som beskriver det Krupka (2012) kaller betydningen av hvem som kommer med støtte og veiledning. Det er ikke gitt alle å samtale med ungdom, det handler om å beherske deres språk og interessefelt. Når språket beherskes, åpnes det opp for dialog.

Et godt familienettverk innebærer at de unge har med seg en grunnkapital bestående av gode sosiale egenskaper. Der hvor den medbrakte sosiale kapital fra hjemmet er svekket eller ute blitt, kan det i seg selv være den eneste årsaken til at konfirmasjonen ble valgt bort. Wormnes (1996) mener å ha registrert at særlig gutter når de har problemer, kan de komme til å velge

mindre akseptable holdninger og adferd. Dette kan være, men behøver ikke være et uttrykk for mindreverdighet. En annen måte å vise mindreverdighet på er overdreven usikkerhet, tilbakeholdenhet og svakhet i mange situasjoner. Nok en gang handler det om respondentenes syn på seg selv og sitt forhold til omgivelsene. Alle respondentene ga uttrykk for å være i gode sosiale relasjoner i ungdomstiden og senere i livet.

Spørreskjemaet inneholdt ikke direkte noen spørsmål om hvordan respondentene formidler en tro til egne barn. I utgangspunktet var det tenkt slik fra min side, at det muligens ikke fantes noen av respondentene som har en tro. Det at to av respondentene har en tro vitner om at det har foregått en endring fra ungdomstiden og frem til i dag. Det er også en viss endring i respondentgruppens forhold til Dnk. Det svært positive er at ingen respondenter tar avstand til den kristne tro i dag. Et annet trekk som gjelder de seks ikke bekjennende troende er at de er opptatt av at kirken er der. Det å ha en kirke å gå til ved samfunnsriter eller vanskelige og traumatiske hendelser i lokalsamfunnet, settes stor pris på.

Den ene av de to kristne tok dette opp selv ved å si: *viktig at dagens foreldre forteller egne barn om sin tro*. Slik denne respondenten så det, handlet det om sin egen kristne identitet i hverdagen. Respondenten fremhever betydningen av at religionen kan få komme til uttrykk i hjemmene, på arbeidsplassene og i samfunnet for øvrig

En av respondentene gjorde sitt valg om ikke å konfirmere seg ut fra negativ opplevelse på søndagsskolen. Et barn er sårbart. Et barn kan også være veien inn til foreldrene. Det er ikke for ingenting kirken satser på babysang til de minst medlemmene våre. En skal aldri se bort fra at veien inn til foreldre kan gå gjennom dåpssamtale og babysang. Dette er for øvrig i tråd med Salthe (2012) sin teori om sammenheng mellom egen dåp og senere konfirmant.

Sosiale nettverk og relasjoner handler om tilknytning. Individet knytter seg til mennesket og til Gud. Slik Luther oppfatter det kommer individets virkelige identitet frem i relasjonen mellom Gud og det enkelte menneske. Denne form for identitet knyttes opp til at individet får kunnskap om evangeliet og dets intensjon.

I en venneflokk er det ofte slik at det en holder på med og så snakker om, gjerne også forteller noe om bakgrunnen. KIFO- rapport 2015:2 s.25 kommer nettopp inn på slike forhold. 14 prosent av de spurte i denne undersøkelsen forteller at de kommer fra et religiøst hjem. 19 prosent av de spurte beretter om at det ble bedt aftenbønn med dem da de var mindre. Ytterligere 20 prosent forteller om sporadisk aftenbønn. 40 prosent deltok i en kirkelig aktivitet for barn i oppveksten. I konfirmasjonsalder er det 50 prosent av konfirmantene som

forteller om at de tror på Gud. Samme rapport viser at ungdom i konfirmasjonsalderen har sterkt fokus på konfirmasjonen som sosial erfaring og fellesskap. Motiverende for å delta i konfirmasjonen er det materielle, det sosiale, det tradisjonsrike og det religiøse. Særlig legges det vekt på det sosiale

Respondentene i denne avhandlingen vokste opp i en tid da samarbeidet skole og kirke var mer utbredt. Søndagsskoler var mange steder et tilbud og kristne speiderbevegelser. I noen av de større byene og tettstedene fantes det ungdomskor i regi av kirken. Tilbudene var på mange måter der, men muligens ikke så direkte målrettet fra kirkens sin side som Trosopplæringsplanen nå legger opp til.

Verdier og holdningene ble erfaringer respondentene hadde med seg ut i livet og formidlet videre til sine nærmeste. Lindseth (2004) fremhever den betydning voksne har som undervisere overfor de unge. Deres atferd blir rollemodell. Dette ble også bekreftet fra tre respondenter som husker bestemor sin tro og borbønn. Da handler det om åpenhet og fravær av tunnelsyn i møte med unge sine holdninger og ikke minst å beholde kontakten med de unge. Særlig er dette viktig i et samfunn som endrer seg raskt. Verdier og holdninger overføres via internett og «likes» kan medvirke til sosialisering og akseptasjon av den unge.

Interessant er det at respondentene er villig til å la sine egne barn bli døpt og å påvirke dem til å konfirmere seg. Både dåp og konfirmasjon er aktive handlinger. Riktig nok med to ulike beslutningstakere. Men hvor beslutningstaker for dåpen kan bli en medvirker til at den unge konfirmerer seg. Barna kommer ikke til dåpen av seg selv. De må bli båret av foreldrene. Dessuten bli inspirert av foreldrene til å holde kontakten med kirken. Høeg og Gresaker (2015) legger stor vekt på at foreldre og faddere skal være rollemodeller for barna. Men at rollemodellene ikke nødvendigvis behøver være troende. Under dåpen er fadderne med og lover at barnet skal oppdras i den kristne tro. Respondentene hadde også faddere.

En respondent forteller om mor som en stille kvinne, som utøvde sin tro gjennom den måten hun var på i hverdagen. I møte med hverdagens utfordringer og i møte med andre. Hennes tro blir av respondenten satt i sammenheng med raushet. I ettertid har respondenten reflektert mye over hvorfor mor var så stille i sin tros utøvelse, og er kommet frem til at hun mest sannsynlig ikke kunne dele sin tro med sin mann eller sine foreldre. Videre gis en forståelse av en mor hvor det var trygt å søke til når respondenten hadde det vanskelig i oppveksten. Hennes trygghet skapte en åpenhet hos respondenten, en åpenhet som ble tatt med i møte med andre mennesker som tilkjennegir en slik trygghet. Det merkelige er forteller respondenten: *at*

mor sin tro ikke nødvendigvis har medført at jeg selv er bevisst en tro på Gud. Jeg søker jo til kirken når behovet melder seg. Det at mor ikke kunne dele sin tro med sine nærmeste foruten meg, har medført at jeg er positiv til min kone sin tro, og ivrig pådriver for at våre barn skulle døpes og konfirmeres. Ja, det er muligens slik at konen min trekker meg med til kirken.

I løpet av ungdomstiden forteller denne respondenten: *Jeg oppsøkte den lokale kirke for å få nattverd. Det ble gjort ved at jeg avtalte et møte med den lokale presten for en samtale. Jeg ba om å få nattverd, for å legge synden bak meg.* Muligens kan benevnelsen «den skjulte tro» på denne respondenten være litt feil da det utmerket kan være en ungdom som der og da kjempet med en tro og veien inn til kirken.

En respondent fortalte hvor viktig opplevelsen av konfirmasjonsundervisningen er for omdømmet til kirken. Konfirmasjonsundervisningen i seg selv er muligens den viktigste ambassadør for konfirmasjonsarbeidet. I et digitalisert samfunn blir både undervisningens form og innhold vurdert og formidlet over store avstander.

5.4.3. Kirken og respondentene

Kort formulert fant jeg ingen respondenter som ville ta avstand til kirken som institusjon i samfunnet. Men det var det flere av respondentene som hadde sterke meninger om kirken den gang da og i dag. I dette avsnittet vil jeg utfra intervjuene forsøke å belyse respondentenes forhold til kirken i oppveksten og i dag.

I 1970 skrev Hareide «Konfirmasjonen som et farvel til kirken» og poengterte viktigheten med kontakt fra kirkens side med konfirmasjonskandidatene også i tiden etter konfirmasjonen. Noen år i forveien skrev Birkeli (1968) om kirkens rolle som brobygger mellom den kristne tro og samfunnet rundt seg. Dette var i en tid da skolen nettopp hadde fått en ny formålsparagraf som innebar at den ikke lengre skulle være en dåpsskole. Om opplæringen i den kristen tro skulle erstattes med undervisning om tro. Samtidig ble undervisningen noen år senere på dette området også vinklet inn for presentasjon av andre religioner i større grad enn noen gang tidligere. I urbane strøk skimtes konturene av en økende bredde i de sekulære og religiøse livssyn. En tid da HEF begynte å arrangere konfirmasjoner også i mindre urbane strøk.

Det er interessant å registrere utsagn fra respondentene om at dersom de skulle tatt valget på nytt ville konfirmasjon funnet sted i Dnk. Det samme utsagnet gjentas av de respondenter som

har barn. Den respondenten som har barnebarn beretter om en lignende holdning hos sine egne barn.

Muligens kunne det tenkes en analogi mellom bortfall av egen konfirmasjon og bortfall av konfirmasjon av egne barn. Denne analogi synes ikke forekomme da de fleste respondenter har forventinger om fremtidige barn og barnebarn skal gjennomføre konfirmasjonsundervisning og la seg konfirmere. De av respondentene som har barn er svært positive til barnas vilje til å konfirmere seg i Dnk. Et moment som delvis faller parallelt med forventinger til egne barn er viljen hos respondentene til å gå i dialog med samlivspartner / ektefelle om konfirmasjon av barna. For de fleste respondenter synes tro ikke å spille noen rolle. Det er andre mekanismer som sannsynligvis medvirker til denne positive holdningen til konfirmasjonen.

Utsagnene er overraskende også ut fra det forhold at ingen annen generasjon her i landet har vokst opp i et slikt religions- og livssyns mangfold som de generasjoner som ble født fra midten av 1960, og har gått på skolen i nyere tid. På samme tid fant det sted store sosiale protester i utlandet som også spredte seg til hjemlige trakter. Vi fikk 68- generasjonen preget av motstand til det etablerte og brudd med de sosiale normer og oppfatninger som fantes i samfunnet. Det individuelle skulle komme til å feste seg i folks begrepsapparat. Tro ble i stadig økende grad hos høyt utdannede, gjort til en privat sak. Deler av det politiske miljø fikk slippe løs sin oppsamlede harme mot kirken og ga næring til at samarbeidet skole og kirke skulle opphøre. Kirkens samarbeid med staten måtte minimaliseres. Et grep som senere har festet seg enda sterkere og gjenspeiles blant annet i familiemønstre og samhold i familiene. Familiene som viktige kilder for den sosiale grunnkapital de unge tar med seg ut i livet har endret karakter. Disse endringene gjenspeiles også i hvordan de unge oppfatter de nære omsorgspersoner som rollemodeller. Rollemodeller som har betydning på det substansielle og funksjonelle plan. En mulig tanke er at det som beskrives i dette avsnittet kunne være sammenfallende og finne sine innspill i den analogi -forvitring jeg skisserte mellom bortfall av egen konfirmasjon og barnas konfirmasjon.

Hareide (1970) og Birkeli (1968) sine utsagn er tidløse og en kraftig påminnelse til alle dem som vil kirken vel. En påminnelse om å snakke kirken opp og frem. Det er en slik fremsnakking respondentene gjør med sin positive holdning til konfirmasjonen i dag. Nok en gang blir vi minnet om betydningen om å være gode rollemodeller og ambassadører for kirken inn i et samfunn i rask endring.

Når Hareide skriver slik han gjør om «konfirmasjonen som et farvel til kirken», må det tas i betraktning at dette er unge mennesker i utvikling. For de unge handler det om, slik Lindseth trekker frem, at ungdom i brytningen mellom ung og voksen kan ha det vanskelig (Lindseth, 2004:38). De er naturligvis på vakt overfor voksne omsorgspersoner eller rollemodeller sine holdninger og reaksjoner. Det handler om å finne trygghet hos de voksne. To av respondentene oppholdt seg i det som jeg velger å benevne som grenseland til kirken, søndagsskolen. Den ene, alt beskrevet som å ha et positivt inntrykk av søndagsskolen. Den andre respondenten fikk et anstrengt forhold til søndagsskolen. Den voksne rollemodellen på søndagsskolen sviktet ved ikke å være lyttende til respondenten.

Høeg & Gresaker (2015) hevder at det ikke er en sammenheng i om en selv er døpt og konfirmert og at en vil det samme for egne barn. Respondentene forteller om en annen holdning til egne barn sin dåp og konfirmasjon. De uttrykker sitt forhold til dåp av egne barn; *naturlig at egne barn burde la seg døpe*. En tok forbehold ved å si *dette må selvsagt avgjøres i samsvar med den jeg får barn med*. Konfirmasjonen ble ikke omtalt som naturlig. Men begrepene *håper og ønsker* ble anvendt. Dette i kontrast til Høeg & Gresaker sine antatte sammenhenger. De beskriver et skifte i respondentenes oppfatning av det å konfirmere seg. Respondentene byr på noe av den samme motsetning. De ble selv døpt, men valgte bort konfirmasjonen. For egne barn eller framtidige barn beskrives dåpen som en naturlig hendelse og konfirmasjonen omtales med ordene *håp og ønske*. Det er ikke samsvar mellom hva de selv har praktisert og hva de ønsker for egne barn. Årsaken til dette kan ikke forklare ut fra intervjuene.

For kirken er konfirmasjonstiden siste kontakt med mange unge, en kontakt som kanskje blir holdt vedlike ved andre samfunnsriter. Prest og forfatter Rolf Berg sier i boken «Å overleve i kirken. Om tro og frihet» litt om hvorfor han ble kristen. Han svarer ganske enkelt at det er umulig for ham å svare på. Det han vet er at Gud på et tidspunkt i voksen alder grep inn i livet hans, Gud ble for sterk for ham (Berg, 1984:17). Deltakelse på ungdomsleiren eller andre kristne arrangement hadde ikke syntes å påvirke ham noe særlig. Han forteller om sin troende og omsorgsfulle mormor. Hun var der med sin tro, uten å presse troen på noen. Alle visste hva hun stod for.

Normer og verdier defineres ikke av det enkelte medlem i en venneflokk, men av venneflokken som helhet. Dette til tross tok alle respondentene et valg som skilte dem ut fra venneflokken uten at det fikk dramatiske konsekvenser. Det virker som om lojaliteten i venneflokken ikke var til hinder for at den enkelte respondent kunne ta valg som resten av

venneflokket ikke tok. Muligens er det slik at noen valg kan enkelt medlemmet ta, om det ikke kommer i konflikt med de normer og verdier venneflokket bygger sin samhandling på. Unge mennesker er ikke bare overfladiske med særlig behov for enkle løsninger, de er også nysgjerrige. De har evnen til å undre seg og til å stille spørsmål. Svaret på kjedsommelighet er ikke underholdning. Berg (1984:21- 30) hevder at folks hovedinntrykk av kirken lett kan forvirre. Kirken kan oppfattes som stor og bastant med glatt fasade og vellykkede mennesker. Felles for glatte fasader og vellykkede mennesker er at de ofte virker harde.

Det oppløftende med respondentene i denne undersøkelsen er at ingen ga uttrykk for et farvel til kirken. Riktig nok skinner det igjennom at det folkereligøse seremonielementet nok står i fokus hos flertallet. Ikke alle respondentene reflekterte over at konfirmasjonen var et møte med kirken og den kristne tro. Alle hadde ved flere anledninger vært tilstede ved samfunnsriter i familien eller blant venner. Det kan reflekteres over hva som gjør at det kristne budskapet ved slike samfunnsriter har «gått hus forbi». Muligens er det slik at kirkens budskap enten ikke er blitt fanget opp eller så har budskapets fremføring og substansen i budskapet vært for lite relatert til kirkens teologi, grunnverdier eller normer.

Dette understreker Knudsens poeng at de som er medlemmer i Dnk ikke nødvendigvis hadde en bevisst tro. Det fantes også tilfeller hvor respondent ikke var medlem i Dnk eller andre trossamfunn men tror på Gud. Dette viser at tro eller ikke tro på Gud ikke er kriterium for medlemskapet i kirken. Dette viser kirkens utfordringer både som møtested når mennesker trenger den og ved gudstjenester og utøvelse av samfunnsriter. En respondent som ikke hadde et klart syn av tro, fortalte hvordan opplevelsen på konfirmasjonsdagen til et av barna sine forløp. Den lokale presten hadde tydelig ikke forstått det mangfold de fremmøtte representerte den dagen. Det som ble sagt under prekenen var *kun for lokalt interesserte (de med bibelkunnskap)*.

Respondentene er alle døpt i Dnk. Respondenter som er foreldre har barn som er døpt. De av respondentene som ikke har barn *ønsker barna en gang i fremtiden skal døpes. Dette må selvsagt være i samsvar med den andre part i forholdet sine ønsker*. Det er en interessant observasjon *«jeg vil la mine barn bli døpt og konfirmert, om min ektefelle eller samboer vil det»*. Dette faller parallelt med det Høeg & Gresaker (2015) hevder, at tilhørighet til Dnk kan beskrives som en medvirkende faktor til at dåpen av egne barn blir videreført, og blir til en tradisjon i familien. Det seremonielle element i dåpen ble av seks av respondentene fremhevet som svært viktig. Dette står i sammenheng med hva flere forskere hevder å ha funnet. Fremmøte ved ritene viser at de er kulturbetinget og innehar et element av inklusjon. Om et

individ møter frem ved en eller flere av disse ritene, er det ikke nødvendigvis et uttrykk for den enkelte sin tro. En av respondentene forteller stolt om da en venn spurte om vedkommende kunne være fadder for vennens barn.

En annen forteller om «*en glede over at egne barn frivillig ønsker å la seg konfirmere*». Denne gleden begrunnes i at konfirmasjonen i seg selv har noe å tilby de unge. Som sekundærgevinst er muligheten av å kunne opprette nye relasjoner som kan være verdifulle senere i livet. Begge disse utsagn er fra menn. En av disse respondentene går videre med å si «*jeg er skuffet over at den lokale kirke ikke benyttet konfirmasjonshandlingen bedre til å fremme sitt budskap*». Det denne respondenten forteller er at kirkens budskap på konfirmasjonsdagen må bindes opp til det budskap kirken ønsker å formidle til verden. Flere forskere har påpekt at når troselementet i en samfunnsrite blir tonet ned, har ritene over tid en tendens til å bli flyttet ut av kirken (Okkenhaug, 2002; Dokka, 2007; Brun, 2009; Stifoss-Hanssen, 2014). Muligens kan dette være en forklaring på den synkende oppslutning til konfirmasjonen i Dnk. I tråd med dette peker Skjevesland på at prekenen i forbindelse med samfunnsritene ikke må rives vekk fra den kulturelle kontekst den fremføres i. Det handler om å forholde seg til målgruppen med den praktiske teologi (Skjevesland, 1999).

De som er foreldre har alle latt barna sine bli døpt. *Det falt naturlig å døpe barna*. En uttalte seg litt mer konkret ved å si. *For min del var det ikke så nøye, men ektefellen min ville det. Da hadde jeg ingen motforestillinger*. Ingen av respondentene forbandt dåp med medlemskap i kirken. Det var ikke overraskende at de to kristne respondentene var seg bevisst hva dåpen innebar læremessig sett. Salthe sin beskrivelse av en mulig sammenheng mellom dåp og konfirmasjon finner sin gjenklang i respondentmassen. Her tegnes det en sirkel hvor den som er døpt, med stor sannsynlighet vil la seg konfirmere og senere være positiv til at egne barn blir døpt (Salthe, 2012).

I denne del av intervjuet kom det også utsagn som *ingen motforestillinger om å la egne barn konfirmere seg*. De som har barn *ser helst at egne barn konfirmerer seg*, uttrykker glede over at *barna har konfirmert seg, alt skal legges til rette for at barna skal kunne konfirmere seg*. Noe har åpenbart skjedd i respondentmassen. Refleksjonene kan gå i mange retninger. Respondentene opplevde støtte fra sine nære omsorgspersoner i sitt valg. Nå gir de uttrykk for «pushing» av egne barn om å gjøre det andre valget, konfirmere seg. Det var variasjoner i hvordan «pushingen» ble formulert, fra direkte medvirkning til det å stå litt på sidelinjen med velvillighet da konfirmasjonsspørsmålet ble tatt opp hjemme. Det er verdt å merke seg at alle

respondentene var aktive i å sette konfirmasjonsspørsmålet på dagsorden. Konflikt med barna om konfirmasjonen fant ikke sted. Valget fikk den unge ta selv.

En respondent fortalte *det ble en debatt hjemme med en av våre håpefulle. Den unge tvilte en stund på om konfirmasjonen var det rette med bakgrunn i forhold i den lokale menighet.*

Begrunnelsen var den gryende debatt i kirken om likekjønnet vigsel og den lokale presten sin negative holdning i denne saken. En Facebook-aksjon var satt i gang for at aktuelle konfirmanter skulle søke seg over til kirken i nabobydelen.

Konfirmasjonen synes å ha to oppgaver. Den ene er til konfirmasjonskandidatene i undervisningsåret, den andre er tiden som kommer etter konfirmasjonen. Hareide (1970) sin påminnelse om tiden etter konfirmasjonen er vel begrunnet. Helt frem til dagens trosopplæringsprogram har det innenfor kirken ikke vært en felles strategi for alle menigheter om hvordan oppfølgingen i tiden fra femtenårsalderen og frem mot attenårsalderen skulle legges opp.

Det mangler ikke på litteratur som fremhever konfirmantenes positive opplevelser fra konfirmasjonstiden. De gode ambassadører i noe av denne litteraturen, fremhever den sosiale læringen som dekker konfirmantenes sosiale behov med fokus på jevnaldrende. Det er i kontakten med jevnaldrende de unge får bekreftet sin identitet og selvfølelse. Identitet i ungdomsårene er et kritisk element for å vinne innpass i venneflokken. Identitet handler også om hvordan oppgaver løses. En av respondentene sin opplevelse av *utestengning fra venneflokken for en kortere tid er et godt eksempel* på hvordan et individs valg eller oppgaveløsning blir registrert blant venner. Det er på mange måter de sosiale mekanismer sin måte å uttrykke «likes» på. Mangel på «likes» kan være opphav til tilbaketreking fra vennemiljøet. Ingen respondenter forteller om denne type reaksjoner. Snarere tvert imot, alle hadde venner gjennom hele ungdomstiden og har i voksen alder god kontakt med mange av sine venner fra ungdomstiden.

Litteratur tillegger konfirmasjonsundervisningen en stor betydning. Kristent ungdomsarbeid blir sett på å stå i motsetning til skolens prestasjonsorientering. I konfirmasjonsopplæringen finnes det ingen prestasjonstvung (Krupka, 2012). Fra respondenthold blir frykten for å prestere gjort til et argument for ikke å la seg konfirmere. *Erfaringer fra søndagsskolen, hvor*

det å stå frem å lese med dårlige leseferdigheter skapte en frykt for å bli møtt med et prestasjonskrav i en eller annen form.

I Krupka (2012) sin forskning, blir den sosiale læringen fremhevet som verdifull. Respondentene er kommet i en rolle hvor deres ansvar for barnas oppvekst kan ha virket inn. Samfunnet i dag er mer prestasjonspreget enn før, det at barna har tilhørighet innenfor et sosialt nettverk kan bli tillagt stor vekt. Sosiale arrangement i regi av kirken kan av foreldre oppfattes som mindre utfordrende for de unge å ferdes i, og dermed mere trygge enn hva mange andre miljøer er. Krupka (2012) har et viktig poeng her, sosial læring er inngangsporten for de unge til fremtidige sosiale relasjoner. I konfirmasjonsundervisningen møtes ungdom fra flere ulike mikromiljøer. I løpet av konfirmasjonstiden blir de ulike mikromiljøene presentert for hverandre, med miljøenes spilleregler, adferdsregulerende, inkluderende og ekskluderende mekanismer (Sørensen et al. 2002). Foreldre kan gjennom sitt voksenliv ha gjort de samme erfaringer fra miljø de har støtte på. Det kan muligens være en sammenheng mellom egne erfaringer og ønske for egne barn, at de skal gjøre seg erfaringer på dettet feltet innenfor trygge rammer.

Mulig forklaring kan være at de fleste respondenter hadde rollemodeller som var lite opptatt av det religiøse og mere opptatt av sosiale elementer i konfirmasjonsundervisningen. Dessuten kan de ha gjort seg erfaringer på det sosiale felt senere i livet som har medført endring i deres oppfatning av konfirmasjonen. Alle respondentene oppga i ungdommen å være inkludert i en venneflokk. Venneflokkens størrelse ble ikke kvantifisert. I samtale med Aarøe blir både det å ha liten kontaktflate eller svært høy kontaktflate, ansett for å være skadelig for unge mennesker. Når respondentene i denne undersøkelsen forteller om venner, bruker de ordet i flertall. Da er det sannsynligvis ingen av respondentene som hadde måttet møte frem til konfirmasjons-undervisning på egenhånd.

Men, den lokale kirken hadde i barneårene ikke lyktes i å få en forankring hos noen av respondentene. En av respondentene forteller *«jeg ville så gjerne bidra med sang på søndagsskolen, men det fikk jeg ikke lov til av den som var ansvarlig for søndagsskolen. Jeg begynte på konfirmasjonsundervisningen, men den ga meg ikke noe»*. Denne uttalelsen viser en menighet som mislyktes i å etablere kontakt med et barn. Flere forskere påpeker nettopp dette at barn og ungdom er på søken etter tilhørighet og et sosialt fellesskap som finnes utenom det de har tilgang på hos de nære familiemedlemmer (Lorentzen, 2007; Botvar &

Urstad, 2011, Stifoss-Hanssen, 2014). Generelt er det viktig å holde frem at kontakt er nødvendig for at kirken skal ha mulighet for å kunne presentere det kristne budskapet. Slik denne respondenten uttalte seg, ble det skapt en blokada for kirkens budskap. En blokada som respondenten omtaler med beskrivelsen «*konfirmasjons-undervisningen ga meg ikke noe*». Den lokale kirke ble i tankeverdenen til denne ungdommen sett på som representant for den mer globale kirke.

En undersøkelse gjort av den danske kirke, viser at konfirmasjonsopplevelsen hos danske ungdommer varierer og står i kontrast til Krupka (2012) sin beskrivelse. Hele 30 prosent av de danske ungdommene forteller at når de tre år senere tenker tilbake på konfirmasjonen, ville de ikke ha konfirmert seg på nytt. (data hentet fra den danske folkekirken, juli 2015). Selvsagt kan det trekkes frem mulige forskjeller i konfirmasjons-oppleggene mellom to land og andre forhold som preger ungdomskulturen.

De danske tallene blir indirekte imøtegått av mine respondenter som alle, om de hadde fått valget om å være konfirmant på nytt, ville ha vært konfirmant. Spørsmålet kan selvsagt reises om hva som har skjedd med respondentene. Kun en respondent har i mellomtiden kommet til tro på Gud. Samtidig var tro på Gud ikke sterkt nok til at den respondenten som trodde på Gud fra barndommen, konfirmerte seg.

Respondentene har et ønske om tilgang til kirken om de er medlem eller ikke. *Det å bryte med kirken ble av noen respondenter oppfattet som et brudd med en tradisjon i familien og samfunnet.* Tradisjonselementet blir av forskere fremhevet som en mulig forklaring til det høye medlemstallet i Dnk. *Noen respondenter kunne tenke seg en annen kirke, mer tydelig i trosspørsmål, mens andre kunne tenke seg en kirke mer tydelig i den offentlige debatt.* Svarepekteret var nokså stort. En ulmende misnøye med kirken var det ikke mulig å spore.

Høeg & Gresaker (2015) fremhever at det finnes medlemmer i Dnk som anvender kirken til samfunnsriter. Det religiøse elementet betyr mindre. Dette blir langt på vei bekreftet av respondentene. De av respondentene som er medlem i kirken faller innunder Iversen (2012) sin beskrivelse om passive medlemmer. Det kan være mange forhold som medfører at passive medlemmer holder fast ved medlemskapet. Respondentene forteller om at *slik gjør vi det i familien.* Eller de *opplever det som brudd med en majoritetsreligion.*

En respondent forteller «*det var konen min som var mest pådriver til at våre barn skulle døpes og bli konfirmant*». I en tid hvor kirken selv må stå for kristendomsundervisningen er det interessant hva som får passive medlemmer til å anvende kirken slik de gjør. Kanskje kan noe av forklaringen finnes i det Danbolt skriver om, et viktig aspekt ved religionen og livssynet, er de erfaringer individet gjør seg, den tilhørighet, tillit og opplevelse av sammenheng som tilkommer individet (Danbolt, 2014).

De som søker kirken, gjør det enten utfra behov for troen, eller fordi det er et selvfølgelig sted der samfunnsritene kan utøves. En av de ikke troende respondentene sa *jeg er åpen for kirken og dens budskap til samfunnet og enkelt mennesket. Kirken må gjøre noe med moralen i samfunnet. Samtidig skal den være politisk nøytral*. Mens en annen respondent *Kirken har en verdifull plass i samfunnet, en plass den må være seg bevisst*. Ytterligere en respondent uttalte *Kirken er viktig for individet og samfunnet, mener kirken ikke bør trekke alle slag debatter som tilhører den frem i det offentlige lys*. En annen respondent har et motsatt syn på kirkens debatter i det offentlige rom. De store stridsspørsmål (generelt) fikk han til å melde seg ut av kirken. En annen oppfatter dagens kirke *som for å bli litt for liberal*.

Selvfølgelig vil det være et visst spenn i forhold til ulike tolkninger og ulik praksis, noe må en ta høyde for. Og det er nettopp dette spennet og grenselandet mellom konvensjonell tro og tro som tenderer inn mot helt andre religiøse ytringer, som kan være fruktbart å se nærmere på. På mange måter er det her kirkens forkynnelse og trosopplæring må beskjeftige seg om en skal nå fram i dagens «brokete» troslandsskap.

Danbolt (2014) tar opp til diskusjon det forhold at enkelte kan si om seg selv at de ikke er religiøse, men åndelige. Det åndelige innebærer nødvendigvis ikke en distansering fra troen på at det finnes en høyere makt. Det åndelige slik Danbolt ser det, bygger på en lengsel etter noe som går utover materielle verdier. Denne lengselen kan vise seg gjennom kontakt med ny-religiøse grupper som i visse tilfeller distanserer seg fra den etablerte religion. Det som binder grupper sammen uansett gruppenes plassering på tros – og livssyn kartet, er begrepene symbolisering og ritualisering. Symbolene er tegn på at individet er bærer av en individuell eller kollektiv mening. Ritualiseringen er en symbolsk atferd individet gjør alene eller sammen med andre for å skape mening (Danbolt, 2014: 23- 24).

Kirkens plass i dagens samfunn handler om hvordan tradisjon og samtid møtes. Dagens samfunn møter kirken og dens budskap med sine utfordringer, forventninger og forestillinger. Kirken møter således mennesket i sin livsverden, en livsverden som lengter etter de svarene

kirken kan gi mennesket. En vesentlig oppgave for kirken blir å tale med ord som mennesker i dag kan erfare som evangelisk og sann. Dette vil kunne skape en kirke, det lyttende menneske med integritet kan lytte til og tro på. Kirken viser på denne måten hvordan den har oppfattet samfunnet rundt seg med dets spørsmål og verdsett.

Kontakten med kirken falt naturlig for respondentene med henhold til det å bruke den når anledningen var tilstede. Bemerkelsesverdig er at ingen av respondentene kunne se en sammenheng mellom dåp og konfirmasjon. Dette tas som indikasjon på en urovekkende svak kunnskap om kristendommen. De var fortalt at de var døpt som barn. Kun en respondent, som hadde en tidlig tro, ble fortalt hvem som var dens faddere. Det at dåpen er innlemmelsen i kirken, hadde de ikke forstått. Sju respondenter er medlem av Dnk og ingen hadde planer om å melde seg ut.

Stensvold (2008) beskriver at passive medlemmer i kirken er de som bruker kirken når de har behov for den. Kanskje skal en være varsom med en slik grov karakteristikk. Heller lytte til Dokka sin beskrivelse av denne gruppe brukere av kirken, som mennesker hvor troen får anledning til å komme ut fra sitt lønnkammer (Dokka, 2007)

Regelmessig kirkegang var et fremmed begrep hos de som ikke hadde en bekjennende tro. Julaften står ennå fast som en dag hvor noen av respondentene går i kirken. Ingen av respondentene har negativ oppfatning av å gå til eller oppmuntre andre eller egne barn til delta i en eller annen av de omtalte samfunnsritene. På den annen side er det å gå regelmessig i kirken ikke nødvendigvis en indikator på tro. Det handler heller om at kirken er tilstede i menneskets liv.

For de fleste av respondentene hadde deres nei til konfirmasjonen ikke noe med troen eller kirkens budskap å gjøre. En av respondentene sa det slik; *kirken lå i en annen del av kommunen, på hjemstedet mitt var det bare jeg som var i konfirmasjonsalderen. Jeg hadde lest at konfirmasjonen var frivillig og brukte dette som argument for ikke å konfirmere meg. Det var ingen fra kirken som etterspurte mitt eventuelle fremmøte.*

Det å ikke bli etterspurt fra den lokale menighet ble tatt frem fra flere respondenter. Noen oppfattet det som rart at kirken ikke var på hugget overfor de som ikke meldte seg til konfirmasjonsundervisningen. Ungdom i konfirmasjonsalderen er vant med et skolesystem som på mange måter fører dem fremover.

De mange aktørene på tros – og livssynsmarkedet vil på en eller annen måte, direkte eller indirekte snakke frem sitt budskap. I løpet av intervjuene er det ingen av respondentene som forteller om at de ved et kirkebesøk har opplevd at noen fra den lokale menighet har henvendt seg direkte til dem. Samtidig gir flere av respondentene uttrykk for at de i løpet av et år gjerne er med på en eller annen form for samfunnsrite.

Praksis på dette området har tydelig endret seg med tiden ettersom mange menigheter i dag sender ut innbydelse til ungdom om konfirmasjonsundervisning. Muligens henger dette sammen med at det i dag er flere aktører i tros- og livssynsmarkedet. Den mest utfordrende aktør er den uten navn, de som gjør valget «om valget å ikke være konfirmant» uten å bli etterspurt. Hjemmesittere er ofte den største utfordring kirken har i dag, ikke HEF sine arrangementer eller andre livssynsaktører. Oppslutningen om HEF sine arrangementer har holdt seg stabil over flere år.

En annen respondent uttrykte seg slik; *Dessuten var dørstokken til kirken i nærheten altfor høy.* Utsagnet ble utdypet gjennom uheldige opplevelser på søndagsskolen.

Mindretallet av respondentene kan fortelle om nære omsorgspersoner (mor/ far eller bestemor) som på en eller annen måte formidlet den kristne tro til dem. Det forteller at det store flertall av respondenter ikke hadde noen som formidlet kunnskap om evangeliet. Skolen var en kun en underviser om den kristne tro, dette kan være en mulig forklaring til at respondentene gjorde valget «om ikke være konfirmant». Det var ingen som drev dem i retning av kirken eller tiltak i regi av kirken. De måtte antakeligvis selv navigere i det som måtte finnes av tilbud fra kirken. Deltakelse i fritidsklubber ble muligens respondentene oppmuntrer til fra hjemmefra og det ble stilt til rådighet hjelp for å komme seg på fritids arrangement.

Muligens er konfirmasjonen den viktigste av de fire samfunnsritene. Et felles trekk ved alle ritene er at de bekrefter individets plass innenfor en familie/ sosialt fellesskap. Ritene har betydning på individnivå og i individets samhandling med omgivelsene. En av mødrene ønsket som et alternativ til hele konfirmasjonen at det kunne arrangeres et lite selskap hjemme. Kanskje ligger det i dette ønsket en erfaring fra egen konfirmasjon at konfirmasjonsdagen samlet familie og venner. Et slikt selskap kan slik det fremstilles i litteraturen, fungere som lim i familier. Det blir en tolkning fra min side. Respondentene tenkte også på konfirmasjonen som vedlikehold og eventuelt etablering av relasjoner. En av respondentene satte vennskap via fritidsaktiviteter svært høyt. Dermed ble konfirmasjonen

utelatt. En annen opplevde på grunn av valget negativ reaksjon fra venneflokket for en kort tid. Michelsen (1999) mener at samfunnsriter generelt bekrefter og styrker vennskap. Hos disse to respondentene slår en eventuell konfirmasjon svært ulikt ut. Det er en forventning til at fritidsaktivitet har en dypere betydning for vennskap enn konfirmasjonen. For den andre respondenten sitt vedkommende ble det å ikke konfirmere seg oppfattet som årsak til utestengning fra venneflokket for fire måneder. En respondent fortalt om mor som tilbød økonomisk kompensasjon om respondenten valgte et *lite* selskap for å markere som mor sa, *overgangen fra ungdom til voksen*. Mor sitt utsagn er interessant. Hun vektla det rituelle ved konfirmasjon samtidig som kirkens tanker om konfirmasjonen muligens ikke hadde nådd henne.

Alle respondentene er vokst opp innenfor den kristne kulturtradisjon. Ingen av respondentene ga uttrykk for at det var uten betydning å avstå fra konfirmasjonen. Å avstå fra konfirmasjonen ble ikke bundet til indre psykologiske faktorer hos respondentene. Respondentene gjorde en antakelse om at mange av de som konfirmerte seg, gjorde det av hensyn til gaver og selskap. En respondent fortalte *et selskap ville ha bygget på fasade. Det er for mange i min familie som har uoppgjorte saker seg imellom*. Derimot syntes kvinnene blant respondentene å ha reflektert over at de gikk glipp av, eller ga slipp på selskapet. To forteller om en form for økonomisk kompensasjon fra mor.

5.5. Valget - «Om ikke å være konfirmant»

Opgavens problemstilling spurte etter hvilke indre og ytre faktorer som kan ha medvirket til at respondentene sa nei til konfirmasjonen. Dette kapitlet blir av den grunn inndelt i to underkapitler som hver for seg går nærmere inn på indre og ytre faktorer som kan påvirke respondentene i å gjøre valget «om ikke å være konfirmant».

5.5.1. Indre faktorer som medvirkende til valget «om ikke å være «konfirmant»

Flere respondenter ga på egenhånd tydelig uttrykk for at de ikke skammet seg over ikke å ha deltatt på konfirmasjonsundervisningen eller latt seg konfirmere. De var tydelig på deres frihet til å velge bort konfirmasjonen. Det var respondenter som deltok i konfirmasjonsundervisningen en stund, som *fant den kjedelig* og sluttet på undervisningen.

Med bakgrunn i fravær av opplevelse av skam ble intervjukjemaet utvidet til å inneholde spørsmål om opplevelse av skam og depressivitetsindikatorerne «tristhet og å være lei seg» (Aarøe, muntlig berettet).

Det ble ikke «utviklet» måleparameter på begrepet «alenehet». Alenehet rammer individet i personligheten og er et resultat av å leve isolert. Det finnes flere spørsmål i spørreskjemaet som ville ha fanget opp trekk som antydte trekk av sosial isolering. I denne sammenheng vises det til spørsmål som «deltakelse i fritidsaktiviteter, samlivsform i dag, ha kontakt og nærhet til de nære omgivelser».

Epidemiologiske data hentet femten år tilbake i tiden viser at 50 prosent av befolkningen en eller annen gang i livet vil kunne bli rammet av depressivitet (tristhet og lei seg) eller psykiske lidelser i form av angst og depresjon. Hver for seg utgjør angst og depresjon 15 prosent av de psykiske lidelsene. Psykiske plager (depressivitet) og psykiske lidelser (angst og depresjoner) blir en utfordring når det reduserer individets livskvalitet og dets samhandlings- evne med det omkringliggende miljø mere enn 3 måneder (Sanne, 2004).

Det er heller tvilsomt at forekomsten av denne type plager eller lidelser skal sentreres i tiden før valget om å confirmere seg skal tas. På den annen side skal en ikke se bort fra at det finnes ungdom i gruppen ikke confirmerte med et volum på 21,5 prosent av ungdomskullet for 2016 kan finnes ungdom som sliter med denne type problemstillinger. Ingen respondenter ga uttrykk for, ut fra deres åpenhet i intervjuene å ha hatt depressivitet, angst eller depresjon i ungdommen.

Det var heller ingen respondenter som uttrykte skam over valget «om ikke å være confirmant». Kvinnene i respondentmassen fortalte til sine venner om valget «om ikke å være confirmant». En av mennene fortalte om dagen etter da vennene hadde confirmert seg. *Den dagen unngikk jeg å være i nærheten til venner når tema om confirmasjonen dagen førut dukket opp som samtaletema.* Om dette skyldtes skam eller andre mekanismer ble ikke et tema i intervjuet. Det er ikke noe i denne respondentens bakgrunnsvariabler som skulle tilsi ensomhet og dermed liten eller ingen vennekrets, med dertil sosial isolasjon. Det er vel kjent i litteraturen (House, 2001) at sosialt isolerte i stor grad trekker seg unna sosiale fellesskap. Slik House (2001) og Fyran (2005) beskriver sosialt isolerte viser sosial isolasjon seg i en vedvarende tilbaketrekning fra det omgivende miljø. Et annet trekk er liten evne til å ta kontakt med miljøet. Ut fra det forhold at denne respondenten lot seg intervjuet og deltok aktivt under intervjuet, kan sosial isolasjon etter min oppfatning utelukkes.

En konklusjon er at ingen respondentene ga uttrykk for skam over sitt «valg om ikke å være konfirmant». Slik Okkenhaug (2002:203) beskriver skam opptrer i det relasjonelle forholdet som kan være mellom mennesker, og blir på en måte bevarende og beskyttende for det individ som skammer seg. Skam handler om mangel på verdi, og påvirker individet selvbylde og identitet. Kan fremkomme gjennom kroppslige reaksjoner som rødming og det at individet trekker seg tilbake fra situasjonen. Kjernen i skammen er et resultat av redusert verdighet forankret i individets personlighet.

Det er min oppfatning at skam og sosial isolasjon ikke forekom hos respondentene. Det kan anføres til min oppfatning på dette området at spørreskjemaet ikke i tilstrekkelig grad var godt nok psykologisk måleredskap for å gjøre målinger på dette feltet. Det kan på mange måter være riktig, men samtidig har jeg argumentert for at spørreskjemaet i tilstrekkelig grad gjorde jobben sin på dette feltet.

Barstad (2000) har beskrevet ensomhet som en U- form hvor toppene i rammer de yngste og eldste aldersgruppene. Konfirmasjonstiden er en tid som faller på den ene av de to toppene. Dette er en tid hvor de unge orienterer seg i nye relasjoner. I denne nyorienteringen har de med grunnkapitalen hjemmefra samtidig som verden rundt dem tilfører nye sannheter ofte i kontrast til den grunnkapital de hadde med seg hjemme fra. De unge kan bli satt under press og må gjøre valg som enten bringer dem inn i nye relasjoner eller hvor de støtes ut. Det å bli støtt ut kan resultere i ensomhet. Respondenten som gjorde valget mellom fritidsaktiviteter og konfirmasjonsundervisning begrunnet valget om å holde fast ved fritidsaktiviteten i frykt for å miste venner. Frykten for tap av venner ble vurdert i et langsiktig perspektiv.

Ingen respondenter handlet i trass overfor de nære omsorgspersoner sine ønsker om å være konfirmant. Det nærmeste vi kan komme en tilspisset situasjon er der hvor respondenten forteller om *mor likte dårlig at jeg ikke ville konfirmere meg. Hun hadde lest Fader Vår hver kveld med meg i barndommen og tidlig ungdom. I flere år etter konfirmasjonsalderen snakket vi om dette med konfirmasjonen. Jeg antar mor var heller opptatt av om jeg ikke hadde forstått betydningen av å be Fader Vår. Nærmere voksen alder ble vi enig om å legge konfirmasjonsspørsmålet bak oss. Den enighet var vi sammen om.* Ut fra det respondenten fortalte ble den gode relasjon til mor bevart, men det å «arve troen hennes» som respondenten uttrykte det, ble vanskelig.

Respondenten med uheldig opplevelse fra søndagsskolen gikk ikke til konfirmasjonsundervisningen i frykt for å komme i samme situasjon som på søndagsskolen. I intervjuet med

denne respondenten kom det frem uttrykk som bar preg av hat til søndagsskolen. Det var snarere en unngåelse av det som var ubehagelig. Dette er psykologiske mekanismer, men spørsmålet er hvor dypt det stikker. Respondenten deltok ellers i fritidsaktivitet hvor prestasjonskrav var tilstede. Dessuten har respondenten høyere utdanning og yrke som innebærer å levere gode resultater.

Intervjuene tyder på at jeg kan fremføre antakelsen at indre faktorer hos respondentene ikke syntes å være grunnlag for valget «om ikke å være konfirmant».

5.5.2. Ytre rammebetingelser for valget «om ikke å være konfirmant»

Flere av respondentene forteller om en familiesituasjon (ikke-intakte familier) hvor mor slet med økonomien. Hvordan respondentene opplevde den vanskelige økonomiske situasjonen hjemme varierte fra oppfatning av, antakelse om og direkte utsagn fra mor. Det var når spørsmålet «om bakgrunnen for valget» økonomi ble tatt frem som en forklaring til valget «om ikke å være konfirmant» ble fortalt.

Langset (2014) trekker frem det forhold at der hvor familieøkonomien kommer under press glir barna lett inn i en skvissituasjon. Respondenten som fortalte om direkte utsagn fra mor om dårlig familieøkonomi, fortalte mor var innstilt på ha et lite selskap hjemme for respondenten for å markere overgangen fra barn til voksen. Dette er interessant. Denne respondenten fortalte ellers i intervjuet om mor som passiv på det religiøse området. Sannsynligvis fantes det ikke en mor som kunne lede den unge til kirken. Det religiøse elementet ble skjøvet i bakgrunnen.

En prislapp på konfirmasjonen mellom 30- 50 000 kroner kan bli en belastning for familieøkonomien, særlig der hvor familien består av flere barn. En av respondentene fortalte om en eldre søster som heller ikke hadde konfirmert seg. I dette lå det en stor besparelse for en enslig mor. Det er i de tilfeller hvor mor er enslig forsørger at fattigdomsproblematikken i samfunnet vises. Langset (2014) trekker frem et viktig aspekt ved dårlig familie økonomi. I slike familier slites forholdet mellom barn og foreldre. Flere av respondentene vokste opp i hjem hvor familieøkonomien var dårlig, men ingen av dem forteller om en barn- og ungdomstid hvor de opplevde et anstrengt forhold til mor eller far. Det en av respondentene forteller om et sterkt samhold i familien. Betegnelsen storfamilie kommer til sin rett. Dette ved at mor og besteforeldre samhandlet.

Langset (2015) hevder at det er mødrene som er mest opptatt av det perfekte ved en konfirmasjonen. Mange steder er konfirmasjonsarrangement blitt til en kjøpefest, hvor lavinntektsgrupper og enslige forsørgere kommer under økonomisk press. Sosialt sett er denne feiring med på å forsterke de sosiale forskjeller som finnes i samfunnet

Enslige forsørgere har i mange tilfeller utgjort en lavinntektsgruppe. Når konfirmasjonen melder seg med de dertil kommende kostnader kan dette sette familieøkonomien under press (Langset, 2015). Det å sette økonomiske forhold som begrunnelse for ikke å konfirmere seg, opp mot eventuelt opplevd sosial mindreverdighet i møte med jevnaldrende skal være usagt. Det var blant en av mine respondenter jeg senere skulle komme over en stor glede over at egne barn valgte å konfirmere seg. Vedkommende respondent ville gjøre alt som var mulig for at barnas konfirmasjon skulle bli så vellykket som mulig. Ved å se denne respondentens utsagn i en sammenheng kan det siste utsagnet muligens være en indikator for en slags kompensasjon for savn hos denne respondenten. Konfirmasjonen er den samfunnsriten som kan skape et stort forventningspress i hjemmene, både hos mødrene og konfirmantene. Det å arrangere selskap blir en statushandling. Slik Langset (2015) beskriver konfirmasjonen så dreier den seg om antrekk, gaver og fest.

Langset (2015) viser til den økonomiske siden ved konfirmasjonen. En side som blant annet inneholder tilgang på gaver av ulik art for den som konfirmerer seg. I intervjuene kom vi innpå dette med gaver. Dette kunne tenkes at fravær av gaver og selskap ville kunne bli opplevd som et savn eller tap. Respondentene skulle dessuten møte venner dagen etter deres konfirmasjon. Da ville det helt sikkert dukke opp beretninger om både selskap og gaver. Ikke minst volumet på pengegavene og hva de skulle anvendes til. For respondentene var dagen etter at venner hadde hatt konfirmasjon ingen utfordring. Noen hadde dessuten vært i konfirmasjonsselskap til venner som konfirmerte seg. Der fikk de se gavebordet.

Det å være ung, vite at andre fikk penger som kunne anvendes til gitt formål kan sannsynligvis være et sårt tema. Det handler om at respondenten måtte avstå fra noe som andre fikk anledning til. Litt overraskende ble gavemotivet for eventuelt å være konfirmant nedtonet. En av respondentene omtalte gaver på denne måten «*dette med gaver som en uting ved konfirmasjonen. Det ville bli galt av meg å konfirmere meg kun for å få gaver*». Det å få gaver på en slik dag var det tydelig at mange av respondentene hadde reflektert over. Men det var ingen som tenkte i nytte – kostnadstermer, der nytten blir sett på som en fordel for den unge, mens kostnaden relateres til tap av en fordel. Respondentens utsagn oppfatter jeg står i forhold til det valget som var gjort «om ikke å være konfirmant».

I ettertid beretter noen av respondentene at de ser på konfirmasjonen som en press på familieøkonomien. Dette står i kontrast til at de selv vil arrangere konfirmasjon for egne barn. De respondenter som fremmet synet på konfirmasjonen som en pressfaktor for familieøkonomien mente det var mulig å komme unna pressfaktor ved å tone ned selskapet. Langset (2015) ser på konfirmasjonen som en kjøpefest, hvor lavinntektsgrupper og enslige forsørgere kommer under økonomisk press. Ut fra et sosialt perspektiv er konfirmasjonsfeiringen med på å forsterke de sosiale forskjeller som finnes i samfunnet.

Dårligt familiært samhold blir av Langset sett i sammenheng med at foreldre ikke har økonomisk anledning til å betale fritidsaktiviteter for sine barn og også virker negativt inn på familiens indre liv (Landset, 2014). Et annet trekk viser denne rapporten, at det vil redusere barnas utvikling. Hvis det med utvikling tenkes sosial og intellektuell utvikling så passer dette ikke med det respondentene fortalte meg. De deltok alle i fritidsaktiviteter, fikk utdanning utover videregående skole eller høyere universitetsutdanning. Det kan jo selvsagt tenkes at for de eldste respondentene innebar fritidsaktiviteter ingen eller liten kostnad for familiene sett med datidens økonomi. Dermed slapp kanskje de unna denne type problemstilling

I arbeidet med oppgaven har jeg hørt foreldre snakke om dyre turer til utlandet i forbindelse med konfirmasjonsleire. London og Thailand trekkes frem som eksempler. Andre beretter om tilsvarende dyre forslag, som er blitt stemt ned. Hvor innspillene til slike konfirmasjonsleire kommer fra, prøvde jeg ikke å få kunnskap om.

Langset (2014) trekker frem det fenomen at lavinntektsgrupper har større betalingsvillighet enn de som tjener mer. Det ligger en form for kompensasjon, muligens relatert til selvbilde og selvfølelse. Muligens er det slik at kirken med tilbud om dyre konfirmasjonsleire og den påfølgende kostnad en konfirmasjon innebærer er med på å bidra til forskjellen i samfunnslagene. Dette kan umulig være kirkens intensjon.

Det handler om hvordan kirken ønsker å formidle det menneske sin egen betydning og verdi som medlem i den lokale menighet og i sitt møte med Gud. Fremfor Gud er vi alle like. Hvorfor skal kirken være med på fremme et annet syn. Kanskje må kirken ta opp til vurdering den kjøpefest og det press den er med på å utsette unge mennesker og familier i samfunnet.

To av de yngste konfirmantene forteller om venner som fikk store pengebeløp som konfirmasjonsgave. Helt i begynnelsen ble en konfirmant sin konfirmasjonsdag beskrevet. Han gikk hjem og lagde sin egen middag. Gavebord var ikke noe som fantes i det hjemmet

En av respondentene kom med et innspill relatert til om vedkommende fikk valget på nytt, så ville det være helt klart å gjennomføre konfirmasjonen. *Som voksen har jeg lært meg å ikke la andre sine følelser overfor hverandre spill noen stor rolle for meg selv. Et nytt og annerledes valg ville jeg invitert de som betyr noe for meg og hatt en annen form for selskap uten å tenke festing.* Reitan (2015) og Landset (2016) peker på de voksne sitt fokus på selskap, gaver og klær. Respondenten forteller om noe annet. Muligens er det slik at foreldre og nære omsorgspersoner fratar de unge medbestemmelse i hvordan konfirmasjonsdagen skal markeres og hvem som skal være tilstede. Dersom denne antakelse inneholder en viss grad av sannhet så er dagen blitt en dag for de voksne og ikke for konfirmanten.

Sokneprest Lars Martin Dahl (Dahl,2016) skriver om kirkens dobbeltmoral i møte med konfirmantene: «konfirmantene lærer om Jesu lære om likhet, brorskap, aksept og rettferdighet, men så kommer konfirmasjonsdagen og alt blir symbolsk og ettertrykkelig avvist med kirken som seremonimester og vert. De som ikke har økonomi til konfirmasjonen blir ekskludert, ikke bare av samfunnsnormene, men av kirken som har valgt å inkludere, akseptere og tolerere disse normene» (Dahl, 2016).

I flere sammenhenger i oppgaven trekkes kontakten mellom mor og respondentene frem. Alle snakker meget godt om henne. Det relasjonelle forhold antas å være intakt, uten å være påtvunget. Muligheten er tilstede å reflektere over det forhold at respondentene ikke ville settes dette forholdet på prøve eller la det bli ødelagt. Det var hos mor de hentet den støtte de ellers trengte i barn- og ungdommen. Det er henne de henvender seg til når det er «snakk om noe».

De respondenter som har intakte familier, snakket også vel om far. Men far hadde / har ikke den samme betydning når «saker og ting» skulle / skal drøftes. De respondenter som kom fra ikke- intakte familier beskrev far på forskjellige måter. Det samme gjør konfirmanten som fortalte om en far, som respondenten ikke visste var henne. Felles kan det sies om respondentene at bortfall av far ville blitt ansett som et traume på en mulig konfirmasjonsdag. Uløst konflikt mellom mor og far var et annet argument. Problemer i de voksne sin verden kan lett forplante seg til problem i de unge sin verden (Hauge, 1986).

En av respondentene snakket om «den høye kirkedør» det kan oppfattes konkret eller metaforisk. Uten å bli oppfattet som gjentakelser er det naturlig å trekke inn spenning i utsagnet. Det utsagn som var mest konkret var nettopp det at kirkedøren var for høy. Det var ingen som lukket respondenten inn til konfirmasjonsundervisningen. I dette ligger også

tausheten fra den lokale kirke om konfirmasjonen. Muligens kan dette forklares med en viss form for manglende refleksjon fra den lokale kirke. Vil knytte dette opp til en samtale jeg hadde for en tid tilbake. Jeg spurte samtale partneren, som var av det godt voksne slaget om hvem som sto for kristendoms-undervisningen da vedkommende gikk første året på det som den gang blant annet het realskole. Det var den lokale presten som hadde denne undervisningen, og presten sørget for at alle ble invitert til konfirmasjonsundervisning.

Andre utsagn som kort nevnes i denne forbindelse er; liten kjennskap til ungdomsaktiviteter i lokalmiljøet i regi av kirken og opplevelser fra søndagsskolen. Dette er utsagn som relaterer seg til kirken som institusjon. Det finnes også utsagn som viser betydningen av gode rollemodeller som viser vei. Medlemskapet i kirken i 2012 var på 77,2 prosent av befolkningen (SSB, 2013). Samtidig viser andre tall om avtakende oppslutning til både gudstjenester og samfunnsritene. Den av samfunnsritene som holder skansen er konfirmasjonen. Særlig oppslutningen om dåpen er avtakende. Dette har fått Salthe, A (2012) til å stille spørsmålet «om det glipper for kirken». I denne oppgaven blir det ikke gjort et forsøk på å besvare Salthe sitt spørsmål, men heller ta spørsmålet videre med i mine refleksjoner. Dokka (2017) trekker frem at oppslutningen om kirken beror på to forhold, de bevisste aktive og de ubevisste medlemmer.

Skal fremmøte ved samfunnsritene økes må kirken vite sin plass i samfunnet rundt seg. Heiene & Thorbjørnsen (2014) snakker om kirkens viktigste oppgave i dagens samfunn, som er å ikke bli statisk og komme i dialog med samfunnet rundt seg. En av respondentene satte ord på dette da det ble referert til eget barn sin konfirmasjon. Respondenten hevdet at preken, liturgi og fokuset for konfirmasjonsdagen ikke hengte sammen. Konfirmasjonsgudstjenesten ble oppfattet å være for «spesielt interesserte».

Respondentenes syn på konfirmasjonen er avgjørende for å få kjennskap til det som kan ansees som medvirkende faktor til at de tok valget «om ikke å være konfirmant». Det interessante er om det synet de hadde da har endret seg over tid. Det er to spørsmål i spørreskjemaet som kan være til hjelp for å avklare en mulig endring i deres syn på konfirmasjonen. Det gjelder spørsmålene «Hva tenker du om eventuelt dine egne barn sitt forhold til dåp og konfirmasjon?» og «Ville du ha gjort det samme valget på nytt eventuelt hvorfor og hvorfor ikke?»

Det er ofte slik med valg en gjør i livet at det veies for og imot i forhold til typen valg en står overfor. Fordeler og ulemper blir veiet opp mot hverandre. Slike overveielser gjorde de fleste

av respondentene også. Konfirmasjonsdagen i seg selv syntes ikke å innebære noen utfordring. De snakket alle pent om sine foreldre, også de fleste som vokste opp i hjem hvor foreldrene var skilte. Det var ingen forhold i familiene som skulle tilsi tenkt ubehag i forbindelse med konfirmasjonsdagen. Ubehag i denne sammenheng kunne være en medvirkende faktor til at den unge trakk seg fra konfirmasjonen eller anvendte en slik opplevelse som medvirkende forklaring til at valget ble som det ble. For noen ble en mulig konfirmasjonen sett som en seremoni, en samfunnsrite hvor det religiøse- elementet ville bli skjøvet i bakgrunnen.

Valget «om ikke å være konfirmant» kom i en tid da respondentene var i en slags nyorientering. Ungdomstiden kan være en vanskelig og turbulent tid for mange. En tid hvor unge utsettes for følelsesmessig påvirkninger fra flere hold. Konfliktnivået med foreldre eller andre foresatte kan komme til syne. Hos de fleste av respondentene var et slikt konfliktområde lite eller ikke til stede, kanskje fordi foreldrene visste at de unge var i brytningen mellom hjem og venneflokken. Det substansielle innhold i konfirmasjonen ble kun for en av respondentene diskutert hjemme og først etter at respondenten hadde fortalt mor om det valget vedkommende hadde tatt. Mor hadde muligens tatt det for gitt at respondenten ville følge tradisjonen om at konfirmasjon var noe alle gjorde. Gjennom mange år hadde hun og respondenten avsluttet dagen med Fader Vår. Den av respondentene som hadde kristne foreldre slapp unna diskusjonen om konfirmasjonens innhold som det ble uttrykt av respondenten. I hjemmene til de andre respondentene bar samtalen preg av alt fra lettelse over at respondenten ikke ville confirmere seg til en slags strategi for å sikre at respondenten også ville stå fast ved valget.

Jo tryggere den unge er på sine foreldre, desto lettere er det å markere sitt syn, uten å føle tap av støtte fra foreldrene. I en slik situasjon handler det om den vellykkede kommunikasjon som er mer enn velvalgte formuleringer (Lindseth, 2004:102).

Ingen av respondentene reflekterte over at de var døpt. Dåpshandlingen i seg selv var ikke en sterk nok handling til at de ville la seg confirmere. Kanskje er det slik at «noen» ikke hadde vært seg bevisst den oppgave de hadde påtatt seg som faddere på dåpsdagen, eller at det fantes andre forhold i de nære omgivelser som ikke formidlet denne sammenhengen.

Det er ingen av respondentene som gir direkte uttrykk for at de savnet behovet for å markere for seg selv eller andre at de nå på mange måter var i ferd med å gå over i den annen fase av livet. Den samlende funksjon som konfirmasjonen kan ha innenfor familie og venneflokken

syntes ikke være av noen særlig betydning for respondentene. Det var heller noen av foreldrene som på ulikt vis ga til kjenne en viss form for savn over å samle familie og venner. Bak dette savnet lå uroen over om hva vil den nære familie si. Noen av respondentene uttrykte seg slik om valget: *Fikk selv et positivt utbytte gjennom egne barns konfirmasjon, ville ha gjort valget om å konfirmere seg om det bød seg*, begrunner dette med at konfirmasjonen gir en god opplæring i den kristne tro.

Det at på konfirmasjonsdagen møtes tradisjon og samtid, syntes ikke berøre respondentene noe særlig. Det å ikke få dele en religiøs opplevelse eller det å frarøve familien en slik opplevelse, synes ikke å ha vært et problem for respondentene. Det var mer dem selv det handlet om. Ingen respondenter reflekterte så mye over at de brøt med den samfunnsinstitusjonelle tradisjon som konfirmasjonen har vært.

Det som er særegent for en familie er de uformelle relasjoner. I slike relasjoner formidles budskap stor grad gjennom verbale og ikke verbale kanaler. Det handler tross alt å bryte med en sterk tradisjon i samfunnet. Flere forskere antyder at barn og ungdom tar lett etter det som er akseptert hos foreldrene (Finset, 1993: s 23). Slik akseptasjon behøver nødvendigvis ikke være formulert verbalt. Når ingen av respondentene opplevde en stor konflikt mellom seg og den nære omsorgspersonen, kan det ha sin begrunnelse i at «om å ikke være konfirmant» i virkeligheten ikke var et brudd med den nære omsorgsperson sitt verdisett.

Respondentene i denne avhandlingen vokste opp i en tid da Facebook og «likes» ikke eksisterte. Det til tross, kan fravær av press og stress fra de nære omsorgspersoner kanskje sammenliknes med et omskrevet «like».

5.6. Praktisk teologi – ringer i vann

Denne del av oppgaven er ikke så ambisiøs som muligens overskriften kan tolkes. Betydningen av «ringer i vann» forsøkes belyst gjennom to underavsnitt. Overskriften «Praktisk teologi – ringer i vann» dreier seg om å se potensialet i å formidle Guds ord til de som møter frem ved konfirmasjonsgudstjenester i løpet av et år. Det handler også om et estimat gjort med utgangspunkt i de som gjør valget «om ikke å være konfirmant»

5.6.1. De fremmøtte

Flere ganger i oppgaven har jeg trukket frem respondenten som fortalte om den lokale presten som bommet med sitt budskap på konfirmasjonssøndagen. I inneværende år er det anslagsvis 37 420 ungdommer som konfirmerer seg i Dnk. Stifoss - Hanssen (2014) antar at hver konfirmant har 20 følgere med seg til kirken på konfirmasjonssøndagen. Med utgangspunkt i disse tall vil det anslagsvis bli 748 400 fremmøtte på konfirmasjonssøndagene i år. Mange av disse er det som kalles for kirkefremmede. Legges det så til grunn et gjennomsnitt på 30 gjester i hvert selskap, er det store menneskemengder som får beretninger om konfirmantens opplevelser, forventinger og erfaringer fra konfirmasjonstiden og konfirmasjonsdagen. Dette er tall som taler sterkere og har større nedslagsfelt enn hva noen forskningsrapport kan forvente å oppnå.

Fremmøte kan være kultur og inkludering i familie – og vennerelasjoner. En viktig oppgave for kirken ved slike anledninger blir å holde fast ved troselementet, samtidig som den lokale forkynner og organist er seg bevisst den målgruppen dagens budskap skal formidles til. Reaksjoner og gode opplevelser av det som formidles på denne dagen blir i vår tid formidlet på nettet lenge før gudstjenesten er over. Mange mennesker har et stort nettverk, som de formidler sitt budskap igjennom; et budskap ingen annen enn avsender av budskapet kan være med å redigere.

Konfirmasjonen kan være et viktig pedagogisk redskap, som skaper kontakt mellom kirke og den unge. Skaper kontakt mellom de unge, og vaksinerer de unge på en positiv og negativ måte for opplevelser senere i livet. En respondent trakk frem de gode opplevelser egne barn hadde fra konfirmasjonstiden. En annen respondent trakk frem Guds troen som verdifull i møte med vanskeligheter senere i livet.

Det handler om at kirken er med å formidle sitt budskap på en måte som gir det enkelte menneske verdighet i livet. Det handler også om at kirken skaper et behov i folket for å høre mere om evangeliet. Dette behovet skal ikke bare dekke de aktive kirkemedlemmer sitt behov. Det skal også ha adresse til de ikke-aktive kirkemedlemmer. I dette ligger oppfordring til alle som har sitt virke i kirken. Det er mulig å tenke nytt. Få år tilbake skiftet den navn fra Statskirke til Den norske kirke. Kirkens intensjon er en folkekirke som ønsker å representere majoriteten av troende i samfunnet, da må det tenkes nytt i en verden hvor penger og status vinner frem. Konkurransen om hva som skaper foreldre og barn sitt verdisyn og handlinger er hardnet til.

Det handler etter min oppfatning om å redusere så mange hindringer som mulig for at unge mennesker skal velge å si ja til konfirmasjonen. I urbane og suburbane strøk er det stor bevegelse i befolkningen. Familiemønstrene endrer seg meget raskt. De unge blir potensielt mer sårbare. Det er sosiale og økonomiske utfordringer som også rammer de unge.

Kirken i møte med mennesket handler også om mennesket sitt møte med kirken. Det handler om unge mennesker som er i ferd med å finne, skape og utvikle sin identitet. I denne prosessen har de unge behov for å bli sett og verdsatt. Her ligger det muligens en utfordring for kirken å møte de unge med en praktisk teologi som anvender dagens språk. De unge sine behov og utfordringer må være en sentrale del av den praktiske teologi når den har de unge som målgruppe. Aarum (2008) gjør det til et viktig poeng at dersom en vil forstå de unge, må en se hvordan de kommuniserer, hvordan oppfatninger formidles. Trender er med på å sosialisere de unge raskere enn hva noen ungdomsgrupper tidligere har opplevd

Møtet med kirken finner sted på mange arenaer, viktig at det skapes en opplevelse av helhet og gir en positiv bekreftelse av kirkens tilstedeværelse. Kirken kan oppleves som mangfoldig og sammensatt, og som villig til å skape tilhørighet og mening. De fleste har en eller flere ganger i løpet av året kontakt med kirken. Kontakten varierer sterkt fra et enkelt besøk til flere besøk eller kontakter i form av et trofast kristenliv

I denne oppgaven blir konfirmasjonen sett på fra min side som en diakonal oppgave. Her har Dahl (2016) et poeng som jeg ikke kan la gå fra meg. I de lokale menigheter sine budsjetter utløser antallet konfirmanter økonomiske ressurser blant annet som konfirmasjonsmedarbeidere og konfirmasjonsarbeidet. La meg trekke en parallell til noe av tenkning innenfor samferdselssektoren her til lands. Flere steder i urbane strøk får trafikkselskapene statlig støtte i forhold til antall ledige seter bussene kjører med. Selskapene behøver ikke legge til rette for å få flere brukere. Kirken gjør noe av det samme. En tanke er om tilskuddet til menighetene også ble beregnet ut fra antall ungdommer i den lokale menighet som ikke møter frem til konfirmasjonsundervisningen. Det handler om å ta i bruk utradisjonelle arbeidsformer.

Blant respondentene er det ingen som i dag avviser kirken. Det var venneflokkene og den nære familie som etterspurte deres tilstedeværelse i konfirmasjonssammenheng, ingen menighet banket på deres dør. Det var heller ingen som så den enslige konfirmannten som gikk hjem og lagde sin egen middag. Det var ikke dette Jesus lærte oss. Han lærte oss å se de som falt

utenfor eller ble stående utenfor av ulike grunner. Utfordringen ser ut til å være hvordan en skape interesse for kirken.

For å kunne gå veien fra tilhørighet til tilknytning er muligens den praktiske teologien et viktig redskap. Da tenker jeg på særlig på hvordan gudstjenesten med sitt ritual og sin preken møter barn og ungdom i hverdagen. Det er nemlig slik Salthe, A (2012) beskriver at nedgangen i kirkens medlemstall finner særlig sted gjennom at kirkemedlemmer faller bort av naturlig årsak, samtidig som det ikke blir i samme grad fylt på av medlemmer fra de yngre aldersgrupper. Det er nettopp her Trosopplæringsreformen er svært viktig for rekruttering av barn og ungdom til konfirmasjonen og gi dem et tilbud i tiden etter konfirmasjonen. Denne reformen gir en verdifull kontakt med foreldrene som formulere sitt verdisyn til sine ungdommer.

Kontakten mellom kirke og foreldre handler om de unge sin vei til kjennskap om Gud og den kristne tro. Det at kirken har sitt fokus på et godt samarbeid med foreldrene handler for kirken sin del om å vedlikeholde og bedre sin grunnkapital i forhold til oppslutning på lengre sikt.

Berge (1984: 24- 30) sin klare oppfatning handler om for kirken sin del å snakke om kirke og kristendom. Da må man også snakke om seg selv. Direkte og indirekte. Det som formidles kan ikke ha noen upersonlig fasong. Den norske kirke må oppfattes som menneskelig, hvor mennesket finner seg selv igjen i det budskapet som blir formidlet. For kirken er drevet av og formet av mennesker, for å nå frem til mennesker. Samstundes som må det holdes fast ved at kirken i seg selv er skapt av Gud.

Austad (2010) beskriver den praktiske teologi som nær beslektet med den systematiske teologi. En viktig oppgave for den praktiske teologi er å gjøre teologiske refleksjoner som kan settes ut i praksis. Den praktiske teologi arbeider etter en praksis- teori- praksis modell. Viktige elementer i denne sammenheng er kommunikasjon og å vite hvem kirken henvender seg til. Gjennom kommunikasjon fanges det opp forhold i kirke eller samfunn som blir analysert. På bakgrunn av analysen blir det utformet en teori for ny praksis på det gitte området. Det er nettopp dette avhandlingens hovedpunkt seks vil ta opp.

Flere forfattere (Borgen & Haraldsø, 2003) gjør det til poeng at kirken må tilstrebe åpenhet, romslighet og mangfold. Et slikt program inviterer til bruk, fremmøte og deltakelse i å utforme den lokale kirke sin strukturelle form. For menneskene i lokal menighetene kan kirken bli noe mere enn en aktør i den offentlige debatt.

I min drøfting relatert til respondenter som vokste opp i bibelbeltet på Vestlandet ble verdier og holdninger de unge møtte i de lokale samfunn og fra de nære omsorgspersoner, betraktet som ringer i vann. Ringene i vann er for dagens kirke et mulighetsrom i møte med nye generasjoner. I disse ringene ligger det energi for framtidig kirkevekst. Det handler om å aktivisere energien på en måte som vinner innpass i møte med dagens unge og deres foresatte. Et viktig bidrag i denne sammenheng er trosopplæringsprogrammet som de enkelte menigheter og kirken sentralt utformer. Ved å la de lokale menigheter utforme sitt trosopplæringsprogram fremmer det nærhet mellom den kirke og den lokale menigheten. Nærhet i utforming skaper eierforhold og forpliktelse. Folkekirkebegrepet kan bli tydeligere og bevisstgjøres hos det jevnefolket. Kirken må samtidig være bevisst på at åpenhet og invitasjon til deltakelse i utforming av den lokale menighet ikke skal eller kan være en arena for individs selvrealisering. Kirkens normer og dens lære må hele tiden legges til grunn.

Utfordringen er tatt opp av kirken når den i sin trosopplæringsplan ser lengre enn til konfirmasjonstiden og konfirmasjonsdagen. Den handler også om tiden etterpå frem mot attenårsalderen. Dette er viktig sett i sammenheng med hva en av respondentene mente å iaktta ved et sine barns konfirmasjon. Det var meget travel i tiden mens konfirmasjonsundervisningen pågikk, men så opphørte all kontakt mellom den unge og den lokale menighet. Ingen ventet lengre på den konfirmerte.

Det å komme i kontakt med barn og ungdom gir kirken en anledning til å oppnå en bred kontakt med de kommende generasjoner. Gir mulighet for diskusjoner og svare på spørsmål angående kirke og religiøse anliggende. Samtidig som de unge kan få utveksle egne erfaringer og tar til seg holdninger som lett fester seg som sannheter hos de unge (Krupka, 2009; Botvar og Urstad, 2012: 19).

Så lenge de lokale menigheter ikke hadde et strukturert opplegg for trosopplæring, innebar konfirmasjonstiden den viktigste mulighet for kirken til å presentere troens budskap og skape en tilhørighet til den lokale menighet. På mange måter er det dette kirkens forkynnelse og trosopplæring må beskjeftige seg om en skal nå fram i dagens «brokete» troslandsskap.

I folderen «Inspirasjon til arbeidet med dåp, dåpsløftet», utgitt av Den norske kirke (udatert: 4) refereres det til Lademoen kirke som arrangerer dropp- in- dåp. Her beskrives det en form for dåp hvor hele staben og soknerådet var med på den store dåpsdagen. På mange skoler markeres ungdomsskoleavslutningen og videregående med et samvær for foreldre, avgangselevne og lærere. Hva om kirken begynner å tenke nytt og drister seg i å gå nye veier

og stå i spissen for en annen form for markering av konfirmasjonsdagen? En felles samling for de som ønsker det med det lokale menighetsstyret og stab, sammen med foreldre, søsken og besteforeldre. Dette kan skape nærhet. Dette kan ta bort noe av kjøpepresset relatert til konfirmasjonen i samfunnet. Et slik tiltak kan ta brodden av de krefter som fremdeles sliter med nedarvet tankegods om kirkens feilplassering i samfunnets maktelite. Muligens fremmer dette en synlig sammenheng mellom kirke og lokalsamfunnet. Plattformen for den praktiske teologi blir troverdig.

I intervjuene kom det frem at noen av respondentene hadde svak kunnskap om troen, om kirken, om dåpen og om konfirmasjonen. Jo yngre respondentene var desto mindre ble kunnskapsnivået på disse områdene.

Det religiøse elementet står sentralt i både dåp og konfirmasjon utøvd av Dnk. Begge deler er en frivillighetshandling. Nettopp dette med frivillighet står sentralt hos respondentene og gjorde valget lettere for dem. Ingen av dem vektla konfirmasjonen som en markering hvor de tok steget over i den voksnes verden. Denne symbolikken var helt fjern for dem.

Det obligatoriske ved konfirmasjonen brakte med seg andre mekanismer som var svært uheldige. På landsbygden er jeg blitt fortalt om sønner og døtre som fikk sitte nærmest presten under konfirmasjonshandlingen. Makt og innflytelse ble demonstrert. Fra tid til annen møter jeg på mennesker som fremdeles er opptatt av sin posisjon i kirken og menighetslivet. Det er ikke til å underslå at liberale og sosialistiske krefter er sterke pådrivere å redusere kirkens innflytelse i samfunnet. Dette er arvegods som kirken må gjøre sitt beste til å motbevise.

For en tid tilbake var jeg innom en lokal menighet som etter min oppfatning drev oppsøkende virksomhet. For alle skoletrinn frem til 12-årsalderen ble det arrangert trosopplæringsdager på dager da skolene hadde planleggingsdager. Et variert program gjennom hele dagen ble avsluttet med middag. Foreldre til barna var invitert til middagen. Under middagen ble det gitt en kort oppsummering av dagens innhold, kristen barnesang og en meget kort andakt. Dette viser hvordan kirken kan møte det samfunn den lever i slik Birkeli (1968) innstendig oppfordret kirken til å gjøre. Kirken presenterte sitt budskap og skapte kjennskap til dens beliggenhet. Med seg hjem fikk barna en liten barnebok med bibelfortellinger og foresatte fikk orientering om neste gang deres barn ville bli invitert til kirken.

De rituelle handlinger må finne gjenklang hos de fremmøtte og gi dem en religiøs opplevelse. Konfirmasjonen er den av samfunnsritene som har størst oppslutning og på den måten har kirken en mulighet for å presentere seg selv. Essensen i dette er at de fremmøtte skal kunne

identifisere seg med budskapet (Sandnes, 2008; Borgen & Haraldsø, 2013). Å kunne indentifisere seg handler om dialog hvor de fremmøtte som deltar i deler av liturgien og salmesangen, som så møtes av en preken hvor de fremmøtte kan kjenne seg igjen i. Jensen (2011) fremhever nødvendigheten av at kirken i sin utøvelse fremmer relasjonen mellom Gud og mennesket ved at mennesket får kunnskap om evangeliet og dets intensjon. Slik kan kunnskap og religiøs erfaringer spres som ringer i vann.

For de fleste av respondentene hadde deres nei til konfirmasjonen ikke noe med troen eller kirkens budskap å gjøre. En av respondentene sa det slik; *kirken lå i en annen del av kommunen, på hjemstedet mitt var det bare jeg som var i konfirmasjonsalderen. Jeg hadde lest at konfirmasjonen var frivillig og brukte dette som argument for ikke å konfirmere meg. Det var ingen fra kirken som etterspurte mitt eventuelle fremmøte. Dessuten var dørstokken til kirken i nærheten altfor høy.* Det å ikke bli etterspurt fra den lokale menighet ble tatt frem fra flere respondenter. Noen oppfattet det som rart. Praksis på dette området har tydelig endret seg med tiden ettersom mange menigheter i dag sender ut innbydelse til ungdom om konfirmasjonsundervisning. Muligens henger dette sammen med at det i dag er flere aktører i tros- og livssynsmarkedet.

Fra ungdomstiden da valget om ikke å konfirmere seg ble tatt og frem til i dag, har det vært en viss endring i respondentgruppens forhold til Dnk. To av respondentene har meldt seg ut av Dnk. *Den ene på tross til den lokale, menighet, den andre fordi Dnk ikke er åpen for å ta innover seg ting i tiden.* Selv om de er utmeldt så har de en klar positiv holdning til kirken. *Den ene av disse to trekker frem det å ha en prest å kunne gå til når det forekom tragiske hendelser i familien.* Samme respondenten kan fortelle om *konens behov for kirken ved en katastrofe i lokal miljøet.* Konens anvendelse av kirken i en slik sammenheng gjorde det lettere for denne respondenten selv å kontakte prest ved tragisk hendelse på sin side i familien.

Ingen av respondentene gir uttrykk for et privat forhold til religionen. Snarere er det slik at de mener at kirken skal delta i den offentlige debatt. Dette kan tolkes som at de savner kirkens tilstedeværelse når viktige samfunnsforhold kommer på dagsorden. Muligens er dette en bekreftelse på Botvard og Urstad sitt argument om at religionens vinner et større terreng i dagens samfunn (Botvard & Urstad, 2012:13).

Noen av respondentene hadde samboere eller ektefeller som enten deler deres tro eller er like passive i sitt forhold til kirken. Utmeldte fra Dnk var ikke sterkt tilstede i respondentmassen.

Det vil da si at de fleste respondenter tilhører kirken eller sågar vil tilbake til kirken. I dette ligger det institusjonelt element hvor deres barn og barnebarn bekrefter et medlemskap og ikke minst gjennomfører en samfunnsrite respondentene valgte bort.

To av respondentene ser på kirken *som viktig for individet og samfunnet, og mener kirken ikke bør trekke alle slags debatter som tilhører den, frem i offentlighetens lys*. En annen respondent har et annet syn på kirkens debatter i det offentlige rom. De store stridsspørsmål (generelt) fikk han til å melde seg ut av kirken. *Mener en del av kirkens diskusjoner bør foregå innenfor dens fire vegger*. Oppfatninger har den egenskap at de kan forme holdninger og påvirke trender. Formidlingen går raskere enn noen gang tidligere, gjennom internett som har en påfallende egenskap til å fremstå som sannheter. Det er gjennom tastetrykk dagens unge søker informasjon og etablerer sine oppfatninger.

Det var forbausende liten kunnskap hos respondentene om bakgrunnen for konfirmasjonen. Et moment jeg har anvendt flere ganger er tiden respondenten vokste opp i. En tid skolen ikke lengre sto for opplæring i den kristne tro. Et annet moment er at halvparten av respondentene som kom fra hjem hvor nære omsorgspersoner hadde liten eller ingen relasjon til kirken og dens budskap. De nære omsorgspersoner møtte frem ved samfunnsriter, men tok ikke budskapet med seg hjem. Manglende beretninger og religiøs orientering i hjemmene til halvparten av respondentene utover at konfirmasjon er *noe folk flest gjør*. Da kan det falle lett å velge løsninger som enten oppfattes riktige i forhold til hjemmet, andre sine opplevelser og egne behov på kort og lang sikt

Erfaring med intervjuene er at noen av respondentene kan fortelle om at de møtte en åpen kirke når det var tragiske hendelser i lokalsamfunnet. Denne åpenhet innebar en mulighet for de berørte og andre i lokalsamfunnet til å møtes og vise hverandre omsorg. En slik anvendelse av kirken er en god måte å vise lokalbefolkningen at de kan ha et felles møtested om de ønsker det. I en slik situasjon handler det om at kirken er seg selv bevisst på den oppgave den har. Kirken har en glimrende anledning til å være et herberge for mennesker som trenger et sted når livets opplevelser presser på. En oppgave som er å være et bindeledd mellom den kristne tro og samfunnet den lokale kirke fungerer i. Det hellige i kirkerommet må ikke skyves til side for en symbolikk uten troselementer. Mineralisering av troselementet når kirken åpner sine dører kan lett skyve kirkens budskap til side.

Slik jeg oppfatter de ikke troende av respondentene, er de typiske for det som Iversen (2012) omtaler som passive kristne. Det er godt at kirken er der når behovet er der. Kanskje kan

begrepet passive kristne også sees som eksempler på hvor den tradisjonelle tro har falt i samfunnet. En annen måte å se det å anvende kirken når behovet er der som en form for trosmessig tilknytning.

En annen av respondentene sa det slik: *det var ikke noe ungdomsmiljø i den lokale menighet.*

Felles hos begge disse to var at den lokale menighet manglet noe som åpnet døren inn til kirken for dem. De måtte hatt en form for tilhørighet som de kunne identifisere seg gjennom. Det handlet ikke om å være kul, men om noe som bekreftet deres plass innenfor menigheten.

Kirken er også ute etter læring, men ikke en prestasjonslæring. I den forbindelse er det grunn til å legge merke til hva Kittelsen (2009:10) understreker at skolepedagogikken ikke kan overføres direkte til kirkelig læring, da de fleste læringsteorier er rettet inn mot skole og undervisning. Det som kjennetegner skolelæringen er den systematiserte og planlagte form. Av denne grunn er det viktig å skille mellom læring som begrep og teorier om læring. Læring er en prosess som skjer hele tiden der hvor individet er og i sosial samhandling med andre mennesker. I den kognitive psykologi betraktes læring som indre mentale prosesser, mens adferdspsykologien syn på læring er at den medvirker til varig endring av ytre adferd. Dersom begge psykologiske betraktninger vurderes under et kan læring oppfattes som at det skjer noe med og i individet. En viktig premiss for læring er at individet må være i en samhandlende prosess med andre mennesker. Det er et skille mellom undervisning og læring. Det er læreren som planlegger og utøver undervisningen slik at læringen kan finne sted. Læring handler om læringsprosesser hos den lærende. Samtidig må det legges vekt på at et skille mellom undervisning og læring ikke kan defineres helt entydig, da disse to prosessene kan være innved i hverandre. Læringen kan betraktes som en utvikling hvor individet selv velger, tolker og tilpasser ytre stimulering til sitt system. Det handler om hvordan individet anvender stimuleringen. I en lærende situasjon handler det om at individet kan kjenne tilhørighet og trygghet. En åpen og lyttende holdning hos den lærende til verden rundt seg øker mulighet til at individet tar til seg kunnskap.

5.6. 2. Et resonnement

«Om ikke å være konfirmant» antok jeg før jeg tok fatt på denne oppgaven, gjaldt de få. Denne antakelsen er etter hvert som jeg har arbeidet med oppgaven blitt avkreftet. Ytterligere avkreftelse bidrar Stifoss- Hanssen (2014) med i sin antakelse om at 10 - 20 prosent av dagens ungdommer ikke deltar i noen som helst konfirmasjonsarrangementer. Jeg gjør et forsøk på å

tallfeste hvor mange ungdommer som i inneværende år ikke deltar ved noen konfirmasjonsarrangementer. Ved å ta utgangspunkt i tallene for 2016 var det 62 315 ungdommer i alderen 14 år her til lands, det året når de fleste unge melder seg til konfirmasjonsundervisning (SSB, 2017). Tall fra SSB (2017) viser at anslagsvis 60 prosent av 14 åringene i 2016 vil være konfirmanter i kirken i inneværende år. I pkt. 2.2. beskrev jeg anslagsvis 78,5 prosent av 15-åringene i år er med på ulike konfirmasjonsarrangementer. Dette vil tilsi at 48 913 ungdommer sannsynligvis deltar ved slike arrangementer. De som da ikke deltar av ulike grunner utgjør mest sannsynlig 13 402 ungdommer. For å bryte tallene enda mer ned så vil det si at et sted mellom en av fem til en av seks ungdommer gjør valget «om ikke å være konfirmant».

Tas et gjennomsnittall fra maksimalt ikke konfirmerte i 2017 på 21,5 prosent ned mot 10 prosent vil det ende på 15,8 prosent. Da vil 15,8 prosent av 15 åringene inngå i det jeg vil kalle for kirkens mulighet. En mulighet som i tall utgjør om lag 9 400 ungdommer. Dersom dette legges til grunn at hver konfirmant har med seg 20 følgere vil det totale fremmøtetallet for denne gruppen utgjøre 188 000 fremmøtte på deres «konfirmasjonsdager».

I tankeeksperimentet tar jeg utgangspunkt i en «arbeidskirke» fra 1970 årene. Når arbeidskirken har sitteplass til 470 personer vil det være et behov for 400 nye konfirmasjonssøndager. Dette er store tall. Den gitte arbeidskirken kunne tenkt sett hatt konfirmasjoner 400 søndager frem i tid. Dette er ringer i vann. Disse tallene er etter min mening en utfordring for dagens kirke.

Ut fra dette er det naturlig å anta at «mine» respondenter ikke er alene. De er antakelig flere enn hva som skulle forventes. Utfordringen for den som vil samle statistikk på området er mange. Først av alt snakkes det lite «om ikke å være konfirmant». Det er ikke registre som har data på en slik måte at det kan la seg gjøre å hente ut eksakte data. Jeg har beskrevet hvordan jeg fikk tilgang på respondenter. Etter min oppfatning en relativ enkle metode med liten bruk av tid og lite kostbar metode.

Svarene respondentene ga er en opplevelse av den gang da. I dette ligger det også en utfordring for meg. Essensen i utfordringen blir å formidle respondentens svar og se svarene i lys av den teori som er presentert. Og samtidig trekke frem annen kunnskap som kan skape en form for forståelse for den enkelte sitt valg «om ikke å være konfirmant». På lengre sikt handler det om hvilke implikasjoner jeg kan trekke av dette. Implikasjoner som jeg håper kan være til hjelp for andre som vil beskjeftige seg med samme tematikk.

Etter min oppfatning har dette en praktisk betydning for kirken. Skjevesland (2003) minner meg om at den praktiske teologi står mellom vitenskap og kirke. Den praktiske teologi er viktig for kirkens liv i et samfunn i stadig endring. Det handler om å vende blikket fremover. Få flest mulig unge interessert i kirken, aktivt barne- og ungdomsarbeid og økt deltakelse i det verdifulle tiltaket konfirmasjonen er. Kirken skal heller ikke glemme de som er voksne, for dette er mennesker med et betydelig potensiale for å komme i dialog med de unge.

Forhåpentlig er det noen som med tiden velger å gå dypere inn i fenomenet. Dessuten ser jeg på de 15-åringene som ikke konfirmerer seg, som en del av kirkens diakonioppgave. Diakonien er slik Holberg og Brottveit ser det en del av kirkens selvforståelse (Holberg & Brottveit, 2014). Det handler om å se dem som gjerne vil bli sett. Om dem som ikke kan komme inn under kirkens omsorg av ulike årsaker. Om dem som tviler på om kirken er det rette sted for deres religionsutøvelse. Det handler om å bringe Guds ord til mennesker som vokser opp i et stadig mere sekulært samfunn. Muligens kan avhandlingen være til hjelp ved kirkeanalyse – og planlegging. Kanskje på sikt å bidra til kirkens selvoppbyggende og ekspanderende gjerning i verden.

Det er viktig for kirken å utforme den praktiske teologi på en konstruktiv måte slik at den fremmer formidlingen av evangeliet. Dermed oppfyller kirken sin funksjon i verden.

Kirkens plass er der tradisjon og samtid møtes. Dagens samfunn møter kirken og dens budskap med sine utfordringer, forventninger og forestillinger. Kirken møter således mennesket i sin livsverden. En livsverden som lengter etter de svarene kirken kan gi mennesket av i dag. En vesentlig oppgave for kirken blir å tale med ord som mennesker i dag kan erfare som evangelisk og sann. Dette vil kunne skape en kirke, det lyttende menneske kan med integritet lytte til og fatte en tro til. Kirken kan vise hvordan den har oppfattet samfunnet rundt seg med dets spørsmål og verdisett.

Aldersforskjellen mellom respondentene indikerer at de har sin ungdom i forskjellige desennier. Samfunnet har i løpet av denne tiden endret seg. Kirkens plass i samfunnet er blitt en annen. Dette vil nødvendigvis prege hvordan respondenten som samlet gruppe opplever møte med kirken i dag. I dag har enkelt individet en sterkere plass i folks bevissthet. Det kommuniseres på en annen og raskere måte enn noen gang tidligere. Inntrykk hentes inn fra en mere og mere global verden. Budskap formidlet på nett vinner raskt posisjonen som sannheter. I møte med dette skal kirken hegne om sine verdier og normer.

To av respondentene utøver det som kan kaltes for en tradisjonell form for trosutøvelse. De går regelmessig i kirken. Har behov for nattverden og det fellesskap de finner i menigheten. De øvrige syv snakker om sitt forhold til kirken på en måte som ikke kan plassere dem som sterkt negative til kirken. De er heller ikke særlig opptatt av kirken på det jevne planet. Når det snakkes om samfunnsriter blir deres holdning til kirken mere tydelig. Ut av dette kan en tolkning være at disse syv befinner seg i en mellomposisjon mellom høy grad av tilhørighet til kirken og lav grad av tilhørighet til kirken.

Dette indikerer slik jeg ser det en klar oppfordring til kirken å være sin oppgave bevisst i møte med de foreldre som ønsker å døpe sine barn. Dåpen blir på mange måter en viktig dør inn til kirken for det jevne laget av folket.

Nedgang i oppslutning om viktige samfunnsriter er ikke ens betydende med at «folket snur ryggen til kirken». Det kan heller være seg slik at de som velger kirken i slike sammenhenger gjør det ut fra et mer bevisst forhold. Det at 60 prosent av femtenåringene i 2016 valgte konfirmasjon i kirken og annen forskning forteller om positive opplevelser under konfirmasjonstiden gir grunn til optimisme

Samtidig viser det enkle og muligens litt upresise regnestykket at omtrent 22 prosent av dagens ungdomskull enten tilhører andre religioner eller ikke konfirmerer seg.

Iversen (2012) sier at et pluralistisk samfunn gjør det lettere for de med røtter i det norske landskapet å komme frem med sin tro. Frykten for å ikke være god nok som kristen blir dempet når andre mennesker med andre hudfarge kan bekjenne sin tro. Ingen av respondentene ble bedt om å gå dypere inn på dogmatikken i forhold til hvordan de oppfattet den kristne tro. Muligens kan deres positive holdning til kirken være et resultat av den gjengse endring i folks oppfatning av hva religion er. Høeg & Gresaker (2015) tilskriver dette en mer autonom og uforpliktende holdning til troen i dagens samfunn.

Fire av respondentene fremhever at deres holdning til troen ble påvirket av personer i deres nære nettverk, da først og fremst foreldre og besteforeldre. Blant venner er det flere i undersøkelsen som uttrykker at det fantes liten eller ingen snakk om kristendom. Selv det å delta på ungdomsleir i regi av kristne organisasjoner syntes lite å ha for en av de to som i dag bekjenner seg som kristne. Dette faller sammen med forfatteren og presten Berge selv har gjort av egne erfaringer. Samtidig så er det et interessant moment hos den andre respondenten at det å være i et kristent ungdomsmiljø ikke syntes å skade respondentens oppfatning av troen, men heller vike støttende for den tro som alt var etablert.

De kvinnelige respondentene forteller om samtaler i venneflokket om hvorvidt en skulle confirmere seg eller ikke. Da en av jentene fortalte venneflokket, bestående av jenter, om at hun ikke ville confirmere seg var det en beslutning som vant lite aksept hos vennene. Konsekvensen av denne beslutningen var at hun ble utestengt fra venneflokket for fire måneder. Utestengning fra venneflokket var flokkens måte å tilkjenne hva den tenkte om respondentens handling. En slags form for sosial isolering. Hennes beslutning vant i første omgang ikke innpass hos sine venner. Denne respondenten overvante reaksjonen i venneflokket ved at hun ikke sammenlignet sin beslutning og vennenes beslutning.

6. Etertanke og oppsummering av de mest sentrale funn

Det er disse faktorene jeg har søkt å få frem i intervjuene og drøftet. En kort og entydig formulering fra min side er at det finnes ikke entydige svar på hvorfor respondentene lot være å confirmere seg. Bakgrunnen for valgene var sammensatte og det virker som om det ikke finnes indre faktorer som er årsaken til at respondentene ikke confirmerte seg. Til denne påstand kan det anføres momenter som i oppgaven blir spekulasjoner.

Derfor virker det for meg som at det ikke er mulig identifisere hvem som vil velge bort confirmasjonen. Valget om ikke å confirmere seg syntes å være et valg respondentene mente der og da å kunne stå inne for. Om de hadde et reelt eierforhold til valget var det vanskeligere å få klarhet i. Det virker som om konklusjonen om å ikke confirmere seg, vokste frem litt etter litt, da med et unntak. Unntaket var den av respondentene som opplevde å måtte gjøre et valg mellom å anvende fritiden på idrett eller confirmasjonsundervisningen. Der hvor konklusjonen vokste frem litt etter litt, kan det tenkes å ha vært en prosess hvor flere elementer har bidratt til valget. Det er nærliggende å tenke at det hos respondentene har vokst frem en usikkerhet om det å la seg confirmere, en bastant oppfatning om å avstå eller det er slik Hauge (1986: 238) poengterer at ungdom enten lett slutter opp om foreldrene sitt verdisyn eller handler i trass til foreldrene sitt verdisyn.

Oppsummering; det var det flere av respondentene som ikke hadde kristne rollemodeller eller personer i sin nærhet som var aktiv pådriver til at de unge skulle confirmere seg

Respondentenes svar gir et bilde av at «om ikke å være confirmant» ikke kan tilskrives en bestemt gruppe ungdommer eller barn fra bestemte sosiale lag av samfunnet.

Respondentene bryter med egen tidligere holdning til konfirmasjonen når de selv skal gi uttrykk for hva de ønsker egne barn skal gjøre i denne sammenheng. Det kan være et uttrykk for mennesket sin stadig søkende atferd

Ingen av respondentene tvilte på valget den gang det var aktuelt. Dessuten oppfattet de heller ikke valget som noe som gikk på holdninger hos dem selv. De betrodde sitt valg til mor

Selv om respondentene valgte å ta avgjørelsen «om ikke å være konfirmant» på egenhånd, så virker deres uttalelser som om det ligger et forholdsvis bredt spekter av ytre medvirkende faktorer bak valget. Med ytre faktorer menes blant annet utsagn fra nære familiemedlemmer er fanget opp hos respondenten og kan ha medvirket til beslutningen.

Det ser ikke ut til at bakgrunnsvariablene kan fortelle noe om årsaken til ikke å være konfirmant den gang da

Ytre sett skiller ikke respondentene seg fra ungdom som valgte å konfirmere seg. Med andre ord så er de som mange andre, som en gang valgte å konfirmere seg. På bakgrunn av de demografiske variablene er det mulig å anta at det «om å ikke konfirmere seg» finnes innenfor alle samfunnslag.

En arbeidshypotese jeg hadde med meg inn formuleringen av problemstillingen var at de som ikke konfirmerte seg var i besittelse av et svakt venne- og familie orientert nettverk. Videre var en annen arbeidshypotese at de som ikke konfirmerte seg, kanskje representerte en gruppe unge som hadde liten eller ingen tilgang på venner. Denne arbeidshypotesen holdt ikke.

Det denne avhandlingen viser hos respondentene at de alle hadde et velfungerende nettverk utenfor den nære familie. Flere respondenter valgte fritidsaktiviteter som idrettsaktiviteter, politiske miljø og ungdomsklubber. Særlig de to første formene for fritidsaktivitetene kan gi nettverk som strekker seg inn i de voksne relasjonelle aktiviteter.

Det alle respondentene gir uttrykk for er, gode relasjonelle bånd til de nære omsorgspersonene. Mor ble nevnt som den respondentene fortalte om sin avgjørelse til. Dette fordi de visste at med henne kunne de snakke om det meste.

Det er kirken har fått sitt forhold til staten endret. Dette er naturlig å kommentere. En annen viktig endring som har funnet sted er den stadig økende avstand mellom skole og kirken noe som gjør det viktig for å kirken å tenke igjennom nye måter å nå frem til barn og ungdom på med sitt budskap.

Når det gjaldt å fortelle venner om ikke å konfirmere seg var det lett å tilkjennegi sitt standpunkt overfor venner og de en gikk på skolen med. Guttene opplevde faktisk ikke spørsmål fra sine jevnaldrende om valget. Kun en av de jentene i denne avhandlingen kan fortelle om *sanksjoner fra venneflokket*. *De forsto ikke mitt standpunkt. Derfor ble jeg holdt utenfor i fire måneder*. Hun kan ikke gi en god forklaring på hvorfor hun ble tatt inn i fellesskapet igjen.

Det denne respondenten forteller om er hvordan respondentens nettverk reagerte på valget «om ikke å være konfirmant». I ungdomsalderen er tilgang på venner viktig for at det skapes gode og vedvarende relasjoner. Relasjonene var der. Det å kunne stå ved sin beslutning uten å føle på usikkerhet eller utrygghet, må nødvendigvis ha vært svært aktuelt for deres videre utvikling i livet. Et annet moment som bør trekkes frem er at ingen av respondentene ga uttrykk for at de angret på valget. Alle respondentene ga uttrykk for at de hadde gode relasjonelle evner

Essensielt i denne sammenheng er at de som befinner seg i venneflokket er til å stole på. Trygghet i venneflokket gjør det mulig for den unge å gjøre sine eksplorasjoner i forhold til omgivelsene. Et sentralt moment i denne sammenhengen er at venner er viktigere enn foreldre i ungdomstiden. Det å være i besittelse av gode og flerkanaliserende relasjoner er av betydning for hvordan utfordringer som virker vanskelig kan bli taklet (Holen, 1988; Holmquist, 2007).

Valget handler også om respondentenes identitet. Gjennom hele oppveksten har alle gitt uttrykk for å leve i gode og trygge relasjoner. Alle opplevde seg anerkjent i barne- og ungdomsårene. Det kom til uttrykk gjennom den måten valget om ikke å konfirmere seg ble akseptert hos foreldre, den nære familie og venner.

Alle respondentene hadde fått med seg at konfirmasjonen ikke lengre var obligatorisk som måtte gjøres. Dette sammenholdt med at den lokale kirke ikke hadde fått innpass hos åtte av respondentene, gjorde det lettere for disse åtte å ta valget. Det var andre momenter som veide tyngre. Å se kirken som en kulturinstitusjon, slik Birkelid beskriver den, var ingen av respondentene opptatt av (Birkelid, 1968). For respondentene handlet kultur om noe annet. Det var for åtte av dem: tro satt opp mot hva de selv tenkte. Det de selv tenkte var, tidsspørsmål, tiltaler konfirmasjonen meg og har vi som familie ressurser til dette.

7. Implikasjoner

I arbeidet med å undersøke hvilke faktorer som påvirker de unge til ikke å konfirmere seg har jeg intervjuet ni respondenter. Alle synes å ha vært veltilpassede tenåringer med sunn og god utvikling. De gav alle uttrykk for evne og vilje til tilknytning samt etablering av nære relasjoner og nettverk. Utfra disse funnene anser jeg at indre faktorer påvirket i svært liten grad valget «om ikke å være konfirmant».

Derimot uttrykte respondentene seg om flere ytre faktorer som de opplevde som betydningsfulle for valget. Overraskende nok var dette relatert til økonomi, familiesituasjon og struktur samt egenskaper ved kirken eller dens ambassadører. Mange kommenterte at stram økonomi var årsak til valget. Flere reagerte på det de kalte gavepress og «fasadepuss». Etter deres utsagn savnet de invitasjon inn i kirken, de savnet å være etterspurt. Når de i tillegg hadde få kristne rollemodeller ble kirken uinteressant. Fritidsaktiviteter syntes mer attraktive. Nesten alle gav uttrykk for at de fikk støtte og aksept for valget sitt. Ingen oppgav at de skammet seg over det. Men - de fleste ville valgt annerledes i dag.

I nåtidsperspektiv sa spesielt en respondent at han ønsket at kirken benyttet bedre anledningene de hadde til å komme i dialog med sine kirkefremmede og mer passive medlemmer. Han påpekte spesielt konfirmasjonsdager.

Kunnskapen om tro, kirke og kristendom virket overraskende svak hos mange av mine respondenter. Her synes det å ligge et stort pedagogisk potensiale for Dnk.

Trosopplæringsplanene kan bli et nyttig redskap i kunnskapsformidling, dialog og ikke minst som døråpner. En viktig forutsetning synes å være lokalt engasjement kombinert med en god porsjon varhet for unge mennesker i utvikling.

Ingen av mine respondenter var negative til kirken som institusjon og formidler av viktige samfunnsriter. Så utfordringen for kirken kan se ut til å være hvordan de skal komme i dialog med ca.9400 konfirmasjonskandidater årlig. Nitusenfirehundre konfirmasjonskandidater som igjen kan bli gode ambassadører for den kristne tro.

LITTERATURLISTE

Asheim, I. (1994). *Mer enn normer*. Oslo: Universitetsforlaget

Austad, T. (2008). *Tolkning av kristen tro: Metodespørsmål i systematisk teologi*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Bakken, A.L. (2000). [Kirken og folk flest : en studie av passive kirkemedlemmers religiøse tro og praksis og deres forhold til kirken : belyst ved en empirisk undersøkelse i Haslum menighet.](#)

Barstad, A. (2000). Hvem er de ensomme og isolerte. Særtrykk (Statistisk sentralbyrå: trykt utg.) 178

Berg, R. (1984). *Å overleve i kirken. Om tro og frihet* Oslo: Gyldendal

Birkedal, E. (2005). Den kristne kulturarv i skolen i dag. *Prismet*, 56, s. 147-157.

Birkedal, E.(2008): «*Kanskje jeg tro på en Gud, men ...*». Oslo: IKO-Forlag.

Birkedal, E, Hegstad H, & Lannem, T.S., (2012). Oslo: IKO-forlaget (Prismet bok)

Birkeli, F., (1968). *Kirken i en forandret verden*. Stavanger: NOMI forlag

Berthelsen, H., Hjelmers, K. & Søderfeldt, B. (2008) Perceived social support in relation to work among Danish general dental practitioners in private practices. *European Journal of Oral Sciences*, 116(2), 157-163

Bjørnstad, E.(2013). *Sosiale medier – venn eller fiende*. Bacheloroppgave avdeling LUNA. Høgskolen i Hedmark

Borgen & Haraldsø. (Red) (2003) *Kristne kirker og trossamfunn*. Trondheim: Tapir forlag.

Botvard,. & Schmidt, U. (red.) (2010) *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget

Botvard, P. K.(2010): *Endringer i nordmenns religiøse liv*. I Botvar, P. K/Schmidt, U (Red.): Religion i dagens Norge. Oslo: Universitetsforlaget.

Botvard, P.K & Smith, U (red). (2010) *Religionen i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget

Botvard, P. K og Sivert Skålvoll Urstad. (2011). *Tilstandsrapport for Den norske kyrke 2011*. KIFO Notat nr. 3/2011

Botvard P. K & Urstad (2011). *Tilstandsrapport for Den norske kyrke 2011*. KIFO notat nr.3/2011

Botvard, Haakedal & Kinserdal, (2013). *Når porten gjøres høy*. Evaluering av trosopplæringens breddetiltak KIFO rapport 2013:2

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012) *Kvalitative metoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bøe, I.(1993). *Folks sosiale landskaper: en innføring i sosiale nettverk*. Oslo:Tano

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of stress. *Psychosomatic Medicine*, 38 (5),: 300-314

Cohen, S. & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bullentin*, 98, 310- 357.

Cour, P.L. (2014). Den religiøse tros utvikling. I L. J. Danbolt (Red.), *Religionspsykologi* (s. 113-123). Oslo: Gyldendal Akademiske

Dalby, N. (2009). Selvbilde og læringserfaringer: en kvantitativ studie av ungdom med lavt selvbilde og deres læringserfaringer i ulike sosiale nettverk

Dahl, L.M.(2016). *Konfirmasjonen forteller at kirken er til for de bemedlede*. Vårt Land 24 sept. 2016.

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalgard, S.O (1993): *Sosialt nettverk, sosialt integrasjon og psykisk helse*. I Perspektiv sosialt nettverk Fyrand, L. red Oslo: Universitetsforlaget

Dalgard, S, O. Døhlie, E, & Ystgaard, M (red. 1995) *Sosialt nettverk, helse og samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskrivning*. 5.utg. Oslo: Gyldendal akademisk

Danbolt, L. J. & Stifoss-Hansen, H. (2014). Ritualisering: Å skape mening gjennom symbolske handlinger. I L. J. Danbolt (Red.), *Religionspsykologi* (s. 203-215). Oslo: Gyldendal Akademisk

Danbolt, (2014) Hva er religionspsykologi?: begrepsavklaringer i en nordisk kontekst I L. J. Danbolt (Red.), *Religionspsykologi* (s. 203-215). Oslo: Gyldendal Akademisk

Dokka, Å, (2007). *En almen kirke for alminnelige mennesker*. Hentet fra <http://www.idunn.no/kok/2007/01/> hentet desember 2016

Ebeltoft, A. (1990). Hvorfor jeg tviler på verdien av spørreskjema i kartlegging av arbeidsmiljø. *Norsk bedriftshelsetjeneste*, (3), 19-23

Eidhammar, L.G.(red),(2010). *Religioner og livssyn*. Kristiansand S: Høyskoleforlaget

Einarsen, S., & Raknes, B .I. (1991) *Mobbing i arbeidslivet*. Hovedoppgave. Psykologisk fakultet, Universitetet i Bergen.

Finset, I. (1993) *Fokus på sosialt nettverk* (1993) Oslo: Universitetsforlaget

Folkekirken: www.folkekirken.dk . hentet ut juli 2015

Fyrand, L (2005). *Sosialt nettverk. Teori og praksis*. 2 utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Grønmo, Sigmund (1996) *Forholdet mellom kvantitative og kvalitative tilnærminger i samfunnsforskningen*. I: Holter, H og Kalleberg, R.(red.) *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget

Gudvangen, S (2017). Hvis velstand er en velsignelse fra Gud, får Vår Herre betalt for de gaver han gir. Men ikke i Norge. *Avisen I Dagen* 25.04.2017

Gundersen, K. (1995). *Nettverk og sosiale ferdigheter*. Haugtussa forlag. 1995

Guneriussen, W., (2002) Kirken - et fast holdepunkt i en om skiftelig tid? *Norsk Teologisk Tidsskrift*-Årg.103, nr 2-3, s.85-103

Gunleiksrud, K (2014) Kulturarv i mangfoldsamfunnet. *Kyrkje og kultur*. Årg. 119, nr 1, pp 3-6

Halstensen, K. (2014). Når mennesker knytter bånd til Gud -tilknytningsteoriens bidrag til kunnskap om gudsrelasjonens egenart og funksjon. I L. J. Danbolt (Red.), *Religionspsykologi* (s. 113-123). Oslo: Gyldendal Akademisk

Haraldsø, B. (red), (1986) *Konfirmasjon i går og i dag* Oslo : Verbum, 1986

Hareide, B. (1970). *Konfirmasjonen: foreldet eller aktuell?* Oslo : Land og Kirke, 1971

Hauge, T. E.(1986) *Ungdom og livsvilkår*. I Konfirmasjonen i går og i dag. B. Haraldsø (red) Oslo: Verbum

Hegstad, H. (1996) *Folkekirke og trosfellesskap. Et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre lokalmenigheter*. Trondheim: Tapir forlag.

Hegstad, Selbekk,& Aagedal (2008) *Når tro skal læres*. Trondheim: Tapir akademisk forlag

Heiene, G. & Thorbjørnsen, S.O. (2011) [*Kristen etikk : en innføring*](#). Oslo: Universitetsforlaget

Hellevik, O. (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget

Henriksen, J.-O., (2003). Kap. 3-5. I *Imago Dei: Den teologiske konstruksjonen av menneskets identitet* . Oslo: Gyldendal akademisk.

Henriksen, ,J.O., (2007) *Teologi i dag*. Bergen: Fagbokforlaget

Henriksen, J.O.& Krogseth, O. (2001). *Pluralisme og identitet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Henriksen, J.O. & Christoffersen, S.A. (2010). *Religionens livstolkning*. Oslo: Universitetsforlaget

Holen, A, (1988). Stressorer, krise og støtte ved ulykker og katastrofer. I Dalgard & Sørensen(red). *Sosialt nettverk og psykisk helse*. Oslo: Tano

Ilstad, S. (2004). *Sosialpsykologi*. Oslo: Tapir Akademisk Forlag

House, J. S. (2001). Social isolation kills, but how and why? *Psychosomatic Medicine*, 63:273-274

Høeg, I. M. (2009). Konfirmasjonstiden har vært bra. Jeg har fått litt mer kunnskap og hatt det fint sammen med de andre konfirmantene. I *Samfunnet i gudstjenesten*, Lægdene, Stig(red.), 221-236. Tromsø: KUN, Kirkelig utdanningscenter i nord. (Praktisk kirkelig årbok 2009)

Høeg, I.M. (red.): (2009) *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2009. Tema: Medlemskap*. KIFO Notat nr 8/2009

Høeg, I.M. (2010). *Religiøs tradering i Botvar / Schmidt* (red : Religion i dagens Norge. Oslo: Universitetsforlaget

Høeg, Ida Marie, 2010, Religion og alder. *Kirke og kultur* 4/2010. Universitetsforlaget.

Høeg, I .M & Gresaker, A.K (2015) Når det rokkes ved trostradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutning om dåp i Oslo Bispedømme. *KIFO Rapport* 2015:2

Iversen, Iversen,L.L. (2012). Når religion blir identitet. I *Kirke og kultur* nr.3 /2012 s258-270

KIFO, (2012) :Tilstandsrapport for den norske kyrke 2012. *KIFO Notat* nr 4/2012.

Kirkerådet (2010). Gud gir- vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke. Oslo: Kirkerådet. Hefte: Dåpsløftet utgitt av Den norske kyrkje , Kirkerådet . Udatert .

Kittelsen, (2009). [Se og bli sett : hvilke syn på læring finnes i konfirmantbøkene Brukerveiledning og Konfirmantbibelen?](#) Masteroppgave Det teologiske Menighetsfakultet

Krupka, B. (2009). Konfirmasjonen som innlemming i kirkens tradisjon: *Norsk konfirmantmedarbeideres perspektiv på konfirmanttiden*. I *Samfunnet i gudstjenesten*. Praktisk kirkelig årbok 2009. Kirkelig utdanningscenter i nord. Tromsø: KUN

Krupka, B. & Reite, I (2010): Mellom alle stoler? Konfirmasjon i dagens pluralistiske kontekst. I Krupka, B. & Reite, I. *Mellom pietisme og pluralitet*.

Oslo: IKO-Forlaget.

Krupka, B.(2012). *Tro som sosialt eksperiment*. PRISMET Årgang 63, hefte 4, 219-232.
Oslo: IKO- forlaget

Kvale, S. (1987) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. (2.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk

Langset, K.G.(2014) *Familier som sliter med økonomien har dårligere foreldre barn relasjoner* Kilde: TNS for Nordea 2014

Langset, K.G., (2015). *Gleder seg*. Kilde: TNS for Nordea 2015

Lande, B: (2016) *Barnssårbarhet – utvikling av motstandskraft*: <http://www.sinneshelse.no/artikkel/barn>. Hentet ut 18. juli 2014

Lande, S: (2016) *Barnssårbarhet – utvikling av motstandskraft*: <http://www.sinneshelse.no/artikkel/barn>. Hentet ut 18. juli 2014

Langset, K.G (2016). *Så mye koster det å holde konfirmasjon*. Kilde: TNS for Nordea 2016

Lende, B (2012). [Ungdoms identitetsutvikling i møte med internett](#) Masteroppgave / UIS-SV-IS

Lied, S. (2004) [Elever og livstolkingspluralitet i KRL-faget: mellomtrinnslever i møte med fortellinger fra ulike religioner og livssyn](#) Høgskolen i Hedmark
Rapport nr. 11 – 2004

Lindseth, L.B.,(2004) *Jeg ser det på deg*. Oslo: Cappelens forlag.

Lindseth, G, (2006): *En folkekirke som er åpen i møte med innvandrere?* Kirke og Kultur nr. 3, 361ff

Lorentzen, (2007) [Konfirmasjonen og trosfellesskapet : om forholdet mellom konfirmasjon og deltakelse i kirkelig ungdomsarbeid etter konfirmasjon](#) Barneteologi og kirkens ritualer Oslo : Det praktisk-teologiske seminar, cop. 2007 Del 2

Lundby,K.,(2011).*Religion og medier - fortellinger og fortegninger*, I Kirke og kultur nr 01/2011.

Løvland,A., & Repstad,P. (2014). *Å jul med din leder*. Norsk medietidsskrift nr 3/2014, 226-245

Michelsen, L.(1999). *Religionskunnskap*. Kompendium i kristendom nr.13/1999 Bergen-NLA

Mittelmark et al., (2004). Mittelmark,M., Aarø,L.E., Henriksen,S.G., Siqveland, J. &Torsheim, T. Chronic social stress in community and associations with psychological distress: a psychological perspektive. *International Journal of Mental Health Promotion*, 6 (1), 4-16

Mæland,E., (2013). *Tilknytning og bønn*. Masteravhandling Det Teologiske Menighetsfakultet. Menighetsfakultetet: Oslo

Norsk Studiebibel, (1998). Bibelforlaget

Nygaard, J, A.,(2014). *Annerledesbarnet – borderline tilstander hos barn.:* <http://www.sinnetshelse.no/artikler/annerledesbarn.htm>. hentet 18. juli 2014

Okkenhaug, B.,(2002)., *Når jeg ser ditt ansikt*. Oslo: Verbum forlag

Plan for trosopplæring. *GUD GIR – VI DELER*. Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke, 2010

Redse, A (2007). *Mennesket i Guds verden*. En kristen troslære. Oslo: Lunde forlag

Rimehaug, E (2000) *Når Gud blir borte*. Oslo: Genesis forlag

Roness, A. (1998) *Tid for nærhet*, Oslo: Luther forlag

Sagberg, S. (2003). Barns tro, barne tro og voksen tro. Om barns møte med konvensjoner for tro. I Sagberg, S & Steinholt, K.(red): *Barnet. Konstruksjon av barn og ungdom*. Oslo: Universitetsforlaget

Salthe, Asbjørn (2012) *Glipper det for folkekirken?* Mastergradsoppgave i praktisk teologi. Misjonshøgskolen 2010.

Sandnes, (2008). *Troen kart - Guds landskap*. Luther forlag

Sanne, B. (2004): *Anxiety, depression and work life*. The Hordaland Health Study. Doktorgradsavhandling. Institutt for samfunnsvitenskaplige fag, Universitetet i Bergen

Schieflo, (1993). *Sosiale nettverk. I perspektiv sosialt nettverk*. Fyrand, L (red.). Oslo: Universitetsforlaget

Skjevesland, O, (1999), *Invitasjon til praktisk teologi*, en faginnføring. Oslo: Luther Forlag

Skjevesland, O. (2003). *Tro og tradisjon i ny tid*. Oslo: Luther forlag

Statistisk sentralbyrå (SSB)(2012a). Befolkning:Folkemengde, fødte,døde, ekteskap,og folketilvekst livssyn..

Statistisk Sentralbyrå (SSB), 2017 hentet ut data mht. aldersgrupperinger, konfirmasjonstall. Strømning på nettet

Stensvold, (2008). I Vår kirke, nr.4-2008.

Stensvold, A., (2005). Statskirke uten stat - folkekirke uten folk. I: Amundsen, Arne Bugge (red). *Norges religionshistorie*. Oslo: Universitetsforlaget,s.390-413.

Stifoss-Hanssen, H. (2010): *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2010*. Kifo Notat nr. 2/2010. Stiftelsen Kirkeforskning 2010

Stifoss-Hanssen, H. (2014) Det religiøse kartet og religionspsykologiens bidrag i Danbolt, Engedal, Hestad, Lien, Stifoss-Hanssen (red)Religionspsykologi. Oslo: Gyldendal s.33-40.

Stålsett, G.,(2014) Psykodynamiske perspektiver på religiøs tro i Danbolt, Engedal, Hestad, Lien, Stifoss -Hanssen (red). Religionspsykologi. Oslo. Gyldendal,s.97-108

Sæbø, L (2010) Spesialavhandling: *Ungdom og fortelling*. Oslo: Det Teologiske Menighetsfakultet.

Sæbø, O. K.I, 2010: *Gudsbarnet. Om barnetroens hemmeligheter og en ny trosopplæring*. Oslo: Verbum Forlag.

Søbye, E: *Folkemengdens bevegelse 1735-2014*. En tallstudie. Agora. 2015(02-03),pp.265-273

Sørensen, T.,(1988) Sosial støtte-det psykologiske sosiale nettverk. I Dalgard,O.S. &

Sørensen, T., (red) *Sosialt nettverk og psykisk helse* (SS77-91), Oslo: Tano

Taule, (2014) *Religion og livssyn i endring. Norge - et sekulært samfunn?* I samfunnsspeilet 1/2014. Oslo SSB

Thorbjørnsen, S. O. (Red.) (1994). *Utfordringer og ansvar: Områdeetikk* (nr. 2). Oslo: Universitetsforlaget

Thorsen, H.H, (2013) *Sekularisering og religiøs revitalisering?* Masteroppgave i tverrfaglig samfunnsarbeid. Høgskolen i Vestfold

Thorsen M.H., Haraldstad H., (2012), *Størst av alt – trosopplæring i Dnk*, Masteroppgave ved Det teologiske menighetsfakultet, Oslo 2012.

Thyholdt, Eide & Hellesøy (1986), *Arbeidsplass Staffjord Helse og sykdom på Staffjordfeltet. Rapport nr.6*. Bergen: Forskningscenter for Arbeidsmiljø, Helse og Sikkerhet, Universitetet i Bergen.

Plan for trosopplæring. GUD GIR – VI DELER. Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke, 2010

Westby, A. L., (2010). *Ungdom og identitet*. Masteroppgave ved Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo vår 2010

Wisnes., O. G., (1998). (red) *Tallenes tale 1998*. KIFO –rapport nr.9

Wold, B., (2014), intervju i *Sinnets Helse: Ungdom- helse og livsstil*
http://www.sinneshelse.no/artikler/ungdom_helse.htm

Wormnes, B, (1996), hentet i Sinnets Helse:

http://www.sinneshelse.no/artikler/gutter_selvhevdelse.htm

Ystgaard, (1993), Sårbar ungdom og sosial støtte. Oslo: Tano

Appendiks A   Spørreskjemaet

1. Om respondenten

- Alder og kjønn
- Bosted i ungdomsalderen og i dag
- Hadde du lang vei eller var det vanskelig fremkommelig til den nærmeste kirke da du vokste opp?
- Når du var ung, deltok du i fritidsaktiviteter? I tilfelle hvilke?
- Om skolegang, utdanning og arbeid
- Om egen samlivsform og antall egne barn i dag
- Hvem levde du sammen med i oppveksten? (mor, far søsken eller andre)

2. Om de nære omgivelser

- Kan du fortelle litt om kontakten med dine foreldre og eventuelle søsken i oppveksten
- Hvordan kontakten har vært senere i livet?
- Var det noen i dine nære omgivelser (besteforeldre, tanter og onkler eller deres barn) som du hadde nærhet til i oppveksten?

3. Om konfirmasjonen

- Kjenner du til bakgrunnen for konfirmasjonen i Den norske kirke?
- Ble konfirmasjonen diskutert i familien, i venneflokken og i skolen? Hvordan forløp denne diskusjonen seg?
- Hva tenker du om dåp og konfirmasjon? Ser du noen sammenheng mellom dåp og konfirmasjon?
- Hvilke tanker har du rundt kirken i dagens samfunn (tror du kirken har betydning for dagens menneske)?
- Hva tenker du om eventuelt dine egne barn sitt forhold til dåp og konfirmasjon?

4. Om ikke å være konfirmant

- Valget «om ikke å være konfirmant» var det vanskelig å ta?
- Hvordan opplevde du dette valget?
- Skammet du deg over ikke å være konfirmant?
- Var du trist og lei deg når du tenkte på de andre som hadde selskap og fikk gaver
- På konfirmasjonsdagen
- Kan du med enkle ord litt om bakgrunnen for valget, hvem hjalp til å ta valget, motstand til valget og av hvem, hvordan opplevde du det å ta valget?)
- På hvilken måte har valget «om ikke å være konfirmant» påvirket deg senere i livet?
- Ville du ha gjort det samme valget på nytt evt. hvorfor og hvorfor ikke?

5. Om troen på Gud

- Trodde du på Gud i oppveksten og / eller tror du i dag på Gud?
- Bønn til Gud, hvordan arter den seg? Evt. hva tenker du om det?
- Hadde du foreldre, eventuelle søsken, venner eller andre, som enten trodde på Gud eller ikke trodde på Gud?
- Hvordan formidlet foreldre, eventuelle søsken, venner eller andre sitt forhold til Gud?
- Snakket du noen ganger med foreldre, eventuelle søsken, venner eller andre om å tro eller ikke tro på Gud?

6. Om respondentens tilhørighet til kirke

- Da / nå tilhørte og tilhører du i dag et kirkesamfunn?
- Dersom du gikk eller går i kirken, i hvilke anledninger er det?
- Hvilke opplevelser, tanker og erfaringer hadde du med kirke og kristne i ungdomstiden?
- Kan du si litt om det inntrykk du fikk av kirke og kristne i ungdomstiden? Hvordan forholder dette inntrykket seg med det inntrykk du sitter med i dag?